

•

Li ser aqil û felsefeya serokatîyê

Abdusamet Yîgît

Li ser aqil û felsefeya serokatîyê
Weşanên SORAN e

2017

Edîtor : Zeynel Abidîn Han
Berpirsiyariya Redaksiyonê: Zagros Baran
Grafîk û Design : Gazîn Han

email: han-grafik@hotmail.de

Çap û Grêdan : Concept Medienhaus GmbH
Bülowlstr. 56-57 10783 Berlîn

ISBN 978-3-9816686-7-2

..

Li ser aqil û felsefeya serokatîyê

Rewşa başûrê kurdistanê a piştî referandûmê wê, hin bi hin wê rengê wê bi demê re wê zelal bibê. Di vê demê de wê, pêşketin wê wusa zû rûbidin ku mirov di gihîştina li leze wan de wê, bikeve zorê. Rewşa başûrê kurdistanê wê, weke rewşeka pro-tip dahûriyên ku em li ser wê re bikin wê, di çerçoveya giştîya kurdistanê de wê, li her çar beşên wê jî wê, bidina têgihna ku mirov karibê bi wan rewşê fahmbikê bê. Lê li vir di serî de di dewama wê de divê ku mirov rewşa başûrê kurdistanê, pîrsgirêkên navxweyî ên civakî, pîrsgirêkên wê yên bi derve ên weke bi hikimeta baxdayê û hwd re ku mirov wê hilde li dest wê, pîrsgirêka başûr wê, di serî de wê, di temenê de wê, pîrsgirêkên serkêşîyê wê xwe bidina dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê dîroka kurdan wê, gelek rewş, bûyar û têkçûnên mazin wê werina jîyankirin. Hemû jî wê, aliyekê wan wê bi nebûna pêşkêşîyeka rast re wê xwe bide dîyarkirin. Li vir di aslê xwe de mirov wê, jî aliyê têgîna serokatîyê, serkêşîyê û felsefeya wê ve wê, divê ku wê li vir wê, hilde li dest. Di zane min de wê, ev wê ev mijara weke ya pîrsgirêka a rast serkêşîyê wê, weke pîrsgirêkeka giring bê ku mirov wê, hilde li dest. Di vê çerçoveyê de wê, pîrsgirêkê jî du aliyan ve di destpêkê de wê, mirov dikarê wê, hilde li dest. Aliyê pêşî jî aliyê nava civakê û fahmkirina civakê ve wê, hilde li dest. Aliyê din jî jî aliyê kesên ku ew weke serkêşvan ku ew derdikevina li holê ku ew çawa wê nêzîkatîyê bikin em jî aliyê wan ve wê, hildina li dest. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê, êdî wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bide dîyarkirin. Pîrsgirêka rast serkêşî û pêşkêşîyê wê, di vê demê de jî wê, xwe bide dîyarkirin. Awayekê rast di serî de têgîna serkêşîyê û pêşkêşîyê çî ya û ne çîya wê mirov divê ku wê, hilde li dest. Em î ro dema ku li demên bûhûrî ên civake kurd dinerin wê, di çerçoveya mîrîtî(*) û ankû aşîrî de wê, serokatîyina ku mirov wan rengê wan dibînê wê, werina dîtin. Di aslê xwe de wê ew serekîyên aşîrî jî wê, wate, têgîn zanîn, têgihîştin, qabîliyet, qûdret, îrede û hwd wê nebê. Di rewşên berê de wê, serekên aşîrî wê xwe jî civakê wê berpirsiyar wê bigirin. Wê li ser wê re wê, nêzîkatîyê wê li civakê wê bikin. Wê di serî de wê, di çerçoveya civake xwe de wê bihizirin. Wê têkiliya wan ya baş wê, bi civake wan re wê hebê. Li ser wê re wê, têkiliyê wê bi hewirdorê re wê dênin. Lê di roja me de wê, bi tememî wê vajî wê rengekê serekî wê were dîtin. Tevî ku wê, di roja me de wê jî aliyê zanîn, têgihîştin û pêşxistina serkêşîyek rast de wê temen wê zêdetirî wê bi zanebûnî wê hebin jî lê wê, di vê rewşê de wê, serkêşên kurdan wê serkêşîyeka pirr zêde xirab wê bidina nîşandin. Di vê çerçoveyê de wê, di temenê wê de wê çî hebê? Di serî de wê, di temenê wê serkêşîya xirab a serekên kurd de wê du tişt wê hebin. Yek wê, dîrketina jî civake wan û fahmkirina û mejûya wê bê. Aliyê duyemîn jî wê, weke aliyekê li ser fahmkirina bi zanebûnê re bê ku wê, bi awayekê rast bi zanebûna demê re wê, rewşa serkêşîyê wê di xwe de wê, ne gihênina li wate û têgihîştinekê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Di aslê xwe de mirov, dema ku li rengê têkiliyên 'serkêşên kurdan' binerê wê, di serî de wê temenê wê serkêşîya wan ya xirab jî wê, werê dîtin. Rejimên ku ew li ser civake wan pêvajoyên şer û jenosîdê dimeşênin û hebûna wê tûna dikin ew bi wê re di têkiliyê

(*)Mîrîtî wê reng û awayekê rêvebirinê ê kurdan ên demên berê bê. Wê mîrîtî wê li ser esasê herêmîtiyê û serdestîya wan ya herêmîtiyê weke mîrgeh û hws re wê xwediye rewş, awa û rengekê pêşketinê bê. Wê di temenê pêşketina mîr de jî wê 'êlên kurdan' wê hebin. Piştî êl jî hevdu hatina belavkirin bi hêrîşên rejimên herêmê wê aşîr wê li şûna wan wê pêşkevin. Ew jî wê, bi tememenekê li ser girêdana bi xwûnê wê xwediye serdestîyê bê.

de na. Bi çî mantiq û ahlaq û felsefeyê ew di wê têkiliyê de na. Di rewşeka bi wê rengê de ku mirov bi rastîya civakê bihizirê ku wan, divîyabû ku dûnya li ber wan hatiba rayixîstin wan, tenezûlî têkiliyeka bi vê rengê a bêrûmet nekiriban. Her wusa di vê çerçoveyê de wê, divê ku mirov wê, werênê li ser ziman.

Berdevkê wezîrê karê dervê ê Rûsya Mihail Bogdanov wê, li ser kurdên başûr wê werênê li ser ziman û wê bêjê ku wan 'şaş kir. Di dewama wê de wê, bîrê li ser ziman ku "bi bawerîya bi piştgirîya desteka navnetewî re wan şaş kir' Ev gotin jî sê aliyan ve rast a. Aliyê pêşî wê ew bê ku mirov wê di her şert û mercê de wê di nava civake xwe de wê xwediye têkiliyeka baş bê û wê bi wê xwediye bawerî û destekê bê. Aliyê duyemîn wê, hêzên navnetewî ku ew destekê bidin û nedin jî wê, ew destek dayîn û ne dayîn wê, weke rewşa duyemîn ku wê piştî rewş û têkiliyên navxweyî ên civakî ên xwe bixwe wê werin. Aliyê sêyemîn wê, dema ku wê, bo civake te wê ew rast bê ku ew dunya jî li dijî wê bê, têyê wê bikê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Li vir di aslê xwe de wê, li ser rewş û rengê şerkêşîya hêzên kurd wê, gelek gotin û tiştên ku mirov dikarê bêjê wê hebin. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê li ser wê bisekinê û wê werênê li ser ziman. Li vir mijar ne ew a ku mirov xwediye felsefeyeka serokatîyê a pêşketî a

li gorî demê bê û ankû ne li gorî demê bê. Di zane min de wê, ev weke aliyekê duyemin wê di mijarê de wê xwediye wate bê. Aliyê pêşî wê, ew bê ku ew rengê têkiliyê wê hebûna civakê wê ew wê diyarîkê bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Li vir dema ku mirov bahse serkêşî û pêşkêşîyê bikê wê demê ku mirov li ser wê re bahse 'serokek demî(*)' bikê wê, demê wê ew bê ku ew li gorî demê politikayên pêşxistinê ew di nava civakê de wan pêşdixê. Ku ew xwediye vîzyon û pîrensîb û destûrên bi aqil ên di çerçoveya hebûna civakê de ku wê di xizmeta wê de bê. Ji kesekê bigira û heta giştîya civakê wê di hîyararşîyekê de wê, çawa wê, li wê nêzikatî wê were kirin û wê were bi erkkirin û wê were pêşxistin wê, hemû wê, di çerçoveya plan û programê de wê, were pêşxistin. Wê, ev wê werina kifşkirin. Di vê çerçoveyê de wê, hebûna civakê wê bi wê rew wê, li wê were hizirkirin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman ku wê pîrsgirêka serkêşî û pêşkêşîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, giring bê. Di demê de bûyîna xwediye zanebûnê jî wê, di zane min de wê heta devereke wê giringîya wê hebê. Heta devera ku te karî di xizmeta civakê de wê bikarhanî û bi wê bernemeyên civakî pêşxistin û bi wê re vîzyona civakê pêşxist û li ser wê re li civakê û pêşengîya wê hizirî wê hingî wê wateya wê hebê û wê giring bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide diyarkirin. Di aslê xwe de wê, di vê demê de wê, dema ku mirov bahse serkêşîyê û zanebûnê bi hevdû re bikê wê demê divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, çawa wê ev gotin wê têkiliyeka wan wê bihevdû re wê hebê mirov wê, dikarê wê, weke aliyekê giring wê li ser wê bisekinê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Rewşa başûrê Kurdistanê a piştî 16 cotmehê wê, di vê warê de wê jî me bixwezê ku mirov di warê felsefeya serkêşîyê û pêşkêşîyê de mirov hinekî kûr bihizirê û bi wê re têgihiştinekê bi wê re biafirênê û wê werênê li ser ziman. Ev

(*)Gotineka serokê demî wê, bi felsefeya ku wî li gorî aqilê demê xwe bi zane û aqil kirîya û ew bi wê rêvebirnê û pêşengîyê dikê.

yek wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, li ser wê bisekinê.

Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê, bi felsefeya serkêşîyê wê bihizirê wê, ew wê were dîtin ku mirov bi wê karibê bihizirê wê demê wê ew kesê ku mirov bi wê hizirê wê ew wê weke kesekê ku ew karibê di mejiyê xwe de derkeve dervî xwe jî bê. Di vê çerçoveyê de wê fahmbikê. Mejiyê serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê rengê serkêşîyê û pêşkêşîyê ku ew, li wê dihizirê û tefkîr dikê mirov wê, weke aliyekê giring wê li wê bihizirê. Di vê çerçoveyê de wê, serkêşî wê, xosletên wê di kesetîyê de wê, werina rûnandin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, were li ser ziman. Mijare serkêşîyê û serokatîyê wê, di aslê xwe de wê, weke mijareka ku mirov wê, ji gelek alîyan ve wê, bi têgînî û aqilî wê, dikarê hilde li dest bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, hilde li dest. Li vir mejiyê serokatîyê wê, bi hizirkirina wê, rewşên wê re wê, ne dîr civakê bê. Wê, bi rastîya civakê re wê bi xwe bawerî bê. Li vir em dema ku wê, gotina bawerîyê wê li vir wê dihênina li ser ziman em, ne tenê di çerçoveya têgîneka wêrektîyê bi tenê de wê dihênina li ser ziman. Di serî de wê, li ser rewşên weke yên zanîn û zanebûnê re jî wê, dihênina li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê fahmbikê.

Felsefeya serokatîyê wê, weke felsefeyeka ku wê, di serî de wê, karibê xwe bikê hevgirtîyeka ji nîrxên civakî. Bi wê bi hizirê. Bi wê werênê li ser ziman. Bi wê, rastîya civakî, hizirî, felsefîkî û dîrokî fahmbikê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, fahmbikê. Li vir wê, weke kirdeya mejiyê serokatîyê û felsefeya wê, hebûna civakî, bi nîrx, çand û mejûya wê re wê, hebê. Bi wê re wê, naskirina civakê û bi wê re hertimî li gorî demê fahmkirina wê, weke armanca wê ya felsefîkî bê. Di vê rengê û awayê de wê, xwediye rengê hizirkirinê ê bi mejiyê xwe re bê.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Felsefeya serokatîyê wê, gotinên weke yên 'pêşengîyê', 'serkêşîyê', 'pêşkêşîyê' û hwd ku wê, di çerçoveya aqilê wê de wê, çawa wê werina salixkirin wê, ew wê, hertimî wê li gorî demê û rengên aqil ên hizirkirinê wê di wan de wê cûdahî û gûharîn wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di salixkirina van gotinan de wê, ew wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide diyarkirin ku wê, mejiyê serokatîyê wê bi felsefeya wê re wê, di rewşeka hizirkirinê a di çerçoveya rengê hizirkirina ib hebûna civakê re de bê. Bêgûman wê, gotina serokatîyê wê, kkîjan gotin wê were li şûn wê, wê bi wê re wê, di roja me de wê, wateyek wê were afirandin. Minaq, gotinên weke hemdemîyê, aşîrîyê, netewîyê, malbatîyê, xalkîyê û hwd wê, bi gelek alîyên din re wê, were salixkirin û hanîn li ser ziman. Wê, di destpêka sedsala 20an de wê gotinên weke "serokên sosyalîst" jî wê, derkevin li holê. Wê bi wê re wê, werina salixkirin. Wê di dewama

wê de wê, salixkirina wan wê were kirin û wê were pêşxistin.

Di vê çerçoveyê de wê, di rewşa bi felsefekirin û bi felsefeyekê hanîna li ser ziman a tgîna serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring bê. Di roja me de wê, bi awayekê tenikî, ziravî û hûrgilîyên wê yên hûrûkûr re ku wê were fahmkirin wê serokatî wê, xwe bi awayekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, bide dîyarkirin. Her wusa wê, di roja me de wê, di çerçoveya têngîna 'serdema aqil' de wê, gotinên weke "serokên serdema aqil", "serokên bîaqil", "serokên ku ew bi aqil bi rêve dibin" û hwd wê, werina pêşxistin û hanîna li ser ziman. Ev gotin wê, weke gotinîna ku wê, di vê çerçoveyê de wê, zanîn û aqil wê ji wan re wê, were kirin weke bîngeh û wê ser wê re wê werina gotin bin. Di vê rengê û awayê de wê, were li ser ziman.

Di roja me de wê, tîpolojîyeka serokati wê derkeve li holê. Êdî wê, herkesek wê li gorî wê, di dîmenê xwe bi dayîna li berçav û dîtîna de wê, werênê li ser ziman û bi wê gotinan wê bibêjê û li ser wê re wê, rêveberîyê wê bikê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Lê di aslê xwe de wê, di serdema aqil de wê her tişt wê bi hesan bibê. Wê weke ku wê, pîrr hesan bê ku wê were bi rêvebirin. Di rewşa aqil û bi aqilbûnê de wê li ser wê re wê ev wê were bilêvkirin. Di dewama wê de wê, bahse rewşên bîaqil werêkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, werê gotin ku wê, di felsefeya rêvebirinê de wê, hertişt wê 'li ser sazîyan re wê, were birêvebirin. ' Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi teybetî wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman bê.

Di dewama wê de wê divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarînin ku wê, têngîna serokatîyê a bi sazûmanî wê, bi wê re wê were pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê li ser têngînekê û rengê wê re wê bihizirê û wê sazûmana wê were pêşxistin û wê bi wê re wê bikê ku ew serkêşî û pêşkêşî were kirin. Lê li vir rewşa serkêşî û pêşkêşîyê wê, di dema aqil de wê, wilqasî wê ne hesan bê. Her çendî ku wê, wusa wê were hanîna li ser ziman jî wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di serdemên berê de wê, serokên ku ew aqil diafirênin û bi wê re serkêşî û pêşkêşîyê dikin wê hebûban. Di roja me de wê vajî wê, li gorî aqilekê serokatî kesna ku ew bi çend gotina hatina perwerdekirin û weke 'serok' ku ew dihên li ser serê civakê wê, werina dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, dûna tişî serok bê. Wê wilqasî wê, zêde wê derkevin li holê wê, êdî mirov wê nizanibê ku wê çi bibêjê. Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, serokatî wê, di fahmkirina wê ya jî aliyê civakê ve wê çawa wê bê û li gorî wê di ahengekê de tevgerîn jî wê, weke aliyekê wê yê dîmenî ê li berçav bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Felsefeya serokatîyê wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê, bi fahmkirin û rengê fahmkirina wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Lê li vir fahmkirina wê û rengê fahmkirina wê, ew wê çendî wê weke mijarna cûda bin wê, bi heman rengê wê fahmkirina hebûna serokatîyê jî wê bi wê rengê wê cûda bê. Yanî wê pêwîst bê ku ew bi cûdahîya xwe û bi xosletên xwe re ew were hildan li dest. Di rewşa ahenge di nava deng derxistinê û rengê wê yê bi awazî de ku wê çawa wê were levhanîn ku wê çawa wê zanebûnekê wê bixwezê wê, ev di rewşa serokatîyê de jî wê, weke karekê hûnerî bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di rewşa felsefeya serokatîyê de wê, kesên ku ew weke serok in ew wê, weke kesna ku wê di serî de wê, xwedîyê zanîna civakê bin. Di serî de wê, dema ku mirov wê bahse serokatîyê wê bikê wê, di wê çerçoveyê de wê, xwedîyê çi xosletê bê wê, ew bi wê re wê bikê malê civakê. Wê li ser wê re wê li civakê wê bihizirê. Hizirkirina li civakê wê dema ku wê bi serokekî re bû weke dîtîneka ji jor wê, hingî wê, ew serok wê di rengê serdest, destpot û zordarekê de wê, xwe bi demê re wê bide dîyarkirin. Ev wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê, bi teybetî binxatbikê û wê fahmbikê bê. Di vê çerçoveyê de wê, di mejîyê xwe de wê serok wê biqasî wê xwe yek ji wê endamên civakê wê bibîne wê biheman rengê wê di nava wê civakê de wê, pêşkevaniyê wê bikê. Di serdemên berê ên civake kurd de wê, ev wê were li ser ziman ku wê, key wê bo ku ew rastîya civakê bibîne û fahmbikê wê cilûbergên xizanan wê li xwe bikê wê, bi wê xwe 'qamuflej(*)' bikê û wê, herê nava gel weke yekê ji wan. Wê, bi wê re wê, di xwezayê wê de wê, rastîya wê bibîne û wê werênê li ser ziman. Ev wê şewayekê fahmkirina hebûna civakê wê were dîtin. Lê wateyeka din ku ew bi kirdeyek vêşarî ku ew li vê gotinê dihatkirin jî wê, ew bûba ku wê, baş rastîya civakê wê fahmbikira û wê li gorî wê nêzîkatî wê bide nîşandin û wê tevbigerîya. Wê, bi wê têngîna û wateyê re jî wê, biheta hanîna li ser ziman.

Di felsefê û kevneşopîya serkêşî û pêşkêşîyê de wê, ew wê hebê ku wê, hertimî wê, dem bi dem û ankû sal bi sal wê demên xwe yên bûhûrandî wê di berçav de wê derbas bikê û wê ji wan wê rastîyên xwe, başîyên netêrîyên xwe, kêmesîyên xwe û şaşîyên xwe ku wê bikira ku wan kifşbikira û li ser wan re xwe

rastbikira û bi wê re êdî weke keseyetek hê baştir ku ew êdî xwe cardin derxê li ber civakê. Ev wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê, fahmbikê bê. Di dewma wê de divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa serkêşîyê wê, di wê pêvajoya pêşkêşîyê de ku wê were meşandin de wê, bi wê re wê, çawa wê, ew armanca ku ew hatiya dayîn li pêş ku ew bi rêvebibê û bigihênê li sêrî. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Serok wê, xosletên ku ew di xwe de wê pêşbixê wê li ser pêşketin û zanebûna wî re bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide diyarkirin ku wê, rewşa serokatîyê wê, bi wê re wê, were fahmkirin û li ser ziman. Fahmkirina rastîya serokekî wê bi kirinên wî re wê were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, ev kirin wê karibin hertimî rastîyê werênina li ser ziman? Na, wê nikaribin. Kirin wê, hertimî wê, di çerçoveya gavavêtinê de wê, wateya wê hebê. Wê, kirin ku ew hatkirin û da nîşandin wê, di wê dema ku ew were kirin û dayîn nîşandin de ku ew, li wê bi têgînî û têgihiştinî li wê serdest bê. Xwediyê fahmkirina wê bê. Di derbarê wê de wê, bi hiş û hişmendî bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin. Lê li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewş û têgîna serokatîyê wê, weke aliyekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, xwe bi kirinê re wê, bide diyarkirin. Ber vê yekê wê, kirin wê weke kirdeyeka ku ew bi wê bi hiş û dizanê ku ew kirin wê çi bi xwe re wê werênê ew ku li wê dihezirê bê. Wê, zanibê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di rewşa têgîna serokatîyê de wê, ev wê bi wê re wê were li ser ziman. Wê di roja me de wê, dema ku wê bahse serokekî wê were kirin wê qistasên ku ew bi zanebûnê hatina kifşkirin wê li ser wan re wê, li wê were hizirkirin. Wê ew wê were hanîn li ser ziman. Lê aliyekê din ê wan qistasên ku ew, bi wî diheza li ser ziman wê ew bê ku ew dema ku ew diheza li ser ziman wê, çawa wê, bi wan qistasan wê ji wî di bendewariyê de bin. Di vê çerçoveyê de wê dema ku wê, xoslet, rest û qistas wê werina kifşkirin wê, ew temen û rengê kirinê jî wê, bi xwe re wê, bidina diyarkirin. Wê, weke ku wê kurdên berê berê wê, di nava xwe de wê, werênina li ser ziman wê 'kevneşopî wê, pêşkêşê jîyanî bin.' Wê dema ku mirov wê bahse kevneşopîyan bikê wê, bi wê re wê, rengna têgînî wê, bi wê re wê, xwe bidina diyarkirin. Wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, ew wê, werina hanîn li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê di rewşa

(*)Sernûxûmandin

serokatîyê de wê, ew wê, qistasên wî bi rest û pîvanên wî re wê rengên kirinên wî jî bin. Keseyetek rast a serokî wê, ti carî wê berjewendîyên xwe yên keseyetî û malbatî wê nedê li pêşîya yên civake xwe bixwe. Wê, bi wê re wê, dema ku ew tirs jî di dilê wî de çêbikê wê, nehêlê ku ew tirs rengên kirin, kiryar û biryarên wî yên ku ew bide bide diyarkirin û kifşkirin. Ber ku ew di serî de wê, di wê pozîsyonê de bê û ew zanibê ku wê, encamên wê kirinê bi başî û ne başî wê çi bin. Wê ew wê, kifşbikê. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di vê çerçoveyê de wê, bide diyarkirin.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di rewşa kirinê û biryardayîna wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring bê. Hinekî jî bê, wê pêşîya wê kirinê û biryara ku ew didê wê bibînê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide diyarkirin. Di roja me de wê, dema ku mirov wê bahse têgîna serokatî wê were kirin de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, bi zanebûnê re wê, bahse wê werekirin. Di çerçoveya têgîna serokatî de bi zanebûnê xwe bi rêxistinîkirin, bi zanebûnê hanîna li ser ziman, bi zanebûnê axiftin û hwd wê, wek gotinna ku wê, temenê wê, ne tenê bi asta zanîna demê re wê hebin bin. Wê bi wê re wê, bernemeyên pêşxistinê ên ku ew li ser rewşên perwerdeyê, rêveberîyê, bernemeyên pêşxistinê ên weke yên teknîkê, bernemeyên derûnî ên bi civaknasî, civakî û hwd ku ew pêşdixê re wê, xwediyê temen bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa wê, weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin. Her wusa wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman bê. Di roja me de wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, hemû rengên zanîna wê, di vê çerçoveyê de wê, ji aliyê xwe ve wê, werina xistin li xismetê pêşketinê bi civakî re. Wê bi wê re wê, berneme wê werina çêkirin. Wê dinava jîyane civakê de wê, bernema wê werina çêkirin. Wê li gorî wê herîkîna jîyane civakê a xwezayî ku wê, ne di temenekê mûdahaletê li wê de bê wê, bi wê re wê di ahengekê de wê bernemeyên pêşxistinê wê werina çêkirin. Ev wê, weke xoslet û renekekê pêşketina roja me a ku em wê li ser têgîna serokatîyê re wê. Pêşbixin û wê werênina li ser ziman bê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke rewşeka ku wê, di aslê xwe de wê, bi felsefe, zanîn û têgihiştin û rengê pêşketina wê re wê, bi çerçoveya sazûmanî wê

hilde li dest û wê werênê li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê, giring bê. Di serdemên berê de wê, li rex keyan wê şewirmend û ankû aqildan wê hebûban. Ew wê, weke kesna ku ew bizanebûn. Wê, di vê çerçoveyê de wê, li gorî demê û ast û pîvanên demê û her wusa astengiyên demê wê, çawa wê politikayekê wê pêşbixin wê, bi wê re wê, bihizirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ew wê, weke kesna bizane wê bihetan hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev kes wê, weke kesna ku wê, çendî ku wê, bi hevdu re wê bihizirkirina key re wê di ahengekê de wê, aqil wê werênina li ser ziman wê, bi wê re jî wê ew aqilê wan wê çawa wê, di xizmeta wê civakê de bê wê, bi wê re wê, xwediyê reng û awayekê bê. Wê, dernekevina dervî wê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, bi wê re wê xwediyê rengê hizirkirinê û felsefeyê bin. Wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, xwediyê wê, rengê hizirkirinê û felsefeyê bin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê jî mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê, felsefeya rêvebirinê û ankû felsefeya serkêşiyê wê çawa bê em di çerçoveya demê de wê, hinekî li ser wê bihizirin. Di zane min de wê, ev wê, weke aliyekê vê fahmkirna me ku wê temem dikê bê.

Felsefeya serkêşiyê di roja me de

Felsefeya serkêşiyê wê dema ku mirov wê di çerçoveya dema me û pêsketina wê ya bi aqil de wê, werênê li ser ziman wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Minaq wê, wê dema ku mirov wê, hinekî bi şûn ve wê herê wê di dema mediya de wê, kesên bi aqilmend wê hertimî wê xwediyê biryar bûban. Key jî wê, bi rewşa xwe re wê, bê ku ew bi wan bişewirîya wê nikaribî gaveka xwe biavêta. Di vê çerçoveyê de wê, şewayekê û rengê rêveberiyê wê xwe bide dîyarkirin. Di serdemên piştre de wê, kesên weke Platon(*) wê werênina li ser ziman ku "bila filosof xalkê birêvebibin." Platon wê ji hewirdora xwe wê, ji wê rengê rêveberirinê wê xwe bigihênê wê têgînê.

Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê weke aliyekê giring wê, ev wê hebê û wê xwe bide dîyarkirin ku wê, bi demê re wê, ev wê derkeve li holê. Her dem wê li gorî ast û pîvane wê şewayekê pêşkêşî û serkêşiyê wê ji wê re wê pêwîst bê. Ev wê, di demên zanînê de wê, weke xosletekê pêşengiyê û ankû rêzanîya ji civakê re jî bê. Wê, vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di serdemên kevnera û piştre wê, di serdemên navîn de wê, şewayên pêşkêşiyê wê, li ser kesên bizane re bê. Di nava civake kurd de wê, kesên pîr ku wan pîr dîtîya û jîyankirina wê weke çîneka ku ew bi wê rengê hertimî li civakê serdest bin. Di vê çerçoveyê de wê, gotina wan wê hertimî wê, weke gotineka ku wê li wê were hisandin û wê were hanîn li cih bê. Di vê rengê û awayê de wê, ew wê xwediyê rewşekê bûban. Di nava civakê de wê, gengêşî, tengezerî û pîrsgirêkên rûdîdan wê bo çareserkirna wan wê, serî li wan wê biheta xistin. Wê, gotinên weke "bi yekî bi aqil bi şewîra" wê weke gotinna nava xalkê ku wê bi hezaran salan wê di nava civake kurd de wê, werina gotin ban.

Di vê çerçoveyê de wê, şewayê şewîrîyê wê, weke şewayekê serkêşîya civakî wê di demên aqil de wê, xwe de bide dîyarkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev wê, xwe bi awayekê giring wê, bide dîyarkirin. Serkêşî û pêşkêşî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke ku mirov wê ji serdemên navîn û pê de pêde wê, bibînê wê, çendî wê kes bi aqil û tîrzanîna xwe wê karibê bibê bersiv ji pîrsgirêkên ku ew bi wan re rûbi rû dihêt wê, serokatî û serkêşîya wan jî wê bi wê re wê were pîvandin. Wê, li ser wê re wê were fahmkirin wê, bi wê re wê were fahmkirin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov kifş dikê ku wê zanîn wê weke resteke bingihîn û qistaseka ku ew bi wê bijî a jîyanî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê bi têgîna serokatîyê û felsefeya wê ya hemdem a roja me re wê werênê li ser ziman ku wê bi zanebûnê û têgihiştinê xwe pêşxistibê, rastiya civakî fahmkiribê, gihiştibê pîvanên

(*)Platon wê filosofekê grekî ku wê di li dora 337an berî zayina isa wê bijî bê. Wê li ser rêveberî, pêşengî û welatîtiyê wê hizrên xwe wê bîrên li ser ziman. Di roja me de wê, di bin navê 'welat' de wê hizrên wê werina pirtûkkirin.

zanebûnê ên demê û bi wê re jî kirinên xwe yê rast bi şûn ve gavê neavêjê. Wê, di vê çerçoveyê de ku ew karibê plankirina xwe biserxistinê çêbikê di mejîyê xwe de. Wê ev wê bi wî re wê, weke qistasekê wê xwe di serî de wê, bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li

ser ziman.

Serokatî wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê werênê li ser ziman ku wê, weke çerçoveya giştî a têgînî a civakî wê, xwe bide dîyarkirin. Di pêvajoyên zor de wê, karibê wê derxê li rehetîyê û bigihênê li aramiyê. Di vê çerçoveyê de wê, bi zanebûna xwe re wê, bernemeyên pêşketinê wê, bi aqilê civakê re wê di çerçoveya xosletên wê de wê pêşbixê û wê bi wê re wê civakê bi pêşketina wê rew wê derxê li asta demê a ku ew heya. Civak bi asta pêşketina xwe re ku ew heta ku ew newê asta demê wê ji wê demê jî wê, nikaribê xwe derbas bikê. Ev wê, weke aliyekê giring ê ku wê fahmbikê bê. Di vê çerçoveyê de wê, di wê rêwîtiya civakî a bi ber pêşarojê a bi pêşketina wê re de wê, pêşkeşvan, pêşeng û serkêşvan bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê ser ziman ku wê rewşa serkêşiyê wê di vê çerçoveyê de wê, dema ku ew dihê kirin de wê, sê alî herî hindik wê li berçav wê, werina girtin. Zanîn û asta wê ya demê wê weke aliyek bê. Aliyê din ê duyem jî wê rastiya civakê bê ku ew wê, di çerçoveya parastina wê û xosletên wê de wê, ew wê li wê bihizirê. Parastin û pêşxistina xosletên civakî jî wê rêya wan di pêşketin û pêşxistineka bi ber pêşarojê ve wê derbas bibê. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de wê mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê werênê li ser ziman.

Di roja me de wê, têgînên hemdemîya serokatîyî ên roja me de wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser fahmkirin û rengên fahmkirinê re wê xwe bi sazûmanaka giştî a civakî wê bi bermeneyên pêşxistinê ku ew dide pêşxistin û çêkirin û hanîna wan a li cih re wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Serokatî wê, ji aliyekê ve wê zanîna rêveberîya civakî bê. Her çendî wê di kesekî de wê xwe bide dîyarkirin jî wê, ber ku ew kes wê weke rengekê wê kirdeya têgînî a serokatîyî ku ew civak li wê bînerê û bi wê re ew karibê bimeşê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Li vir têkiliya wê ya bi zanînê re wê, ne tenê wê li ser fahmkirinê bê. Wê li ser esas, temen, rest û qistasê bi rêxistina kirina wê jî bê. Wateya gotina bi rêxistinkirinê wê li vir wê bi şenberî wê, di çerçovaya jîyane civakê de wê çi û çawa bê? Wê, wateya wê ew bê ku wê, bi wê zanînê re wê, civak wê were kifşkirin wê bermeneyên xwe pêşxistina wê werina pêşxistin. Mînaq ku wê, li deverekê wê, wê pêwîstîya wan bi fêkîyan hebê û ew nizanibin ku wê çi bikin wê bermeneyên bi rêyên çandiniyê wê werina pêşxistin û wê ew bi wê re wê, were bi erk û karkirin. Wê bi wê re wê, çawa wê mirov wê bê weke kirdeyeka jîyane xwe wê, bi wê re wê temenê wê were pêşxistin. Ku mirov di çerçoveya roja me de wê, hilde li dest di serî de wê, bi wê rengê wê li şûn gotina serokatîyê wê gelek gotinên ku ew werina bicihkirin û ew li ser wan re were salixkirin. Mînaq 'serokatîya pêşdixê' wê, di çerçoveya wê gotinê wê, serokatîya ku ew pêşketinê dide çêkirin wê bi xwe re wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mînaq gotinên weke 'pêşketî', 'zane', 'hişk', 'otorîte', 'bi bawerî' û hwd wê, dema ku mirov ji van gotinan û kîjan gotinên weke wan li şûn gotina serokatîyê dênê wê xosletna wê bi xwe re wê li gotina wê serokatîyê wê bikê û wê, werênê li ser ziman.

Mînaq wê, dema ku mirov wê di roja me de wê bahse 'serokên olî' dikê wê, bi wê re wê, kesên ku ew bi zanebûna olî xwe pêşxistin û ew di warê olî û bawerîyê de rê şandî mirovan didin bi bawerîya wan de. Di vê çerçoveyê de wê 'serokên gûharîner' wê, wê bi wê re wê, mirov dikarê bi gotinê wê, werênê li ser ziman. Weke serokê ku ew li gorî demê ew pêşdixê û gûharîne di xûy, rengê pêşketin û jîyane wan de bi demê re dide çêkirin wê bi wê re wê were li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê, weke xosletekê wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, ji du aliyan ve wê temenê wê rengên bi salixkirina bi gotina serokatîyê wê hebê. Aliyê pêşî wê li ser zanîn û demê re wê li gorî wê bi fahmkirinê û bi wê tevgerînê re bê. Aliyê din jî wê, li gorî wê biryar dayîn û bi wê re di dewama wê de wê, bi wan biryarên ku ew dide re ku ew temenê pêşketin û gûharîne civakê re wê pêşdixê bê.

Di rewşa jîyanê de wê, dema ku mirov wê, bi demê re wê bi pêşketinê wê xosletekê wê mînaq wê weke bi teknîkê û teknolojiyê re wê bidest bixê. Wê ew xoslet wê, çawa wê wê were fahmkirin, wê were pêşxistin, wê temenê wê çawa wê were ser ziman û ew li ser wê were pêşxistin wê, ev bi têgînî û zêhnî wê weke bernemeyên wê werina çêkirin. Ev jî wê bi aqil re wê, werina çêkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa têgihiştinê de wê, serok wê, weke kesekê ku ew bi zanebûna xwe re ew li pêş bê. Ew karibê fahmbikê. Di dema ku ew bi zanebûna xwe re ew ne li pêş bê û pêşîyê nebînê wê nikaribê wê serokatîyê wê bikê.

Di vê çerçoveyê de wê, divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa serokatîyê wê, bi vê rengê wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Wê di aslê xwe de wê, di serdemên aqil de wê serokatîya ku ew dihê kirin wê di çerm û rengê serokatîya aqil de bê. Wê bi wê re wê, mirov dikarê wê werênê li ser

ziman. Weke kesekê derketina navê kesekê û ankû reng û hebûna kesekê wê tenê wê rewşek demkî a şenber bê. Lê wê rastîya wî kirdeya bi gotina 'serokatîya aqil' re wê, ne gûharînê û wê li gorî wê bê.

Di rewşa aqil de wê, dema ku mirov wê hilde li dest wê, weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, têgîna serokatîyê wê, bi vê rengê wê, weke sazîyekê bi sazûmanî wê, di nava jîyane civakî de wê, reng wê bide dîyarkirin. Wê, di nava civakê de wê, gelek beş û rengên wê yên nû û kevn ên ku ew pêşketina û dixwezina pêşketina xwe bideîna domandin wê hebin. Wê di serî de wê wan û pêşketina wan wê fahmbikê wê çawa wê di çerçoveya rastîya civakî de wê hilde li dest û wê pêşbixê wê bi wê re wê, weke aliyekê giring wê, pêşî fahmbikê û piştî wê, ji wê re wê rêzanî û pêşengîyê wê bikê. Pêşengî wê, bi şibihê dema ku mirov di rê de diçe ku mirov pêşîya xwe bibîne bê. Ew rêya ku mirov wê di wê re dimeşe wê gelek tişt, rewş û astangî û hwd wê, bi gelek cûreyan wê xwe li pêşîya mirov wê, bidina dîyarkirin. Wê, bi wê re wê, ew wê, li gorî wê xwediye aqilekê bê. Wê fahmbikê. Wê bi wê fahmkirina xwe re wê bê ku ew li wan bialîqê wê derbas bibê û wê di rêya xwe de wê bidomênê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê qistasên têgîna serokatîyê wê, bi zanebûna wê re wê, di vê çerçoveyê de wê, di rewşa rêvekirinê de wê xwe bidina dîyarkirin. Yanî wê hem ji xwe re wê rê vekê û hem jî wê ji civakê re wê, bi rênişandinê wê ji wê re wê bi ber pêşarojê ve wê rê vekê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman ku wê, rênişandan wê, weke tewşeka ku wê pêwîstîya serdestîya bi aqil wê bixwexê. Ber vê yekê ya ku wê, ji serdemên kevn ên şariştanîyê wê key wê weke pêşengna civatî wê, aqildan û şewîrmendan wê li dora xwe wê biafirênin. Wê bidina hevdû. Wê bi wê rew wê, li ser wê re wê, bi aqil standinê re wê, gotinên xwe wê bi wê bêjin. Wê bi wê re wê bihizirin ku ew pêşengîya bi aqil dikan.

Gotina 'pêşengîya bi aqil' wê, di nava kurdan de wê, weke gotineka kevn bê. Wê, di vê çerçoveyê de ku mirov wê hilde li dest wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bide dîyarkirin. Ez li vir wê weke aliyekê teybet û giring wê, werênina li ser ziman ku wê, rewşa serokatîyê wê, bi wê re wê, weke rewşek ku mirov wê, bihizirê bê. Serok wê, weke kesekê ku ew pêşnûmeyê di demê de çêdikê weke awadanvanekê û ew projeyên xwe bi wê re derdixê li holê û ew bi wê re dema ku ew di jî wê naqş dikê û wê li şûn xwe dihêlê. Di vê çerçoveyê de gotinên ku wî gotin, kirinên ku wî kirin û gavên ku wî avêtin wê bi wî re wê, werina ser ziman. Wê bi wê re wê li kirinên xwe wê bihizirê. Di aslê xwe de wê, rewşa herkesê ku ew weke serok li pêş a mirov, nikarê wan bi tememî bi gotinan serokatîyê re wê, werênê li ser ziman. Serokatî ku ew rastîyê fahmbikê, xwediye felsefeyekê bê, rêz û hûmetê ji civakê û pêşketina wê re bigirê, wê di rewşa wê û ahenge wê de biparêzê û nehêlê ku ew ji rêya wê derkeve. Bi wê re ew, hebûna civakîyên cûda herê bikê û fahmbikê wê, hingî wê karibê wê gotinê maf bikê. Di vê çerçoveyê de di roja me de wê, wê, weke temenekê ku wê serok wê li ser wê re wê bijî û ankû wê weke wê bijî wê, di çerçoveya civakê ku wê li gorî wê were adilandin û 'pêşxistin' wê, pergala dadê wê bi destûra wê ya bingihîn ku ew li gorî wê diaxifê û kirinê dikê wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, li ser wê re wê weke têgîneka wasifî wê gotina 'serokê netewî(*)' wê were bikarhanîn. Serokê netewî ew a ku ew xwediye qistas, rest û xoslet û teybetîyên wê bi jîyane civakê re bê. Li gorî wê karibê bernemeyan pêşbixê û bikê merîyetê û bi encam bikê. Bi wê re ew di çerçoveyek civakî a netewî de ew rê şanî bide. Wê di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Her rewş wê, li gorî xwe wê, bi jîyanê û rewşa jîyanî re wê serdestîyaka wê hebê. Em dikarin wê weke 'serdestîya jîyanî' jî wê bi hebûna wê re wê, werênina li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring û teybet wê, werênê li ser ziman ku wê serokatî wê, di vê çerçoveyê de wê, xwediye şewayekê û rengekê rast bê. Serokên aşîrî wê li ser têgîna malbatî re wê, pêşengîyê ji kesên ji wê aşîrê ku re bi benê xwûnê bi wê ve girêdayî bê wê bikê. Wê bi wê re wê, xwediye rewşekê bê. Lê di rewşa netewî de wê ya ku wê xwe bide dîyarkirin wê, di serî de wê rengekê keseyetîyê bê. Wê di serî de wê, ew wê were fahmkirin. Ew jî wê keseyetîya netewî bê. Wê ew civake ku ew endamê wê ya wê, xwediye keseyetî, ziman, çand, mejû û rastîya wê bê. Wê bi wê re wê xwediye rengên xwe yên pêşketinê bê. Em li vir wê weke aliyekê giring wê, dikarin wê werênina li ser ziman ku wê, keseyet wê, hertimî wê, di nava jîyane civakê de wê, bi rastîya xwe ya civakî re wê hebê. Wê bi nîrxên

(*)Sserokstîya netewî ku wê bi rest û qistasên xwe re wê xwediye pêşengîyek giştî a civakî bê. Wê ne li beşê, herêmekê û ankû komekê wê bihizirê û li gorî wan tevvigerihê. Wê li giştî wê bihizirê û wê aqil, streteji û taqtiqan wê pêşbixê. Wê felsefeya wê uya rêvebertîyê û pêşengîyê wê bikê û wê bîrê li ser ziman. Wê xwe weke sazûmanekê û saziyekê wê bi rêxistin bikê.

Di warê pêşengîyê de wê, hizrên xwe wê, bi rêxistin bikê. Wê pêşketina civakê wê kifşbikê wê bîrê ser ziman. Wê bi wê re wê

rêyên pêşketinê wê kifşbikê, bi perspektîf bikê û wê bîrê ser ziman. Di wê warê de wê, xwe ji keseyetîyekê zêdetirî wê weke tîgînekê wê bide dîyarkirin di nava civakê de. Wê wekhevî û rastîfî û dîrûstîtiyê wê ji xwe re wê bikê weke temenekê felsefê ku ew karibê xwe bi mirovan bide bawerîkirin û pêşengîyê ji wan re bikê.

civakî bê. Wê, li ser girêdanaka çandî, zimanî, mejûyî û hwd re wê xwe fahmbikê û werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke encamê civakê wê xwediyê tîgîna wê bê. Weke resteke keseyetê bûyîna xwediyê tîgîhiştina civakî a xwe bixwe jî wê, rastîya wê keseyetîyê wê biafirênê bê. Wê, bi wê re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, keseyet wê, di vê çerçoveyê de wê, bi tîgîna civakî wê hebê. Wê, civak wê li ser wê temenê civakî û ardnîgarî ku ew dijî wê, xwediyê mejûya xwe û zimanê xwe bê. Wê bi wê re wê, weke rastîya wê ew bê. Wê mejûya wê, wê temenê wê yê yê ku ew xwe li ser wê re biafirênê û werênê li ser ziman. Wê ji aliyekê ve wê, mejûya wê, weke nasnemaya wê jî wê rewşekê bi hebûna wê re wê bide dîyarkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman wê, ev jî wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin ku wê rewşa keseyet û tîkiliya wê ya bi civakê re wê, weke aliyekê wê yê giring bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di rewşa felsefeya serokatîya netewî de wê, li vir wê, hebûna civakê weke nirxekê wê di temenê kirin, gotin, kiryar û biryarîn wî de wê, weke rastîyekê wê hebê. Wê, di dewama wê de wê, bi re wê li civakê wê bihizirê. Felsefeya civakî wê, bi wê re wê, weke felsefeyek netewî wê, xwediyê rengekê pêşketinê bê. Di nava felsefeya civakî û ya netewî de wê, ew tîkilî wê hebê ku wê ku netewî wê bi çerçoveyek civakî a destûrî a pozîtîv re wê were pêşxistin bê. Di vê çerçoveyê de wê, di rewşeka ku ew hatî pêşxistin de bê. Lê ku em bahse tîgîna civakê bikin wê, bi wê re wê, weke tîgîneka xweza ku ew li ser temenê xwe xwediyê xate xwe ya pêşketinê bê. Wê bi wê re wê ji civakê weke çerçoveyeka pêşeng wê, ku ew ji wê re serkêşî û pêşkêşîyê dikê wê çand, kevneşopî, felsefê û tîgîhiştina dîrokî a civakî bê. Wê, bi wê re wê hinek aliyên din ên bi zanebûnê wê di nava civakê de wê hebin. Ew jî wê, di van çerçoveyên giştî de wê, werina li ser ziman.

Di rewşa pîvanên serokatîyî de wê, rengên wê yên ku mirov dikarê cûr bi cûr şîrovebikê û pêşbixê û werênê li ser ziman. Mînaq wê, Birêz Ocalan wê bi keseyetîya xwe re wê, hertimî wê keseyetekê wê, şîrove bikê û wê werênê li ser ziman. Ev xosletên ku ew li ser wî re dihatina zanîn wê, piştî wê, di nava keseyetîya civakê de wê bina temenê pêşketinê weke bi keseyetî, bi rengê bixwe bawerîkirinê û hwd. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring û temenî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Wê, di şêwayekê wê bi serî li xwedanê re wê, herê li rastîya civakê. Wê weke rêya wê jî û rêya ravakirina wê jî wê dahûrkirin bê. Ev jî wê, rengên wê yên bi keseyetîyê ên teorîkî û hwd wê bide pêşxistin bê.

Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di şêwayê kirina serokatîyekê de wê temenê ku ew li ser wê perwerde hatiya hildan, navenda ku ew di wê de mazinbûya, rengê jîyane ku ew dijî û hwd wê, weke fektorna ku wê karibin kifşkar bin. Wê, rengê tîgîn û hanîna li ser ziman jî wê, bi xwe re wê, werênê li ser ziman.

Di dewma wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, xosletên wê, di serî de wê bi fahmkirinê xwe re dana fahmkirinê bê. Bi wê re wê bi tîgîn û tîgîhiştina xwe re wê di her rewş û rengê pêşketinê de wê xwedî vîsyon bê û ankû wê di cih de wê bi tîgînî wê temenekê wê yê vîzyonî wê biafirênê û wê werênê li ser ziman. Bi wê re wê, rê û rêbazên rêvebirinê, fahmkirinê pêşxistinê û hwd wê, di çerçoveya rewşa rêvebirina xwe ya civakî de wê pêşbixê. Di roja me de wê, rewşên weke pêşxistina rêbazên rêveberiyê wê, weke rewşna bi sazûmanî ku wê temenê wan wê were çêkirin û pêşxistin bê. Wê bi wê re wê, civak wê, çerçoveya wê bi wê re wê çawa wê, were birêvebirin wê, xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Em li vir wê werênina li ser ziman ku wê, rewşa rêveberiyê û pêşxistina teknîk û ankû rê û rêbazên wê, ew wê weke aliyê ku mirov wê dikarê bi çerçoveya sazûmanî re wê, werênê li ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, dema ku mirov bi sazûmanî tîgîna serokatîyê hilde li dest wê rast bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, were fahmkirin. Weke sazi û sazûmanaka rêvebirinê wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de bi serekeyî bi mirov dikarê hinek şêwayên serokatîyî wan bi vê rengê wê werênê li ser ziman.

"serokatîya demên tengezerîyê"

Mînaq wê, serokatîya vê dema kurd û civake kurd ku mirov, bixwezê û nexwezê jî wê di rewşeka awarta de bê û wê ya demên tengezerîyê bê. Wê bi xosletên wê re wê, xwe biafirênê û bide dîyarkirin. Di vê

çerçoveyê de wê, çawa di çerçoveya giştîya civake kurd de wê, tevgerihê û wê bi wê re wê xwe derxê li ser hemû qat û ankû beşên kurdistanê û wê sînorên ku ew di nava civakê de hatina kişandin wê derbas bikê û hwd. Di vê rengê û awayê de wê, xwe bi felsefe, temen û pêşxistin bikê. Mirov dikarê wê, weke serokatîya demên awarta û ankû serokatîya demên tengezerîyê jî wê, salixbikê û wê werênê li ser ziman.

Serokatîya demên tengezerîyê(*) wê weke reng û awayekê serokatîyî bê ku ew di wan demên tang û tengezerî de ew karibê rêyan bibînê û civakê derxê li rehetî û aramiyê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, xwediyê mejiyekê ku ew bi wê dihezirê û xwediyê rengê hizirkirina wê bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, xwediyê rewşên fahmkirinê bê. Wê di dewama wê de wê, dema ku mirov wê hilde li dest wê, weke aliyekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, li gorî xosletên demê û civakê wê bi hevdû re wê di ahengekê de wê, plan, streteji û bernemeyan wê bi hevdû re wê di ahengekê de wê çêbikê û wê bi wê re wê, bixwezê ku ew derkeve li rehetîyê. Di vê çerçoveyê de wê, aqilekê wê, di temenê kirinê xwe de wê bicih bikê.

Wekî din jî wê, di rewşa xwe de wê, weke rewşeka rêveberî a wê demê û rengên wê demê û politikayên wê demê re wê pêşbixê. Wê, di vê çerçoveyê de wê plan û bernemeyên demkî wê pêşbixê. Wê bi wê re wê, renekê hizirkirinê ê ku ew wê, bi wê civakê wê li dora xwe wê bide hevdû wê xwediyê wê bê. Wê, di dewama wê de wê, hemû kirinê xwe wê ji wan re wwê îzehetê wê werênê. Wê şaşîyên ku ew kirin û ankû streteji, plan û bernemeyek ku rêveberîya wî pêşxist ku ew neçû serî û serneket wê li wê bihezirê û wê sedemên serneketina wê li wê bihezirê û wê bikê ku wê fahmbikê. Wê bi wê re wê, bikê

(*)Serokatîya demên tengezerîyê wê weke renekê serokatîyî ê demkî bê. Lê wê ji ahenge giştî ne cûda bê. Yanî wê, di dewama serokatîyek civakî û dem dirêjî wê de kirin, gotin û tevgerên xwe bikê û politika, streteji û taqtiqên xwe yên demên kin û dirêj wê pêşbixê. Di serî de wê pîrsgirêka fahmkirinê a demê û rewşê wê hilde li dest û wê li ser wê re wê bidest hanîna li ser ziman a gotina xwe bikê. Wê di encama dawî de wê bi politika û stretejiyên ku ew pêşbixê re wê, tengezerîyê rêveberîyê û wê ji wê demê wê welêt bide bûhûrandin.

ku ew ya hê baştir pêşbixê. Wê xwediyê wê felsefe û armançê bê.

Wekî din wê, dizanê ku wê demên wî zor bin û wê çawa wê, civakê wê di wan pêvajoyên zor de wê derbas bikê wê li wê bihezirê. Wê di serî de wê, li hêza civakê a navxweyî wê bihezirê wê hertimî wê rêxistinîyê wê li ser wê re wê di çerçoveyek netewî de wê bi bernema, plan û stretejiyan wê pêşbixê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, temenê pêşxistinê û pêşketinê wê bîafirênê.

Di dewama wê de ku civak bindest bê wê, çawa wê ji bin destiyê wê derxê wê bi hemû beşên civakê re wê tîkiliyê dênê û wê bi wan re wê di nava hevbeşiyê de wê, plan streteji û bernemeyên xwe wê pêşbixê, wê bi civakê re wê parvebikê, felsefeya wê pêşbixê û werênê li ser ziman û wê bi civakê re wê bixwezê ku ew wê bibê xilaskirin û serkevtinê. Parvekirina xwe bermene, streteji, plangerîyên xwe bi civakê re û li ser wê re xwe û felsefeya xwe hanîna li ser ziman wê, temenê bi zanebûnkirin û li hevdû li dora xwe civandina civakê jî bê. Bêgûman wê, pêwîstîya civakê jî wê, bi wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, pêwîstîya wê, bi fahmkirineka ku ew xwe bi wê re û di wê de bibînê wê hebê. Di serokatîyek civakî û rast de wê, hertimî wê piştî xwe wê bide civake xwe bixwe. Wê hertimî wê hêviyê wê ji wê bikê. Wê li wê bihezirê. Wê di çerçoveya wê de wê bihezirê. Wê plan û stretejiyên xwe wê bi wê re wê çêbikê. Wê civakê hertimî wê li gorî demê, pîvan û ast û radaya wê, birêxistin, plan û streteji bikê. Di vê çerçoveyê re û şewayên hizirkirinê ê ku ew dikê wê ya giring, ya piştî giring û ya di asta sêyem de giring û hwd wê bi vê rengê wê, hertimî wê di fahmkirinê de bê.

Di rewşa civakê de wê, çawa wê civakê wê bikê hêz ku ew bi wê bawerîya wê bi wê hebê û wê çawa wê temenekê pêşketî ê perwerdeyê wê pêşbixê û wê li ser wê re wê civakê wê pêşbixê wê hûrûkûr wê li ser wê bihezirê û wê bernemeyên wê çêbikê. Civake zane û pêşketî û perwerde wê temenê azadiya wê ew bixwe û pêşketiina ku wê bi xwe re dayî çêkirin bê.

Ji aliyekê din ve jî wê, rewşa serokatîyê a civakî û netewî weke ku me li jor hanî li ser ziman wê, weke rewşa ji hevdû cûda bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, li vir wê, dema ku ew hat asta serokatîya rêveberîyê wê, li gorî wê ast, pîvan û restên xwe wê, bi destûrî û hwd wê, li gorî rastîya civakê wê çêbikê û wê werênê li ser ziman.

"Serokatîya rêveberînê"

Serokatîya dema rêveberînê wê, weke renekê serokatîyî ku ew di asayî, aramî û rewşa civakê a xweza

de ku ew çawa wê, fahm dikê û bernema, plan û stretejiyên pêşxistinê pêşdixê û wan dikê fermîyetê û wan pêkdihênê bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin ku wê di vê çerçoveyê de wê, xosletên wê demê bi aramî, aşîti û asayîya wê re wê, ew di xwe de wê pêşbixê. Wê weke keseyekê wê rengê wê demê bê. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê, li wê bihizirê. Di vê çerçoveyê de wê, di demên bi wê rengê wê, hertimî wê, bo ku temenê wekhevî, azadî û mafên kesên civakê biparêzê wê di çerçoveyeka haqaniyetî de wê destûr û temenê wê were pêşxistin û ew bixwe jî di nav de wê ti kesek wê dernekeve li dervî wê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di vê çerçoveyê de wê, bo ku ti kesek ew dema ku derket li pêş ku ew erkên di dest bi xirab bikarneyênê wê di vê çerçoveyê de bergirên xwe wê bigirê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev rewş wê weke rewşna ku wê bi wan wê aramiya nava civakê wê werê parastin bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, xwediyê têgihîştinekê bê. Di nava rewşa rêveberîya welatekê de wê, weke ku em di roja me de wê, dibînin wê kesên rêveber, kesên destûrvan, kesên birokrat, teknokrat, siyasetmeder û hwd wê hebin. Ev hemû wê, karibin bi rewşna serokatîyî re xwe pênasibikin û bidina dîyarkirin. Ber ku ev rewş dikevina rewş û beşa rêvebirina civakê de. Di dewama wê de wê, di vê çerçoveyê de wê, weke ku wê çawa wê ahenge nava rêveberan wê wre çêkirin wê bi heman rengê wê ya nava saziyên bi wê rengê jî wê çawa wê temenê wê were çêkirin wê ew jî wê salixkirina temenê wê bi destûrî wê hebê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev wê, werina hanîn li ser ziman. Destûr wê, weke aliyekê rêveberî û serokî ê giring ê civakî bê. Di vê çerçoveyê de wê, çi bêjê wê, weke wê were kirin. Di vê çerçoveyê de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku ew destûr û ankû navaroکا wê, çendî wekehevya nava civakê diparêzê û xirabî wê dikê wê ew jî wê, weke aliyekê giring bê. Di vê çerçoveyê de wê, divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê li vir wê rewşa rêveberinê wê bi wan re wê wê, were dîtin. Dema ku wê, weke ku em di roja me de dibînin wê, bo hebûn û temenê netewekê wê destûr wê weke aliyekê bingihînî ê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê çawa wê temenê wê were pêşxistin ew jî wê giring bê. Destûr wê, ne hebûnna zindî bin. Ber vê yekê wê, di her demê de wê pêwîstî û pêdivîya gûharîn û xwenûkirinan a li ser wê re wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, ev jî wê, bo ku ew pêşketina civakî a dem bi dem ku ew li wê navaroکا wê destûrê were bicihkirin wê ew pêwîst bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din ê giring wê werênê li ser ziman ku wê rewşa civakî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke rewşeka ku mirov wê bi teybetî wê, di vê çerçoveyê de wê fahmbikê bê. Wê, serokatîya rêveberîyê wê weke serokatîyeka ku wê tenê wê bi wê aliyê ve wê xwe pîspor bikê û wê li ser rewşên xwe re wê hertimî wê xwe fahmbikê û wê bi wê re wê kêmeşî û şaşîyên xwe wê bibînin û wê dem bi dem wê xwe baştir bikê. Wê ev bi dem re wê weke rewş û pîvaneka xwe bi demê re pêşxistin a wê ya giring jî bê. Di dewama wê de wê, serokatîya destûrî û siyêsî wê were dîtin û ku wê bi wê re wê di ahengekê de wê hebê.

Serokatîya siyêsî û ya destûrî(*)

Di rewşa serokayîya siyêsî de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku ew, bêxem

(*)Serokatîya rêveberî wê weke serokatîyeka dayimî bê. Wê xwe wusa wê bi sazûman bikê. Wê bi politikayên xwe re wê hem hemû beşên civakî û hem jî wê giştîya wê cûda û cûda wê esas bigirê û wê bi hevdu re di ahengekê de wê bi rêvebirina xwe wê rêvebibê. Di serî de wê lingê pêşî ê serokatîyê wê weke ku wê di hemû rengên wê de wê were dîtin wê li ser fahmkirin, qabiliyet û rastîtiyê bê. Durustîti wê, esas bê. Bi kirin û gotinên xwe yên pêşî û piştre ku ew hevdu vala dernexin wê tevbigirihê.

(*)Serokatîya siyêsî û destûrî wê dû rengeên serokatîyî ku wê hevdu ji temen ve wê bi bandûr bikin û pêşketinên hevdu wê bidina dîyarkirin bin. Rêveberî û serokatîya siyêsî wê bi kirin, gotin û politikayên xwe re wê, kirin û ankû pîretikî bê. Lê ya destûrî wê zêdetirî wê, bi destûrî û aqilî wê, bi teorîkî wê li pêş bê. Wê rest, rêgez û pîvanên jîyanê, gotin bi lêvkinê, tevgerinê, bi rewîstî, felsefîkî û tîgînî wê bide nîşandin. Serokatîya destûrî wê bi temenê xwe yê nivîskî re wê hebê. Lê ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, hertimî wê, xwe li gorî pêşketina civakî û pêşketinên nava wê nû nikê. Wê tîgîna destûrî a reformî û ankû xwenûkirinê wê, bi wê rengê wê, jîyanê ji xwe re wê bibînin. Dema ku rêgez û pîvanên destûrî bersiv nedan jîyan û kirinan wê hingî wê bê temenê tengezerîyan û wê bi şûn ve wê bide kişandin. Di asta dawî de wê, bidest şerkirina bi pêşketina civakê û beşên wê yên civakî û ardnigarî re wê bikê.

û bendewarî, ew divê ku bi civakê re ew xwe bikê yek. Ankû mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, serokatîya siyêsî wê xwe bi hêvî, bendewarî, xwestek, pîvan û statûya civakî re wê salixbikê û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de ew di serî de civakê, û dîroka wê baş fahmbikê û zanibê. Karibê hêvî, xwestek û bendewarîyên nava civakê wan kifşbikê. Di dewama wê de wê, keseyetîya kesê serokayîya siyêsî wê, bi rewşa civakê re wê, di hevkeyetê de wê, werênê li ser ziman. Wê, hertimî wê li ser wê re wê,

werênê li ser ziman.

Di dewama wê de wê serokayîya sîyesî wê, girseyê li dora xwe wê bi armanc, xwestek û bendewarîyên wê re wê, motive bikê. Wê li gorî wê bihizirê û wê xwe jî wê, di nava wê giştîyê de wê bihizirê. Rengên hizirkirinê, bawerî û felsefîkî û hwd ên civakê ew karibê wan derxê li têgihîştinê û li gorî wan bihizirî û tevbigirihê. Xosletên serokayîyê, rengê xîtabetê û hwd wê, weke aliyna giring bin. Her serok wê li gorî xosletên xwe wê derkeve li pêş. Hinek wê zêdetirî wê bi xosletên xwe re wê werina dîtin li berçav. Hinek wê, xîtabeta xwe re wê, zêdetirî wê karibin balê bikişênina li ser xwe. Di nava girseyê û serok de hevdû naskirin wê, temenê bawerîya wan a li hevdû bê. Wê bi wê re wê, temenê bi hevdû re meşîna wan bê. Hinekî jî wê xosletên serok wê, temenê bendewarîyan a ji wî wê biafirênê. Qabiliyet û dana nîşandin ku ew dikarê wê, werênê li cih û hwd wê, weke aliyekê ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê kifşbikê bê.

Serokatîya sîyesî wê, weke serokatîya rêveberîya netewî a giring a rêvebirinê bê. Wê, di nava rewşek sîyesî a rast û dîrûst de wê, hemû rêveberî wê ji binî heta serî wê xwe pênasebikê û wê xwe werênê li ser ziman. Wê di nava wê hîyararşîya wê de wê rewşa wê ya xwe rêvebirinê wê rengê wê bi başî û nebaşî û kêmesî û têrîyên wê re wê were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, li gorî demê wê ew wê were pêşxistin. Li gorî demê wê sîyeset wê, weke sazîyeka bi sazûmanî ku wê, di temenê xwe de wê, van rastîyên civakî û destûrî wê bihawênê bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring jî wê, ji serî ve wê, wan wê werênê li ser ziman.

Di dewama wê de wê, rêveberîya sîyesî wê dema ku ew wê bi rengê wê were rêvebirin wê rengê wê, weke ku ew demokrasî û hwd wê, were kifşkirin û wê were pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, di dewama wê de wê sazûmana wê ya rêveberîyî, sîyesî û destûrî wê weke hinek dîmenên ku ew di nava hevdû de derbas dibin wê, di wê çerçoveya wê de wê, hevdû wê, pêşbixin. Wê bi wê re wê, temenê hevdû pêşxistinê wê werênê li holê. Di warê rewşa têgîna destûrî de wê temenê wê were çêkirin. Lê li vir wê, sazûmana sîyesetê wê weke rastîyeka ku wê, hemû aliyên wê bikê ku wê raxê li berçavê civakê bê. Di aslê xwe de wê, di sîyeseta civakî û ya rast de wê, kirina wê weke şewayekê hertimî serî li civakê dayîn û bi wê xwe bi temenkirin û hanîna li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê, çendî ku wê di rewşa xwe hanîna li ser ziman de ew cihêrengîyên civakî di nava wê sîyesetê de ew hatina li ser ziman wê, ew rengên ku ew hatina li ser ziman wê, rengê xwe wê li giştîya civakê wê bixin û wê bikina malê wê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, rêveberîya sîyesî û ankû pêşengîya sîyesî wê, weke pêşengîyek giştî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, bi wê re wê, rengê sazûmana civakê û pergalek wê were dayîn dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ku rengê sazûmana civakî demokrasî jî bê wê, dema ku ew bi temenê xwe û hemû aliyên xwe newê li ser ziman wê, ew nikaribê weke hatina li rastîya wê ya li ser ziman bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, rengê sazûmana civakî wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê, çawa wê ragihandin wê di nava wê de wê, were pêşxistin û wê temenê wê, were pêşxistin wê, di vê çerçoveyê de wê, weke ku wê li gorî rastîya civakê jî bê wê, ji zanîn û pêşketinê û pêşxistinê re wê vekirî bê. Di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, şewayên weke bi gotina 'xwe gihandina li zanînê' û ankû 'pêşxistina zanînê' wê li vir wê giringîya wê xwe bide dîyarkirin. Ev jî wê, weke aliyekê civakî ku wê, weke temenekê pêşketina wê bê. Weke aliyekê ku ew nebê nabê ya bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, demê têgîna serokatîya zanînê û ankû serokatîya aqil wê xwe bide li pêş û dîyarkirin.

Di dewama wê de wê, rewşa serokayîya destûrî jî wê, bi wê re wê, bi rengên salixkirin, watekirin, şîrovekirin û hwd re wê, xwe bide dîyarkirin. Çerçoveya destûrê wê, temenê wê li ser salixkirinê wê û ji wan salixkirinan pêşxistina şîroveyên wê yên destûrî bê. Di vê çerçoveyê de wê, têkiliya wê, bi sazûmana sîyesî re û ankû bi serokayîya sîyesî re wê ji navikê ve wê hebê. Di vê çerçoveyê de minaq wê, dema ku wê, di nava sînor de wê, komên kêmetew, bawerî û hwd wê hebin ku ew ne hatibibina salixkirin wê, hingî wê temenê ji nedîtîna wan a bi kirina sîyesetê re wê bibê. Yan jî wê, ew wê newîna hanîn li ser ziman. Yan jî wê, destûr wê mafê serdestîyê wê bi çî rengê wê bide û wê, li ser wê re wê, pênasekirin wê bibê wê, ew jî wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Wê ev di rengê rêveberîya sîyesî û îderî û aliyên din de jî wê, xwe weke aliyekê temen wê bide dîyarkirin. Li vir mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, destûr wê, rengê wê yê nivîsandî wê ya temenê maf û azadîyeka giştî ji hemû komên civakî ên weke hevdû û ne wekehevdû re bê û yan jî wê temenê serdestîyeka komekê li ser hemû kom û rengên din ên civakî re bê. Wê, di wê çerçoveyê de wê, bikê ku ew wê, werênê li ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, dema ku ew

bi wê hat li ser ziman wê bi wê rengê wê sîeyseta wê jî wê, were kirin.

Li vir wê destûr wê, weke temenekê welatî, sazûmanî û hwd a sîyesî, rêveberîni û hwd bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Hebûna civakê, nîrxên wê, bi dîroka wê re wê weke temenekê û ardnîgarîyeka têgihiştinî ku wê li ser wê re wê xwe biafirênê û barî li pêşarojê jî bikê bê. Lê minaq ji aliyê ol û olzanîyî ve wê, dema ku mirov wê xate dîroka bawerîyê a li kurdistanê wê hilde li dest wê, dem bi dem wê ji dema gûti-sûmerîyan wê Enlîl, di dema hûrîyan de wê, melekê tawis, di dema mîtannîyan de Mîtra, di dema medîya Zerdest, piştî zerdest re Manî û hwd wê, bi vê rengê wê, xwe bide dîyarkirin. Di demên piştî zayînê de wê, Êzdayîti wê, bi şêx Adî re wê, reng û awayekê wê yê hemdem wê hebê û wê bi wê re wê bi civakî wê pêşkeve. Li vir ya giring wê ew bê ku mirov wê rast û li gorî reng û awayê wê, şîrovebikê û wê, werênê li ser ziman. Ev rewş û gelek rewşên din ên weke wan wê, weke rewşa ku mirov dikarê bi teybetî kifşbikê û werênê li ser ziman. Minaq wê, di nava êzdayîya de wê *mishafa reş*(*) û *pirtûka celwê*(*), di nava kurdên yarsan de wê, pirtûka wan ya pîroz a *serencamê*(*) û berî wan ya Zerdest *avêsta*(*) û hwd wê hebin. Di rewşek serokayîyî a sîyesî, rêveberî û civakî û felsefîkî de wê, ev rewşên dîrokî û felsefîkî ên bi dîroka civakê û hebûna wê re wê, di çerçoveyek rast û giştî de wê, werina salixkirin û barî li temenê kirin, tevger, xûy û çalakîyên xwe de ku wê bide nîşandin bê. Wê civak wê li dora wan wê bê gihandin li hevdu. Cihûti li ser tewratê(*) re, mesihêti li ser încîlê û ankû 'mizgin(*)' a wê re, îslam li ser kûranê(*) re xwe dihênê li ser ziman. Kurd ji van aliyan ve wê ti carî û demê ne bê temen bin. Tenê wê, hewceyî bi awayekê rast û dûrûst kifşkirina wê hebê. Di rewşa kurdan de ku ew bi awayekê rast werina pênasekirin, derxistin li holê wê, bi dîroka civakê û felsefîkî û bawerî û hwd a civake kurd re wê, gelek temen û rengên bi vê rengê wê, bi zêdeyî wê werina kifşkirin wê hebin. Sîyeseta serokayî wê, hinekî jî wê, ew bê ku ew van rewşên civakî û ên weke derxê li holê û wan li gorî şîrovebikê, pêşbixê û bikê temenê pêşketina **wê de**. Ev wê, weke têgînna ku wê ji temen ve wê civake kurd wê bi reng û awayê wê re wê, birêvebibin bin. Wê weke têgînna ku wê di xate pêşketina wê ya bawerîyî û hwd de ku ew pêşketina bin.

Di dema hildana li berçav a rastiya civakê bi destûrî wê ev rastiyan wê û hwd wê, bi hemû aliyên wan re wê, werina dîtin û hildan li berçav. Di vê rengê de wê, temenê civakê wê bi wan re wê, werê li ser ziman. Sîyeset ku ew bi van cihêrengîyan hemûyan di nava xwe de werênê li ser ziman wê, weke renekê civakî a sîyesî bê. Serokayîya sîyesî wê, biqasî ku wê van rewşan wê di temenê xwe pêşketina xwe de wê hilde li dest û wê biwate bikê û wê werênê li ser ziman wê, xwe di çerçoveya rastiya civakê de wê, bi wê re wê salixbikê û wê, werênê li ser ziman. Bi wê re wê, weke temenekê dîrokî ê civakê wê bi xwezayî wê xwediyê wê temenê rêveberina civakê bê.

"Serokatîya aqil"

Biqasî serokayîya dema aqil wê, serokayîya aqil û ankû rêveberîya aqil wê, di serî de wê, bi aqil wê hemû aliyên civakî wê bibîne. Wê bi wê re wê, çerçova û asta pêşketina dema xwe û pîvane wê bibîne û fahmbikê û li gorî wê xwe pêşbixê. Wê, temenê fahmkirinê û hanîna li ser ziman wê, li ser wê re wê bi rêxistin bikê. Wê, bi wê re wê, bikê ku ew wê werênê li ser ziman. Em di serdemeka ku wê di wê de wê aqil wê, weke aliyekê girin wê xwe bide dîyarkirin û wê hebê û wê di jîyane mirov de wê bi pêşketinên wê re wê, weyn bileyizê bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, rewşa bikarhanîna zanîne, xwe gihandina wê, û birêxistinkirina wê û hwd wê, weke aliyna ku mirov wan bi teybetî wan li vir hilde li dest bê. Di dewama wê de wê weke aliyekê giring wê ev jî wê, hebê ku mirov wê fahmbikê wê werênê li ser ziman ku wê, rewşa aqil wê, weke rewşeka ku mirov wê, bi teybetî wê, werênê li ser ziman bê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rêveberîya aqil û serokatîya aqil wê, aliyekê wê çawa bi serkêşîya bi aqil re ku wê ew wê were bikarhanîn bê. Lê aliyên din jî wê, weke aliyna ku wê çawa wê aqil wê, bi rêxistin bikin bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekî teybetê wê, werênê li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov wê karibê di nava jîyanê de wê, encamên aqil wê bikarbênê û wê bi wê re wê çawa wê rê wê werina pêşxistin û nêzîkatîya li wê wê çawa bê û hwd

(*)Mishafa reş wê pirtûka pîroz a kurdên ezdayî bê.

(*)Pirtûka celwê wê, pirtûka rêgezên pîroz a kurdên êzdayî bê

(*)Serencam wê pirtûka pîroz a kurdên yarsanî bê.

(*)Avesta wê pirtûka zerdest bê. Weki din jî wê pirtûka pîroz a zerdestîyan bê

(*)Tewrat wê pirtûka pîroz a cihûyan bê

(*)Mizgin û ankû incil wê pirtûka pîroz a mesihyan û ankû xiristiyaniyan bê

(*)Kuran wê pirtûka pîroz a misilmanan bê.

wê, weke aliyna ku mirov wê bi vê têngîna gotina serokatîya aqil re wê, kifşbikê û wê werênê li ser ziman bê. Rêveberîya aqil û ankû aqilîya rêveberî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke ku wê di rewşa rêxistinîya wê de wê hevdû temem bikin. Li vir wê rêveber wê xwediyê hişmendiyeke bê ku ew wê çawa wê, aqil bikarbênê û wê encaman wê ji wê derxê.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê weke aliyekê giring wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, divê ku mirov wê, hiilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rêveberîya aqil û serokatîya aqil(*) wê di rewşa jîyanê û encamên wê de wê hevdû wê bi pêşketinê re wê temem bikin. Rêveberîyeka rast wê, temenê serokatîyeka rast û xort wê bi xwe re wê bafirênê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, hilde li dest û wê, fahmbikê û wê werênê li ser ziman. Aqil wê, di dema aqil de wê di her qadên jîyane me de wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, rewşa aqil wê, weke rewşeka giştî a fahmkirinê wê xwe li vir wê bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê wê biqasî ji rastîya aqil bi awayekê rast sûdgirtin wilqasî encamên wê yên ku ew werina derxistin li holê wê bi serokatîyeka baş re wê were kirin. Di serdema aqil de wê serokatîya aqil wê weke aliyekê ku ew nebê nabê ya. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê bêtê ku mirov nikarê çavên xwe li dînyê bigrê û bijî. Wê, pêşketinê wê, ku mirov, bi awayekê bixwezê û nexwezê jî wê bikevina jîyane mirov de. Wê li vir wê serokatîya aqil wê giring bê ku ew ketina li jîyane me de wê di reng û şewayekê rast de ew bên kirin.

Serokatîya pêşketîner û ankû serokatîya ku ew rênîşandina pêşdixinê dikê(*)

Serokatîya pêşketîner wê weke reng û awayekê wê bê ku wê, di jîyanê de wê pêşxistinê wê bide çêkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, di nava jîyanê de wê, bi rê nîşandinê wê mirov wê bi xwe re wê bibê bê. Di vê çerçoveyê de wê, gûharînên weke li ser xûy, kevneşopî, ol û hwd re wê, di vê çerçoveyê de mirov dikarê werênê li ser ziman. Ev jî wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê bê. Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa aqilê rêveberîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, direwşeka ku wê li şûna mirov dihezirê bê. Li vir wê, demê wê, ev pirs wê were pirsîn vîna mirov li kûderê ma? Di aslê xwe de wê, ev pirs wê weke pirsê rast bê. Mirov nikarê bi ti sedemê jî wê re hêncetên cûda çêbikê û wê li gorî xwe wê şîrovebikê bê.

Weke aliyekê giring wê, divê çerçoveyê de wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, li vir wê, gûharîna bi demê re wê, xwe bide dîyarkirin. Bi du awayan mirov dikarê wê têngîna

(*)Rengê wê serokatîyê wê ew bê ku wê dema ku wê hêvî nebê û ankû wê mirov hewceyî rênîşandinekê bê wê, ew derkeve li pêş. Wê bi aqil û felsefeyê û hwd wê di rêya rast de wê bimeşênê. Ev rengê serokatîyê wê afrineriya wê zêdetirî wê derkeve li pêş.

(*)Serokatîya aqil mirov wê dikarê bi gelek aliyên wê re wê werênê li ser ziman. Di serî de wê, di nava civakê de wê, bi rewşên rewşênbirî jî wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Hemû nivisandin û ragihandin wê şewayekê rênîşandina di wê warê de bin. Wê bandûra wan li ser pêşaroja civakê û xate pêşketina wê ya bi ber pêşarojê ve wê, bandûr li ser wê hebê. Di wê warê de nivîs û rêyên nivisandinê weke kovar, pirtûk, rojnema û hemû cûreyên din wê mirov dikarê rêzbikê. Wêkê din ji aliyê keseyetîyê ve jî wê, keseyetîya ku wê bi aqil wê bikê û ankû bi zanebûnî wê bikê mirov wê, karibê bi wê rengê wê, binavbikê û werênê li ser ziman.

serokatîya pêşketîna wê fahmbikê. Aliyê pêşî wê bi pêşketinê bi wê re pêşveçûnên ku ew rûdîdin ku ew di jîyane mirov de ew êdî hena ku ew werina kifşkirin bi awayekê rast û baş werina salixkirin û li ser ziman. Aliyê din jî wê, bi wê re wê, di rewşa ku wê, weke ku em di roja me de dibînin wê bîrdozîyek wê were pêşxistin û wê li gorî wê kesyet wê were pêşxistin û bi rengkirin. Wê bi wê rengê wê ew têngîna bîrdozîkî wê were serdest û serwerkirin. Di dewama wê de wê, ev jî wê, weke aliyekê ku mirov wê, werênê li ser ziman. Wê têngîna serokên bîrdozîkî û hwd jî wê, ji vê aliyê ve wê, di nava vê beşê de wê bigotinekê jî bê wê, ji xwe bide bahskirin. Di dewama we de mirov, dikarê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa wê, ew wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Di vê çerçoveyê de wê, weke rengekê ku wê hinekî jî wê ser ve wê bihezirê û wê bide kifşkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Minaq wê, dema ku wê, yekîtiya sovyet wê birûxêhê wê, berî wê, pêvajoyeka serokatîya dema gûharîner a dema nû wê xwe bide çêkirin. Piştê jî wê, bi wê re wê, ew wê bi rewşî wê temenê wê bi pêşxistina wê re wê, bê dayîn domandin.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê bi vê rengê jî wê, werênê li ser ziman û wê fahmbikê ku wê di roja

me de wê gelek civakên ku ew ji pêşketinna dûrmana wê bi politikayan wê ew wê werê hanîn û wê di nava wan de wê were bicihkirin. Minaq wê rewşa teknîk teknolojiyê hwd. Wê di çerçoveya têgîna civake zanist de wê, were kirin. Serokatîyeka ku wê ji civakek zanist re wê were kirin wê weke wê bi xosletên wê yên yên demê re wê pêşketî bê. Di vê çerçoveyê de wê xwediye fahmkirinekê bê.

Minaq ku em di çerçoveya têgîna civake zanist bihizirin wê, mirov dikarê werênê li ser ziman ku wê. di roja me de wê, tv, kovar, rojnema, pirtûk û hwd wê, werina nivîsandin û pêşxistin. Bi wê re wê rewşenbîrîfî wê pêşkeve. Wê weke xosleteka civake zanist a sereka wê rewşenbîrîfî û pêşketina wê ya dem bi dem ku ew li gorî wê dibê ya bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, civakê wê bi xwe re wê pêşbixê. Wê serokatîya zanînê wê bi rewşenbîrîyê û rewşên wê yên cûr bi cûr re wê di nava civakê de wê zêde li pêş bê. Di vê çerçoveyê de wê, ew rewşa wê, ku mirov bi rêveberîya wê rew wê, werênê li ser ziman wê çawa wê, bi wê rast were pêşxistin, temenê bi hesanî gihiştina wê wre çekirin. Wê ji hevdû cûdakirina zanînan wê were pêşxistin û hwd. Di vê çerçoveyê de wê şewayekê sûdgirtina ji zanînê wê, ew bê ku mirov li kûderê zanibê wê çi zanînê wê bikarbênê û wê li kûderê wê çi rengê zanînê wê pêşbixê bê. Wê hingî wê ne di mejî de û ne jî di jîyanê de wê girêdanên bi wê ve ku mirov bi tememî ji jîyanê qût diikin wê bibin, û ne jî wê bûhranên zanînê wê di mejî de wê bi rewşên ku wê hertimî wê mirov wê zanînê wê hilde û wê nizanibê wê çi ji wê zanînê bikê wê ji wê jî wê xwe xilasbikê.

Di roja me de wê gelek rengên rewşenbîrîyê ku wê bandûrê li jîyanê bikin wê pêşkevin. Mirov dikarê hemûyan jî di bin gotina serokatîya rewşenbîrîyê re wê werênê li ser ziman. Di çerçoveya kesên ku fêrbûn û fêrkirinê ku wan ji xwe re kirîya weke kar wê, bi wan re mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Lê wê ne tenê wê bi wê re wê, di roja me de wê giştîya beşên jîyanê wê di wan de wê, weyn û rola zanînê wê li pêşbê. Minaq pergale perwerdeyê. Bi wê re wê bi dehan sazûmanên din wê hebin. Her wusa wê hemû sazûmanên civakî jî wê xwe bi awayekê zanînê wê pêşbixin û wê bidna diyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, ev jî wê bê temen ku mirov zêdetirî giringîyê bide zanînê û aqil. Destpêka serokatîya rewşenbîrîyê û hwd wê mirov dikarê bibê heta serdemên kevnera ên dema hûrî û mîtannîyan û dema medîya jî. Piştî wê, filosof wê derkevin. Wê, bi wê re wê, li dûv hevdû wê pêşketina wê pêşketina hizran û ramanan wê weke aliyekê afrîner wê di vê çerçoveyê de wê pêşkevin û ankû wê xwe bidina pêşxistin.

. Rewşenbîrî û ankû serokatîya rewşenbîrîyê wê di awayekê serokatîya pêşketîner û ankû ya afrîner de bê. Di dewama wê de wê, bi hevdû ve girêdayî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. **Rewşa** rewşenbîrîyê ku mirov wê bi têgîna pêşkêşîyê û serkêşîyê re wê hilde li dest wê, mirov karibê wê ji gelek aliyên ve wê hilde li dest. D aslê xwe de wê, dema ku mirov bi wê re wê bihizirê wê awayekê serkêşî û pêşkêşîyê ên weke afrîner jî wê, bi wê re wê, xwe bidina diyarkirin. Di roja me de wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, bi gelek aliyên wê re wê, werênê li ser ziman.

Weke restekê serokatîyê û bi serkêşî û pêşkêşîya wî re wê, ew wê were dîtin ku ew hertimî wê li rewşa rêbertîya ku ew dikê wê bihizirê. Di vê çerçoveyê de wê ew wê, li xwe û bi qizinkirinên xwe wê nehizirê. Minaq dema ku em î ro bahse salahadinê Eyûbî dikin ew bi wî re dihê li ser ziman ku wî împaratorek avakir lê dema ku ew çû berdilovaniya wê çend waraqayên wî hebin û wê tembih bikê wan jî bidina gel. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke têgîneka ku ew bi wê re haqaniyeta wî dihê hanîn li ser ziman bê.

Di rewşa serokatîyê de mirov dikarê wê werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê ew wê bihizirê wê, pêşî wê di kîjan rewş û waran de wê serkêşîya xwe wê bi rêberî wê bide nîşandin? Di serî de wê, di rewşa levhanînê, serkêşîyê û pêşkêşîyê, di xûy û tevgerên xwe de xwediye levkirin û motivasyonekê bi hevdû re bê, pêwîstî, pêdîvî û rewşên weke têrbûnê û hwd de wê, xwediye rewşekê bê. Wê di wan waran de wê, pêşavanîyê wê bikê. Wê bi têgînên demîkî re wê bihizirê û wê bi amûrên ku ew bi wan bi demê re wê xwe biafirênê û wê girseya di serkêşîya xwe wê biafirênê wê, rewşên weke yên levkirina derûnî, rewşên aborî, derûnî, fêrbûnî û perwerdeyî û hwd re wê bide diyarkirin. Wê li ser wê re wê rengê hizirkirin, şêwa û rêbazê wê bi xwe re wê, bi rengê hizirkirina xwe re wê bide diyarkirin. Di van aliyên de wê temenê xwe afirandinê wê bi xwe re wê bide diyarkirin. Lê rewşên weke bi biryardarî, bi xwebawerbûn û têrzanebûna xwe re wê, temenê pêşkêşîya xwe wê bide çekirin û pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring mirov wê dikarê wê werênê li ser ziman ku wê, rewşa serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser xûy tevger û kirinên xwe re wê, weke rewşek bi sazûmanî wê xwe bide diyarkirin.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov divê ku wê, di serî de wê bi wê re wê, werênê li ser ziman ku wê, girseyên ku ew bi wê bawer bikin wê, ku mirov li dîrokê binerê wê, di herî hindikê wê di serê awayan de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Bi demê re wê, wê gelek rewşên weke yên serokatîyê wê bi zorê ku wê girseyan wê di bin dest û desthilatdarîya xwe de wê bigirin wê werina dîtin. Ev rewşên serokatî mirov dikarê wan wusa herê bikê. Di aslê xwe de mirov dikarê zorê de ku wan kesên bi vê ku ew weke 'bi zorê

kes di bin dest û kontrolê de digirin' wan serok herêbikin. Gelek ji wan wê heta roja me wê, di pirtûkên dîrokê de wê, navê wan wê li pêş û şûna wê gotina serokatîyê wê bi awayekê wê werê bicihkirin. Di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman.

Di vê rewşê de wê, mirov dikarê wê, weke rewş û rengê din ê ku wê xwe di vê çerçoveyê de wê bide diyarkirin wê weke ku wê rengê olî de wê, di awayekê de wê, girseyê wê li ser rewşên weke çêkirina tirs û rêbazên tirsandinê re wê bi xwe ve wê bide girêdan. Serokatîya olan wê, di wê de wê, bi şewayekê wê bi vê rengê bê. Minaq wê, li aliyekê wê ku ew ti kesek ji rê dernekeve wê dojahê wê bicih bikê. BO yên ku ew ew bêgotin û bêşûal ku ew di rê de dimeşin wê li pêşîya wan wê têgîna bihûştê wê were danîn. Di vê çerçoveyê de wê, were hanîn li ser ziman ku wê, yên ku ew ji rê derkevin wê baxtê wan wê, ew bê ku wê, hertina dojahê. Lê yên ku ew heta dawî bawerbikin wê, herina li bihûştê. Wê di vê çerçoveyê de wê, ew wê, werina hanîn li ser ziman.

Ev rewşa olî wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê, hinekî din zêdetirî wê li ser wê bisekinê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, gelek rewş û encamên ku em ji wê derxin wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê, li ser wê, rewşa olî re wê bihizirê wê, di destpêkê de wê, weke ku wê ' di wê de wê zor û tûndûtûjî wê tûnebê wê were dîtin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ew wê were dîtin. Lê wê di çerçoveya serokatîya olî de wê, bergirên ku wê werina girtin wê, pirr zêdebin û wê, giştîya wan wê li ser têgînên bawerîyê û ankû derûnîyê û hwd re bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke aliyekê giring wê, xwe bi wê re wê, bide diyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, şewayekê ku wê bi awayekê hoyandî ê li ser derûnîyê re wê, ew wê, were li ser ziman. Têgînên weke baxtê wê, bi wê re wê, werina girêdan û hanîn li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, were hanîn li ser ziman.

Li vir wê, dema ku mirov wê di vê çerçoveyê de wê, bihizirê mirov divê ku li vir navberekê bide şîroveya li ser olê re û bi wê re bahse têgîna qarakterê wê bikê. Minaq wê, di nava kurdan de wê, di demên berê de wê were gotin û bawer kirin ku "kesên rêveberî wê, li sê beşan werina beşkirin. Beşa pêşî wê, weke beşa key û yazdan bin. Beşa du wê kesên bin wan re ku ew hetimî wê têkiliya nava wan ya girseyê wê dênin bin. Beşa sêyem jî wê, wê, beşa girseyê a ku ew bi bawerî dijî bê." Wê di vê çerçoveyê de wê, hîyararşîya ku ew dihê hanîn li ser ziman ku wê, wê di şewayekê de wê, bahse wê werê kirin. Kesên weke kes wê, dema ku ew dihên li dûnyê wê, li gorî wê têgînê wê bi xoslet û teybetîyên serkêşîyê û pêşkêşîyê wê werina li ser ziman. Ev kes li gorî wê têgîn û bawerîyê wê di baxtê wan de wê nivîsandî bê ku ew wê girseyên mazin wê bi rêvebibibin. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê xwediye wê qarakterê bin.

Ew di nava jîyanê de wê, bi demê re wê, xwe kifşbikin. Wê hin bi hin wê pêşengîyê wê bikin. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê, werina hanîn li ser ziman. Lê ev kes wê, çawa wê karibin 'pêşyeka rast wê bikin' jî wê, weke pîrseka ku wê, hertimî wê li bersiva wê were lêgerîn. Li gorî bawerîya kurdan a demên bûhûrî wê, biheta bawerkirin ku kesên ku ew serî li zorê bidan ew wê weke kesna ku ew ne xwediye wê wasîfîyê ban wê bihetan hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de ew kesna nexweş û masozîst ban. Wê kesna ku ew tenê li xwe dihizirîyan ban. Li gor wan ev kesên bi vê rengê wê, ne kesna ku ew rêz û hûmet û bawerkirinê mafbikiran ban. Wê ev kes wê, rêz û hûmet ji wan re wê ne hatiba girtin. Di rewşa serkêşî û pêşkêşîyê de wê, bo kesê ku ew pêşengîyê wê, rêz û hûmet wê bo wî pirr zêde wê weke aliyna giring bin. Ew kes, wê bi xwezayî wê li gorî wan wê xwediye van xosletan ban. Lê van kesan wê bi danîşandina rêz û hûmetê ji hewirdora xwe re wê bidan nîşandin ku ew kesna bi wê rengê na. Kengî ku wan ew winda kir wê, ew ji wê jî wê wasîfîyê wê biketan. Kêlîya ku van kesan li xwe hizirkir, serî li zorê dan û xwe mazin dîtin ew kes wê ji van wasîfîyan wê dûrkevin. Ev hersê xoslet wê nîşanaka ku ew mirov nikarê wan weke serek û pêşeng bidîta jî ba. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê ev wê bi wan re wê xwe bide diyarkirin. Di dewama wê de wê rewşa bawerîyê em li vir hin bi hin dîsa li wê vegeirînin. Li vir di aslê xwe de wê, rewşa bawerîyê wê, li ser van xosletan re wê biheta pêşxistan ba. Di vê çerçoveyê de wê, bi van xosletan û hebûn wan xosletan re wê ew biheta pîvandin. Mirov wê, bi van xosletan re wê, bi wê re wê xwe bide nîşandin. Mirovekê ku ew ne xwediye têgînên weke rêz û hûmetê ji hewirdora wî re ba wê wî jî wê, rêz û hûmet maf nekiriba. Yên ku ji wî re bida nîşandin jî wê, ew jî ji rêz û hûmet derketiba û ankû wê rêz û hûmeta xwe wê winda kiriba. Ev kesên ku ev xoslet windakirin jî wê, weke kesna girêdayî ên ne azad jî wê bihetan dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di nava civakê de wê, divê ku mirov wê, weke aliyekê din ê giring wê bi têgîna serokatîyê re wê, werênê li ser ziman ku wê, di nava têgînên olî de wê, di serî de wê ev alî wê bi wê re wê derkevina li pêş. Wê xosletên weke rêz û hûmetê wê bi zanîne re wê bi hevdû re wê werina hevartin û wê di şewayekê de wê, rengê wan wê biheta derxistin li holê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di rewşa wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku

wê serokatîya olî wê weke serokatîyeka civakî wê bi demê re wê, li ser zanîna mirov re wê, pêşkeve. Ol wê, bi hebûna xwe re wê taqabûlî wê demê bikin ku wê, aqil wê hin bi hin wê serdest bibê bê. Di dewama wê de wê, li ser wê re wê, ew jî wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, kesên weke oldar wê weke kesna zane û ku wan dikarê bersivê bidan li hemû pirsên ku ew ji wan biheta kirin. Rewşên ku ew rûdîdan wê bersiv bidan wan. Wê, di çareserkirinan de wê, xwediyê aqilekê ku ew dikarin çareserîyan bidîtan ban. Wê bi vê rengê wê ew derketan li pêş.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, ew wê, xwe bidan dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, di kirasê rewşenbîrîyê û ankû pêşengî û serkêşîya wê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, weke kirdeyeka ku wê, rengê navaroka têgîna olî wê bide nîşandin wê zanîn wê weke aqilê wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov divê ku hinekî jî li ser têgîna serokatîyî a li berçav û ya ne li berçav wê li ser wê bisekinê. Di zane min de wê, ev wê weke aliyekê pirr zêde giring bê ku mirov wê hilde li dest bê. Wê, bi vir ve wê girêdayî wê, rewşên ku mirov wan fahmbikê wê, weke rewşna ku mirov di vê çerçoveyê de wan bi teybetî karibê fahmbikê bê. Di vê çerçoveyê de wê, her timî wê di dîmen û wêneyekê de wê, hewldana raxistina li berçav û hewldana 'hertimî li berçav baş hatina dîtin' û hwd wê, weke aliyna ku mirov wan di vir de weke têgîna bingihînî wan hilde li dest bê. Ev jî wê weke aliyna teybet bê. Li vir wê, di vê çerçoveyê de wê, hewldana baş dîtin û ankû baş hatina dîtin û bi wê re hewldanên dîzaynkirin û ankû rastkirinên li ser dîtin û neînê re ku ew dihên kirin wê, di vê çerçoveyê de wê, werina salixkirin. **Serokatîya** li berçav(*) wê weke ya ku ew biçav dihê dîtin bê. Wê xwediyê reng, awa û awayekê sazûmankirî a bi dîtbar li berçav bê. Wê çawa wê li berçav wê were dîtin, wê xweş û xweşik û bêkêmesî wê were dîtin wê bi dîmenî, wêneyî û dîtinî wê ew were pêşxistin. Minaq wê, di roja me de wê serokek wê, bi çi yê baş wê were berçav û dîtin? Wê, bi aqilekê baş, ramanaka baş û ankû hizreka baş wê, çawa ew wê were dîtin wê li ser

(*)Li berçavbûna serokatîyê wê, bi dîmen, dîtin û nerîna xwe re wê were dîtin. Wê ji van aliyan ve wê, têrbûnekê wê bikê ku ew bide girse û ankû kesê ku ew lê dinerê. Di wê warê de wê, serokatîya li berçav wê, giringiyê bide dîmen, dîtin xwe bedilkirin û rast nîşandina li berçav. Wê di rewşên axiftinê de wê, populist bê. Wê bi gotinan bê û ankû bi rengên din bê wê, hewl bide ku ew dîmenekê baş bi xwe re di mejiyan de bide çêkirin.

wê re wê, ew wê bi dîtbarî wê bê xwestin ku ew were li berçav. Minaqê wê, weke aliyekê hêstîyarî, çerçoveyên têgînen mirovî ên weke wijdan, ahlaq û qancî wê, çawa wê bi kirinan re wê were kirin û wê bi wê, bandûrek 'baş' wê li ser girseya li dorê wê bê berdan wê, ew wê, weke aliyekê giring bê. Di vê çerçoveyê de wê, çerçoveya têgîna serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, bi awayekê wê li wê were hizirkirin. Weke 'serokek baş' ku ew were ser ziman wê, çawa wê hizirna baş wê, bi navê wî wê werê hanîn li ser ziman û wê, ji wî hinek kirinên baş wê werina 'dîtin û wê di dewama wê de wê, ew wê çawa wê bi wê di çavê kesên li dora xwe de wê baş wê were dîtin wê, bi wê rengê wê bi dîtbarî wê bi li berçavî wê lê were hizirkirin.

Di roja me de wê, têgînen weke 'propaganda' ku ew pêşketina li ser çapameniyê re wê, bi giranî wê, di çerçoveya aliyên bi vê rengê de wê, were pêşxistin. Wê çawa wê 'baş bide nîşandin' û wê, bi wê rengê ku ew ne baş jî bê û bi kirinên nebaş jî bê wê, çawa wê bi başî wê di mejiyê mirovan de wê bicih bikê wê, bo wê werê bikarhanîn. Di vê çerçoveyê de wê, hertimî wê, di çerçoveya wê propagandayê de wê 'dezenformasyon' wê, hertimî wê were pêşxistin. Ev wê, weke şêwayek û renekê bikarhanîn aqil û zanînê bê. Her wusa wê, di roja me de wê, rêveberîyên welatî wê, kirinên teybet ên fîzîkî wê di çerçoveya têgîna propaganda de wê, pêşbixin. Ev wê, weke rengna ku wê çawa wê xwe bi wê bidina herêkirin bê. Wê çawa wê li ser wê re wê xwe di mejiyê mirovan de wê bicih bikin. Têgîna "tu nebaş jî bê bi kirineka baş xwe di mejiyê mirovan de bicih bike" wê, weke gotineka pêşîya ku wê, pirr baş wê li rengê pêşketinên roja me û rengên hanînen li ser ziman wê were bê.

Weke aliyekê din jî wê, hertimî wê di çapameniyê de wê, li ser tiştêkê re wê, bi vê rengê wê di dewama hevdû de wê di rojevê de wê, were hiştin. Ev jî wê, weke renekê politikaya bi dîtbarîyê re ku ew dihê pêşxistin bê. Di roja me de wê, di vê çerçoveyê de wê, plangerîyên ku ew li ser têgînen zêhnî re wê di vê çerçoveyê de wê, werina pêşxistin wê, pirr zêde wê, werina pêşxistin. Bi propaganda wê îblîs jî wê, weke xwûdê wê karibê were dayîn nîşandin.

Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyê 'medîyatîkî' wê, ev wê di çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, weke alî û renekê di mejiyan de bicihkirin û dana herêkirinê jî bê. Li vir di aslê xwe de mirov bo ku wê aliyê baş fahmbikê mirov divê ku têgîna 'propaganda' bi serê xwe wê, di vê çerçoveyê de dikarê wê bikê mijare lêkolîneka giring û kûr. Wê, bi wê re wê gelek tiştên ku mirov rastî wê, were û wê fahmbikê wê xwe bidina

dîyarkirin bin. Hemû rewş wê, di dema aqil de wê, li ser ragihandinê, rengê ragihandinê û dezenformasyona ku ew li ser wê re ew dihê pêşxistin re wê bibê. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman. Li gorî rewşan sazûmankirina li ser rengê ragihandinê re wê, çawa wê, bê dayîn nîşandin û ragihandin û dema wê û şer û merc û hwd wê, hemû wê di vê çerçoveya têgîna ragihandinê a propagandakî de wê li wê were hizirkirin. Di vê rewşê de wê, bi planekê wê ew wê were kirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, çapamenî wê, bi wê rengê wê, bê temen, ling, dest û çavê serok û rêveberîyê ê nava civakê û ser serê civakê jî. Di vê çerçoveyê de wê, serokatîya dîtbare û ankû a li berçav wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê, wê xwe çawa wê li ser levkirin û pêşxistina rewşên ragihandinê re wê, di vê çerçoveyê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveya ragihandinê de wê dewrûdayimî û ankû dayimîti û an jî kû berdewamîti wê pirr zêde wê giring bê. Wê, temenê wê, ji aliyekê ve wê, biafirênê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di şêwayekê de wê, ew mejiyên mirov ku ew li ser çapameniyê re wê hatina hoyandin wê, bo ku ew hoyandin û afsûna wê xira nebê wê levkirina wî ya bi berdewamiyê re jî wê li wê werê lêgerîn. Di vê çerçoveyê de wê, di ragihandinê de wê, beşên civakê ku wê li wan wê ragihandin wê were kirin wê, çawa wê were kirin wê, pêşî wê bi fahmkirina rewşa wan ya zêhnî, zanînî, civakî û hwd re wê, ew wê were pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên weke yên civaknasî û derûnîyê jî wê, pirr zêde wê li berçav wê werina girtin **bin**. Ev wê, renekê serokî ê li ser çapameniyê ê li berçav ku ew bi wê rengê li ser rengên gotinan û levkirina wan û bi têgînên weke derûnî û hwd re ku ew birêve dibê bê.

Minaq di rewşên xirab û weke têkçûnê û hwd de jî wê, pirr zêde wê çapamenî, ragihandin û rengê wê, bi propagandayî wê were bikarhanîn. Wê, çawa wê, bandûra wê têkçûnê wê bê derbaskirin û ankû wê dema ku wê, bê xwestin ku wê li ser beşek civakê wê têgîna 'têkçûnê' wê derûnîya wê were çêkirin û serdest kirin wê, çawa wê ew wê were pêşxistin wê, di vê çerçoveyê de wê, çapamenî wê zêde were bikarhanîn. Di rewşên rejimên herêmê ên weke rejima tirk ên li hemberî hebûna civake kurd ku ew didin de wê, di vê çerçoveyê de wê çapamenî wê weke lingekê wan ê mazin û giring û bingihîni ê şerê wan wê biafirênê. Ber vê yekê wê, hertimî wê pêwîstîya xwe li çapameniyê serdestkirinê wê, xwe bi wan re wê bide dîyarkirin.

Di vê çerçoveyê de wê, serokayîya li berçav wê, ji rewşa kesekê zêdetirî wê, di vê çerçoveyê de wê, bi çerçoveyek sazûmanî a weke li er çapameniyê û hwd re a bi rêvebirinê re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê di vê çerçoveyê de wê, sazîya serokayîyê wê çawa wê, were serdestkirin wê, di vê çerçoveyê de wê, çapamenî wê weke lingekê wê yê mazin û giring bê. Li vir, di aslê xwe de wê, dema ku wê, bahse têgîna serokî wê, were kirin wê, bi wê têgîna klasîk a weke li 'kesekê weke serok hizirkirin' jî wê, ew tenê wê, weke rewşeka wê rewşa serokayîyê bê. Lê wê ew ne hemû bê. Di vê çerçoveyê de wê, ji wê zêdetirî wê, çerçoveya wê ya sazîyî û bi sazûmanî wê giring bê ku mirov wê, fahmbikê. Bo serokayîya netewî wê, di vê çerçoveyê de wê, di çerçoveyek giştî a civakî de bi sazîyî û sazûmanî hizirkirin wê weke rewşek nebê nabê bê. Di serî de wê, divê ku mirov wê, werênê li ser ziman. Bi teybetî di serdema aqil de wê, ev zêdetirî wê bi giringî wê xwe bide dîyarkirin. Wê, di serdema aqil de wê, serokatî wê, ne weke kesekê wê weke sazîyekê û sazûmanekê wê, di vê çerçoveyê de wê, hebê. Ku kesek xwe derxê li pêş weke ku em li beşa kurdistanê a başûr dibînin wê, ev tenê û tenê wê temenê têkçûn û xirabûnên civakî bê. Wê weke rewşeka ku wê, çawa wê pêşîya pêşketina giştîya civakê bigirê jî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Minaq wê, ber çî wê rewşa başûrê kurdistanê wê, bi vê rengê wê, were hiştin? Ev rewşa wê ya di nava wê de qatbûyî wê, bi alikarîya tirkîya û îranê bê. Wê, bi wê re wê, çawa wê hem di nava wê de wê bi şêwayekê netewî wê pêşketina wê ku ew bêbê wê bigirin û wê çawa wê di çerçoveyek giştî a civakî de wê bi netewî wê pêşkeve wê pêşîya wê bigirin wê ew ê, bo wê di wê rewşê de wê, were hiştin. Bi aliyekê din jî wê, rewşa başûr ku wê, weke 'serokatîya wê' wê were li ser ziman wê, bi wê, çawa wê pêşîya rewşek serokî a netewî wê hem li wê beşa kurdistanê û hem jî wê li giştîya kurdistanê wê pêşkeve wê bo wê were bikarhanîn. Wê, weke astengîyekê wê were bikarhanîn. Minaq wê, vîzyon û rengê ku ew bi wê hatîya pîvandî wê, çawa wê, ew sînore di nava de wê herê bikê, wê li hemberî beşên din ên kurdistanê û civake kurd wê xamsar bê û bi xamsarî wê tevbigirihê wê, li hemberî hêrişên li beşên din ên kurdistanê wê bédeng bê wê, ev wê weke vîzyoneka wê, bê dîyarkirin. Ev jî wê, vajî vîsyona rastîya serokayîya netewî bê. Minaq wê, rejima tirk wê bi dehan bajarên bakûrê kurdistanê wê bi rûxênê û wê bi sed hezaran kurdistanîyan wê ji cih û warên wan bikê û bikujê û biavêjê zindanan wê, tenê gotinekê jî wê li hemberî wê newênê li ser ziman. Ev wê, bi serê xwe wê, weke rewşeka ku mirov wê, dikarê wê, di vê çerçoveyê de wê kifşbikê û wê werênê li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, rewşa başûrê kurdistanê wê, bi wê çawa wê pêşîya netewbûna kurdistanî wê bê girtin wê bo wê, were bikarhanîn. Ya ku ew heta nûha bûya jî ev a. Tenê bi gotinên weke xwe 'kurdistanî' dana nîşandin û ankû bi vê rengê li ser hêst, raman û rewşên kurdî re

gotin bi lêvkirin wê nikaribê weke rastîyek netewî bide dîyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, ya herî dîyarker û kifşkar wê, kirin û ankû pîretîk bê. Wê hebûna sazîyên netewî ên giştî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê li ser wê bisekinê bê. Di vê çerçoveyê de wê, rengê bi wê hatina dîtina a li berçav û hanîna li ser ziman wê li hevdu bikê. Di serî de mirov divê ku wê, werênê li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ya ku weke kirinî bi jîyanî ku ew derdikeve li holê jî wê, di wê çerçoveyê de bê. Wê, di aslê xwe de wê, weke renekî jîyanî ê **propagandayî(*) bê**. Weke aliyekê wê yê ku wê, di roja me de wê, were li ser ziman wê aliyê 'medîyetîkî' û ankû çapameniyî bê. Têkiliya medîya û sazîya serokatîyê û ankû rengê wî yê ku ew bi wê dihênê li ser ziman wê hevdu temem dîkin. Di roja me de wê, weke aliyekê temenker wê çapamenî wê xwe bi giringî wê bide dîyarkirin. Aliyê nebaşî jî wê, çawa wê, bi gotinên baş û levhatî wê werênê li ser ziman wê, çapamenî wê, di nava 'rastnîşandina' wê bi wê re bê. Yani bi gotinaka din wê weke serokatîya li pêşî ku ew dihê xuyakirin bê. Ev rengê serokatîyê wê bi awayekê li ber dîtina biçav ku ew hati domandin ji bê. Ya ku ew biçav dihê dîtina wê temenê rengên kevneşopîki ku ew xwe bi wê re dide nîşandin jî bê.

Dema ku mirov bahse serokatîya li berçav bikê wê bixwezayî wê bitêgînî wê têgina serokatîya ne li berçav jî wê di mejî de wê xwe bide xuyakirin. Ev wê mirov karibê wê weke serokatîya li pişt perdeyê ku ew dide dîyarkirin. Di roj med de wê gelek rewşên serokî wê ne li ber wê pêşî bibin û piştê wê bi ya li berçav wê were hanin li ser ziman. Sazîyên ewlakariyê, sazîyên netewî, rewşên civînê ji berçav dûr yên parlamanan û hwd, çend ji wan rewşan bin. Çendî ji wan re sedem werina dîtina ji lê mirov wê dihê ku wê bi vê rengê werênê li ser ziman.

Rewşên bi rengê wê bi teybetî wê di roja me de wê zêdetirî wê werina dîtina. Wê weke aliyek kifşkar wê li pişt wê hebê. Lê hertimî wê deg û rengê yên li berçav wê were dîtina û ser ziman.

Rengê politîka a li berçav a bi kirinî, xûyî, gotinî û tevgerî bê. Wê rewşa serokatîya li berçav wê encama ya li berçav û ya ne li berçav bê. Ya li berçav wê weke ya li vitrinê bê. Ber vê yekê wê li reng, şamal, gotin û genû rewşên wê yên din ên li berçav wê bi heman xisasiyetê hizra levkîrin, levhanin û xweşikdîtina re wê li wan wê were hizirkirin.

Rengê fahmkirinê, rengê dihê xwestin were dîtina û fahmkirin û hwd, çawa hevdu temam

(*)Propaganda wê, weke şêwayekê ku ew li ser ragihandina bi dîtina û nerîna re xwe baş bide nîşandin bê. Wê gotin wê, di wê çerçoveyê de wê, werina bilêvkirin. Wê armanca têgîh û wateya gotinan wê di wê çerçoveyê de wê, were kifşkirin. Bi gotinî propaganda wê di nava ahengekê de wê li ser armanca xwe wê bisekinê û wê dûbare jî bê wê, bikê ku ew werênê li ser ziman û ya ku bi hizrî di mejîyan biafirênê û ankû dîmenê ku ew dixwezê bideçêkirin wê li ser wê re wê bikê wê werênê li ser ziman. Propaganda wê şêwayekê weke ku ew dixwezê bide nîşandin bê. Propaganda wê xalên ku ew li wan dihezirê wê weke 'rastî' wê werênê li ser ziman. bikin wê bi wê re wê were hizirkirin. Rewşa bi siyeyî dihê xwestin were pêşxistin û çerçoveyê wê bihizri were çêkirin. Siyaset wê hinekî ji di rewşa û rengê serektîyeka serokayî de wê xwe bi rengê wê bidê dîyarkirin. Pêşengtiya wê siyasetê wê, serokatîya wê re wê dizaynkirin wê bê xwestin ku ew di mejiyê endamên civake de ew were kirin. Ev wê bi siyeyî wê, bi çerçoveyê gotin û kirinê re wê bê xwestin ku ew were pêşxistin. Hertimî wê fahmkirina zêhnî ku ew bi siyeyî dihê pretîze kirin wê, bê xwestin ku ew were çêkirin. Di wê dîmenê siyeyî de wê, çima û çawa wê were dîtina wê, ew jî bi hişmendiyekê were bi dîtina û dîmenkirin û li ser wê re wê sererast kirin wê bi gotinî û dîtbarî wê were kirin.

Di rewşa ya li berçav de wê, hertimî rengê desthilatdari wê li ser wê re wê, were pêşxistin. Ya li berçav wê hertimî wê ya li pişt wê hebê. Di nava dualîsme ya pêş û ya li paş de wê ew kifşkirina reng, awa, şêl û gotinî bi têgînî wê were kirin. Hertimî wê aliyê li berçav wê, ji aliyên weke bi derûnî, civaknasi, gotinî û hwd vê wê, were lê nerin. Wê gelek aliyên din jî wê hebin. Di rengê û awayê de wê, weke kirineka saziyî a pirralî bê. Rengên siyeyî ên weke bi têgîhiştina li gotinên dihê kirin ku mirov xwe bi weke "serdest" dihênê li ser ziman wê, tenê weke aliyekê wê bê. Navaroka gotinê wê bi were dizaynkirin. Li vir gotin, rewş û awa û dîtbariya yê gotinê bikê dihê wê, levhaninek wê bi wê re wê li wê were lêgerin.

Gotin wê bidawî wê bi wateya xwe ya xweza were xwendin wê, wateyên ku wê bi rewşan re wê were lêkirin re jî wê were xwendin. Ev rewş wê biqasî ya li gori rewş levkiriniya wan a bi mirov rengê mirov wê giring bê.

Ya li berçav wê çawa xweşiyê renekê xatibî yê dîtbariya mirov ji bê. Ji xwe wê, li ser wê re wê li gori armancan wê ew were kirin. Bi kifşkirina mirov çî dixwezê bi bihîzê wê bizanîna wê re wê ew sererastkirin wê were kirin. Wê di dîmenekê de wê hewl bê dîtina ku ew bê gotin ku wê, ya hati gotin û ya ku ew dihê gotin di hevkeyiyê de na. Hewldana siyasetê a dana bawerkirine wê, weke kiraseke ku ew li wê armanca wê dihê kirin bê.

Serokati wê weke kesê ku ew li wê bihizirê bê. Serkevtin û serneketina wi wê, weke aliyekê ku wê di serdemên hemsên de wê bidê dîyarkirin bê. Ber ku wê pirr zêde wê giringiya dîtbariyê wê derkevê li pêş.

Serokatîya olî.

Serkêşîya olî wê, çawa wê, di çerçoveyekê de wê, di xizmeta civakê de bê? Wê, di aslê xwe de wê, hertimî wê li wê were lêgerîn. Wê, dema ku ew ol ku ew bo wê civakê bê wê demê wê, bi ziman, çand û rengê wê jî wê, were li ser ziman. Wê, nîrxên wê yên civakî, netewî û hwd wê biparêzê. Ku ew wê, nekê wê, nikaribê bêjê ku ew têgîneka bawerî a bo wê civakê ya. Wê nikaribê xwe ji wê civakê re ku ew heya bide nîşandin û ravakirin.

Di rewşa têgîna netewî de wê, di vê çerçoveyê de ku wê, ji wê re wê, were kirin wê, çawa wê, ew di çerçoveya wê pêşketina netewî a wê civakê de wê ew wê temem bikê û wê xwediyê vîzyon û rengekê xwe hanîna li ser ziman bê wê, di wê çerçoveyê de bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ol ku ew li kurdistanê were

(*Serokatîya olî wê, weke rengekê serokatîyi ku wê bi hezaran salan wê civakê wê birêvebibê bê. Wê temenê wê li ser bawerî û 'wahiy' girtinê a weke ji xwûdê bê. Wê bi wê re wê sazûmana ku wê di nava wan herdû aliyan de wê çêbikê wê rêvebirina wê, armanca serokatîya wê bê. Di nava kurdan de weke rêveberî û ankû serokatîyên 'rohanî' jî dihên bi navkirin.

ser ziman ku ew ne bi zimanê wê civakê bi kurdî bê û ne bi nîrxên wê re bê wê, weke têgîneka jenosîdwarî wê xwediyê mîsyonekê bê. Di vê çerçoveyê de dîrokê ev bi gelek awayan ew daya nîşandin.

Serokatîya olî wê, weke serokatîyeka ku wê, di temenê wê de wê, nêzikatîyên bawerîyî wê bi wê tefsîran wê pêşbixê û wê bi wê re wê bikê rê şanî mirovan bide û bi wê re serkêşîyê bikê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê aqilê wê, bi wê re wê derkeve li pêş. Wê serkêşîya olî wê bi wê re wê, weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Wê, bi demê re wê, bi pêşketina wê re wê têgîna zanînê wê bi gotina olê re wê were yekkirin û wê têgîna 'olzanî' wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Ev jî wê, di wateya zanîna olî de wê xwediyê wateyekê bê. Wê bi wê re wê, ev zanîn wê, di vê çerçoveyê de wê, bi xwe re wê, refarans û rengên hizirkirinê û peyamên olî û bi wê re şîretên olî ku ew wê li gorî wan wê were jîyankirin wê bide dîyarkirin. Gotinên 'wahî'yî(*) mirov dikarê di vê çerçoveyê de mirov dikarê bahse wê bikê. Wê weke gotinna olî ên bi rengê wê bîrdozîkî bin ên *rênîşan û rêvebirîni* bin. Di çerçoveyekê de wê, rengê jîyane olî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, serkêşîya olî wê di vê çerçoveyê de wê, bi zanîna wê ya ku ew pêşdikeve re wê, hin bi hin wê derkeve li pêş. Wê bi wê re ew zanîn wê bi wê re wê, weke ku me li jor wê hanî li ser ziman wê, di şewayekê hûnandî ê bi derûnî, civaknasî û hebûna me re wê xwediyê sêlingên xwe yên giring bê. Rewşa derûnî wê weke gotineka ku mirov wê, di awayekê de wê, têgîna bawerîyê wê, hinekî jî wê li ser wê re wê karibê wê fahmbikê bê.

Di vê çerçoveyê de wê, jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê çawa wê, ew wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring ez di vê ku wê werênima li ser ziman ku wê rewşa fahmkirin Bi têgîna bawerîyê re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê bi têgînên olî wê li ser rewşên bawerkirinê re wê, mirov wê xwe bixwe wê bergirên xwe wê biafirênê. Di vê çerçoveyê de wê, wê di şewayekê de wê, sînore xwe wê yê ku ew di navê de li gorî olê bijî wê, derûnîya wî wê çavdêrîyê li wê bikê ku ew ji wê dernekeve. Di vê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di rewşa bawerîyê de wê, weke ku me hinekî li jor hanî li ser ziman wê li pêşîya bawerîya me wê têgîna bihûştê û li şûn wê jî wê dojah wê werina li ser ziman. Ev jî wê, rewşa ku wê mirov wê di nava xwe de wê bidina girtin bin. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê weke aliyekê wê xwe bide dîyarkirin. Serkêşîya olî wê, bi bawerîyeka hîyararşîkî a ji xwûdê bi ber pêşember, û bawermend û gîrseyê ve dihê wê, xwediyê wê bê. Di vê çerçoveya wê hîyararşîyê de wê, mirov wê, bigihîjê li fahmkirinekê. Di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, bi vê rengê wê, bi têgîna bawerîyê re wê, were dîtin ku wê, hêza girtin û zantkirina aqil û zanînê wê çawa wê bi derûnîyê wê li ser mirov wê xwediyê rewşek çawa bê wê ew jî wê bi wê re wê, were dîtin. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring û teybet wê, werênê li ser ziman.

Hoyandin û ankû motîvasyona ku wê, di wê ahenge wê bawerîyê de wê çêbibê wê, bi

(*Wahiy wê, weke gotina ku ew ji xwûdê hatî ragihandin li mirovan bê. Bi rêya pêşemberan ew tê ragihandin.

wê re wê, renekê girêdanê wê bi xwe re wê bide çêkirin. Girêdan wê li vir wê bi wateya bi fahmkirina wê têngîna bawerîyê, herêkirina wê û li gorî wê jîyankirinê jî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, ol wê, pêşîya lêpîrsînê li ser kirinên xwe re wê bide qadaxakirin. Ev jî wê, weke şêwayekê ku wê mirov wê tenê wê weke ya ku ew heya wê li gorî wê bijî bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa têngîna bawerîyê wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê rewşa bawerîyê wê bi serkêşîya wê re wê, di şêwayekê ku mirov wê, bi wê re wê, weke wê bijî bê. Wê, dernekeve dervî wê, Wê rewşên weke ne hiştina derketina dervî wê, wê, bi hizirkirinê wê, temenê wê were çêkirin. Minaq wê, were hanîna li ser ziman ku mirov derkeve dervî wê, wê tiştên xirab wê werina li serê mirov. Ku mirov li dijî rabê wê tiştên xirab wê werina li serê mirov. Ku mirov wê, herênêkê wê mirov wê derkeve dervî wê. Wê hingî wê mirov wê ji hemû rewşên parastina gîyanî, jîyanî, û laşî wê bêpar bê. Di vê çerçoveyê de wê, werê hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê, weke aliyekî din wê, ev wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin ku wê, aqil wê pêşkeve. Lê di aslê xwe de wê ev rewş wê, nîşanaka pêşketina aqil bê. Ber ku wê, ev rewş wê li ser wateyê û hwd re wê were jîyankirin. Bi watekirin û ankû wateyên nû lêkirin û hwd wê, bi wê re wê temenê wê rewşê biafirênê. Mirov wê, dema ku wê wateyekê li tiştêkê wê bikê wê, bi wateyên teybet re wê, ew wê li wê bikê.

Serokayîya olî wê di dewama ya rewşên ankû rewşên bîrî de wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, mirov dikarê d dewama wê de wê hilde li dest û ê fahmbikê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa bawerîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke rewşeka ku mirov wê, bi çerçoveyî wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman bê.

Li ser têngîna aqil re ku mirov bahse wê bikê wê çawa wê bi fîzîkî wê çalak û bi tevger bê û wê bi aqilî wê xwediye sîyane darizandinê, aqil meşandinê, biaqil karîna xwe gihandina hizrên nû û ankû vîzyonên nû, karîna di ahengekê de axiftin û di axiftina xwe de xwediye levkirine bê û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê, xwediye xosletên aqilî bê. Bi aqilê xwe û pêşdîtina xwe re di nava jîyane asayî de karîna xwe hanîna li ser ziman, xwe dana nîşandin, bi rêz û hûrmet, di her rewşê de li pêş bê û bi wê balê bikişênê li ser xwe wê, weke xosletna keseyetîya pêş a di nava jîyane civaknasî de ku wê bi xwezayî wê, werina dîtî bin.

Têgîna serokatîyê û vîzyon(*)

Vîzyon wê, bo serokatî wê, hem bo wî û serokatîya wî û hem jî bo armanc û çerçoveya armancên wî wê, pêwîst bê. Di vê çerçoveyê de wê, bi serokatîyek çawa wê bigihijê li armancê wê, di serî de wê zelal û safî bikê. Di wê çerçoveyê de ew di armanc û xiyalên xwe yên ku ew werênê li cih de plan, bernema û stretejiyan bi awayekê li ser temenê wê

(*)Vîzyon û serokatî wê di wê çerçoveyê de wê bi hevdu re wê werina hizirkirin. Wê serokatî wê, weke aliye ku ew dihezirê, dîmen, dîtî û nerînê bi çerçove û pêşnûma pêşdixê bê. Wê bi armanc û stretejiyên xwe re wê, çerçoveyek hizrî wê, weke armanc kifşbikê. Wê bi wê re wê, li pêşîya wê bihezirê. Wê ji wan re wê bê aso. Wê bi kifşkirinên xwe re wê, rê şandî wan bikê. Wê plan û proja wê di mejiyan de wê bo jîyane wan wê bide çêkirin. Şîbernetîkî û çêkirina tefsîrên robotan û hwd ê di sedsale 11'an de wê bide nîşandin.

pêşbixê û bide dîyarkirin.

Di nava kurdên berê de wê, renekê hizirkirinê wê hebê. Wê di hinek şêwayên xwe yên weke bi çîrokên keçelok û hwd de wê, sawalan wê bidina axiftandin û wê ji devê wan gotinan wê bidan gotin. Ev wê piştî wê, weke ku mirov bi filosofê kurd îsmailê Cizîrî re wê kifşbikê wê, li ser pêşarojê wê bi teknîk û têngîna endazyarîyê û hwd wê bihezirê. Ev wê, bi xwe re wê, renekê vîzyonî wê bi têngînî wê bihasênê. Wî, weke ku ew dema teknîkê ku wê mirov ew hê bi wê ne jîyayî wî, weke ku ew kifşkiribê di mejiyê xwe de wê, renekê hizirkirinê bi tefsîr û xîzkirinên xwe yên bi teknîk dîyarkirin. Vîzyon wê hinekî wê, bi tefsîreka jîyanî û reng û awayê jîyankirina wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de jî bo ku mirov bigihijê li wê, ew wê, di wê çerçoveyê de wê, planan wê çêbikê û wê, rêyên xwe gihandina wê, xiyalbikê. Bi wê re wê, ew wê xwediye vîzyonekê bê. Felsefe wê, piştî pêşketina wê re wê, weke rê û awayekê hizirkirinê ê giring ku wê, temenê pêşxistina vîzyon û têngînên vîzyonî ku wê pêşbixê bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa têngînên vîzyonî wê, di vê çerçoveyê de wê, bi hizirkî wê, di çerçoveya têngînên serokatîyî de wê, bi

felsefeyê, teorî û bîrdozî û pêşxistina wan re wê, xwe bide dîyarkirin.

Vîzyon di çerçoveya armancekê û gihiştina wê de wê, çerçoveya bi plan, berneme û stareteji ku ew hatîya pêşxistin jî bê. Lê di aslê xwe de wê vîzyon wê çerçoveya rengê dîtbarîya dîtînê a bi xîyalî û hwd ku wê, were tefsîrîkirin bê. Wê, di vê reşwê de wê, xîyalkirin jî wê, di wê de wê, hebê. **Wê wateya gotina vîzyonê wê, bi armanc û çawa kirin û pêkhanîne ve wê girêdayî bê. Ji aliyekê din ve wê, bi çi mirov dixwezê pêkwerênê wê bi wê ve wê girêdayî bê. Di çerçoveya têgîna saroketîyê de mirov dikarê wê weke çerçoveyeka sazûmanî a stretejîkî jî wê, werênê li ser ziman.** Lê li vir wê, weke aliyekê giring wê, dema ku mirov wê bahse vîzyonê wê bikê wê, ne tenê wê hebûna wê lê wê, çêkirin û afirandin û pêşxistina wê û kirina malê girseyê û bi wê dana fahmkirinê jî wê giring bê. Di vê çerçoveyê de xîyalkirin, çêkirina planakê û pêşxistina çerçoveya wê û hizirkirin û ankû xîyakirina rêya pêkhanîna wê û ankû wê çawa wê bi wê planê wê mirov wê bigihijê armancê û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê, weke çerçoveyeka giring û giştî wê, xwe bide dîyarkirin. **Vîzyon** wê, bi têgîneka pêşdîtî re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Dema ku mirov çerçoveya plana xwe ya ku em bi armanc dixwezî bigihijîna tiştekê û wê pêkbênin jî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Hizirkirina li vîzyonê wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de ku mirov pêşarojekê bi şewayekê tasawûr kir û li wê hizirî û rêyên gihiştina li wê me bi plankir û pêşxist wê, ew wê, weke vîzyoneka pêşarojê a ku ew hatî pêşxistin bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa wê, xwe çerçoveya wê re wê, bide dîyarkirin. Em li vir wê jî wê, weke aliyekê wê yê giring wê, werênina li ser ziman ku wê rewşa vîzyonê wê, di vê çerçoveyê de wê, pêşxistina wê û bi armanca gihiştina wê re wê, xwe bi awayekê wê, bide dîyarkirin. Serokatî wê, di vê çerçoveyê de wê, bi wê çêkirin û pêşkêşî û serkêşîya bi pêşengî ku wê bi gihandina wê vîzyonê re wê, xwedîyê aqil û plan bê. Di rewşa fahmkirina têgîna serokatîyê de wê, weke aliyekê giring wê, rewşa vîzyonê wê bi wî re wê derkeve li pêş bê. Têgîna vîsyonê mirov wê, dikarê bi gelek rewş, awa û têgîn û teorîyan re wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman. Lê li vir wê, mirov dikarê di destpêkê de wê, ji aliyê têgîna vîzyonê a di mejîyê kesê serek de bê û ya weke vîzyon ku ew girseya ku ew bi wî bawerî dihênê ku ew di serê xwe de pêşdixê û bi wê ew dikeve nava 'bendewarîyê' de ji wî. Di vê çerçoveyê de wê, vîzyon û bendewarî wê, di çerçoveya kirin û pêkhanîne de wê, weke du aliyên ku wê bi rewşa serek re wê hevdû temem bikin. Minaq wê, bi têgîna bendewarîyê wê kes wê bixwezê ku ew vîzyona ku ew di mejîyê xwe de çêkirî ew were hanîn li cih. Ku ew ne hat hanîn li cih û bersiv ji bendewarîyên wî re ne hat dayîn wê, di serî de wê rexneyên xwe wê li wî serokê wê bikê. Yan jî wê, weke ku em di roja me de wê, dibînin wê dev ji şopandina wî berdê. Wê bikeve rewşeka din de. Ev çi dide nîşandin? Ev wê dide nîşandin ku wê bendewarî wê bi vîzyonê wê weke aliyekê giring ku wê di temenê bicîhanîna xwestek û bendewarîyan de de bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku em li nava olan jî binerîn wê, ew wê were dîtîn. Minaq wê, bi waada ku wê mirov wê piştî mirînê wê herê li bihûstê û ankû wê di jîyane xwe ya ku ew dijî wê, gîyan, jîyan û laşê wî ji xirabîyan wê xilasbikê. Wê biparêzê. Di vê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, di rewşên xwe yê jîyanî de ku ew karibê serkeve wê, bi wê re wê, di nava bendewarîyê de bê. Ev wê, dide nîşandin ku wê pêşkêşî û serkêşî wê, di temenê de wê bendewarî û hanîna wan a li cih wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa bendewarîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser xwestek û pêdîvî û pêwîstîyan re wê xwe bi hebûnê re wê bide dîyarkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, bi awayekê wê rewşa pêşkêşîyê wê temenê wê jî wê were dîtîn. Di serdemên destpêkê ên bi jîyane komî ên berî civaketîyê de wê, ew wê were dîtîn ku wê, kesên bi hêz û xazm wê hertimî wê li pêş bin. Wê di komê de wê kes wê xwe li dora wî bigirin weke pêşengekê. Ber ku ew bi hêz û xazm a û li hemberî xatarîyan wê karibê xwe û wan biparêzê. Di vê çerçoveyê de wê, ew di temenê xwe li dora wî civandinê û wî weke serekê komê danîşandinê wê bide dîyarkirin.

Di vê çerçoveyê de wê, di nava jîyanê hemdem de wê, di vê çerçoveyê de wê, ew jî wê bi awayekê kesên weke serek ku ew derdikevîna li pêş wê, hanîna li cih a kirina wê weke rewşeka 'qarîsma' jî wê xwe bide dîyarkirin. Serokên qarîzmatîkî ku ew bi xosletên xwe re ku ew dikarin xîtabî kesan bikin û bidîna nîşandin ku ew dikarin wê bikin bin. Di vê çerçoveyê de wê, temenê gotina qarîsma wê li ser rengê bawerî û ankû yaqînî pê hanîne bê. Di vê rengê de wê kesên serok ên qarîzmatîk ku ew, bi rengê tevger, kirin û xûyên xwe re wê, werîna li berçav. Di axiftinê de xwedîyê levkirineka xort bê, di kirinê de xwe xort û weke yekê pêkhanîner bide nîşandin, di gavavêtina xwe de ew ne bi nakok bê, karibê hêst, raman û xwestekên kesên dervî û ankû girseyê bibîne û fahmbikû xîtabî wan bikê û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê, bi wê xwe bide nîşanandin. Ji aliyê kesên nava girseyê ve wê, dema ku wê, hêvî, bendewarî, xwestek û hwd wê hebin wê, demê ew ku ew hatîna kifşîkirin û di çerçoveya wan de gotin hatîna gotin wê, ew kes wê li ser wan

xwestekên xwe re wê, li wî kesê serok ku ew di wê çerçoveyê de axift ve wê, bi şêwayê wê werina 'girêdan'. Wê xwe bi xwestek, bendewarî û hêvîyên we re wê, bi wî re û wê di gotinên wî de wê bibînin. Serokên qarismatîk wê weke serokne gûharîner û ankû pêşxistiner wê werina li holê. Wê bi wê re wê, bi xosletên serokayîyên li berçav bin. Wê, gûharîna ku ew didina kirin wê, bi gotinkirin û wê gotinê weke tiştekê nû hanîna li ser ziman wê, weke aliyekê wê yê afrîner jî wê, xwe bide dîyarkirin. Lê aliyê têgîn serokayîya qarismatîk wê, weke ku wê, were dîtîna wê, weke ku ew kes xwediyê wê xosletê ya ji bûyîna xwe ve wê, were li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, bi xwe re û bi keseyetîya xwe re wê, bi xosletên serkevtî û pêşketî re wê, xwe wê, werênê li ser ziman. Wê, di fahmkirina xwe de û têgihiştina xwe de wê, wê pirr zû bê. Wê gotina wî berî û pêşî ya kesên din ên li dora wî bê. Wê bide nîşandin ku ew serdest û serwer a li rewşên ku ew ji wan re serokayîyê dikê. Wê, bi wê re wê xwe wê, werênê li ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê, di nava gotin û kirinê de wê, hertimî wê di şêwayekê ahengî de wê, xwe bide dîyarkirin û wê bide hanîn li ser ziman. Wê bi wê re wê, ew li ser kirina xwe re wê gotinê wê bibêjê. Wê, di rewşa fahmkirina xwe de wê, li pêş bê. Wê, bi têgîn, têgihiştin, zanîn û aqilê demkî wê xwe tîrzanîna bikê. Wê aliyê demkî ê serokên qarismatîkî wê, pirr zêde wê bi giringî wê li pêş bê. Di rewşa perwerdeya xwe de wê, ew weke kesekê ku ew li pêşîya herkesekê fahm dikê wê, bide nîşandin. Di dema ragihandinê de wê, bi hevdû re di hanegekê û wê bi kirinê re di levkirinê de wê, weke ku ew serwer û serdest wê, bîrê ser ziman. Wê weke ku ew li wê serdest û wê her tişt di bin sehêta wî de bê wê, werênê li holê û ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, bi xosletên xwe yên xwe pêşxistinê ên bi zanînê re wê, bide dîyarkirin. **Gotina serokayîyê wê weke têgîna ku em wê di çerçoveya civaknasî, derûnî û ramyarî û ankû siyêsî de wê, fahmbikin bê.** Wê bi gotineka din wê, di nava van rewşan de wê, bi xûy, kirin, tevger û zanîna xwe re wê, xwe li ser yê li dora xwe re wê, werênê li ser ziman û wê bide nîşandin. Serokayî wê, bo ku ew serkevtinê bi xwestek, hêvî û bendewariyê girseyê re ew wê, pêşbixê wê, rewşa rênîşandina tevger, kirin û çalakiyên girseyî wê, bikê. Di vê çerçoveyê de wê, aliyê wê yê bi wê ve çûyîna wê bide nîşandin. Di rewşa serokayîyê de wê, bi ahenge pêşketina wî ya bi komê re wê, rewşa zêhnî, perwerde û rengê wê, fêrûazmûn û pêvajoyên wê, pirr zêde wê giring bin. Di çerçoveya xosletên xwe yên fîzîkî û ne fîzîkî de wê, bi aqil û zanîna xwe re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê van xosletên xwe wê, salixbikê û wê werênê li ser ziman û wê di dewama wê de wê, ew bixwe jî wê, dernekeve dervî sînorê wan xosletên xwe. Wê, di vê çerçoveyê de wê, pêşketina xwe û ya girseyê her ku wî di wê çerçoveyê de wî da çekirin wê di şêwayê de wê, ew ne tenê wê weke serkevtinê û rewşek qarismatîkî wê ji wî re wê pêşbixê wê, bi wê re wê, xosletên wî yên ku wî hanîna li ser ziman wê, wan jî wê, bi wê re wê, bi temen bikê. Ev jî wê, weke rewşeka serokî a ku ew li ser temenê xwe rûniştî û bi temenê xwe yê rûniştî re pêşdikeve wê, bide dîyarkirin. Wê, di wê çerçoveyê de wê, weke aliyek giring wê, rewşa têgîna însiyatîfê û rengê bikarhanîna wê, xwe bide dîyarkirin. Kes û girseya li dorê wê, bibîna û fahmbikê ku ew bi însiyatîfa xwe kirinên baş dikê û ankû kirinên xirab jî pêşdixê wê, di vê çerçoveyê de wê, mejiyê mirovên li dora wî wê li lê wê di rewşek hoyandî de bin. Di vê çerçoveyê de wê kirinek piçûk a xirab ku ew were dîtîna û fahmkirin jî wê, karibê zirarek mazin bidîyê de. Wê, karibê temenê ji wî û dora wî dîrketinê pêşbixê. Wê karibê temenê pê bawerkirinê ji holê rabikê. Di vê çerçoveyê de wê, di rewşa serokayîyê de wê, kirin piçûk bê û ankû mazin wê farqe wan wê ji hevdû nebê. Wê encama wê, bo keseyetîya wî wê weke hevdû bê di nerîn, çav û dîtina kes û girseya li dorê de. Baş bikarhanîna însiyatîfa xwe û bi vîna xwe bikarhanîna wê û dana nîşandina wê li berçav wê, di rewşa serokayîyê de wê, weke aliyekê giring ku mirov wê, bi teybetî wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev wê, popûlerîteya serokayîyê wê zêdetirî jî wê karibê pêşbixê. Wê, girseyê wê zêdetirî li dora wî bide li **hevdû**. Serek wê, gelek waadan wê, bide kesian. Wê bêjê ezê bînim li cih. Wê di vê çerçoveyê de wê, xwe bide dîyarkirin. Dema ku got ezê bînim li cih jî ew wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, gotin û kirin wê levkirina wê, ew wê rengê serokayîya wî jî wê, bide nîşandin. Wê xwe dana naskirinê û ankû pêşxistina popûlerîteya xwe ya wê bide çekirin. Her hanîna li cih û ankû her hanîna weke hanîna li cih wê, di vê çerçoveyê de wê, temenê wê xort bikê. Ber vê yekê wê, di roja me de wê, "weke hanîna li cih" û ankû ku ne hanîbê li cih jî wê, 'weke hanîna li cih' wê weke rêbazekê wê pêşbixê. Di vê çerçoveyê de wê, çapamenî wê, weke lingekê xwe wê rengê hanîna li ser ziman û dana nîşandin jî bê. Di roja me de wê, di vê çerçoveyê de wê, ber vê yekê wê di destê desthilatdaran de wê, çapamenî wê weke amûrekê giring ku ew ti carî nikarin dest ji wê berdin bê. Di rewşa qarismatîya serokatîyê de wê, li vir wê, hinek aliyên din jî ên ku mirov wan werênê li ser ziman wê hebin. Bi zanebûn bûna wî, xweşik levhanîn û axiftina wî û hwd wê, hinek ji wan aliyan bin. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, bi rengê hatina li berçav û heta ku wê bi rewşa cilûbergên ku ew li xwe dikê jî wê, bi wê re wê, karibê bibê xwediyê rewşekê. Di vê çerçoveyê de wê, tevger, kirin, gotin û rewşa dîtbar ku ew li hevdû werina wê, weke aliyekê wê rewşa

domandina serokatîya wî jî bê.

Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman wê, weke aliyekê wî yê din jî wê li ser xûnîşandinê re wê xwe bide dîyarkirin. Ji vê aliyê ve wê, dema ku mirov bihizirê wê gelek aliyên têtî, gotinî û her wusa kirinî wê xwe bidina dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din wê, werênê li ser ziman ku wê rengê xwe dana nîşandina li ser xûnîşandinê re wê, di vê çerçoveyê de wê, bi şêwayekê xwe bi kirin, tevger û xûyên xwe re hanîna li berçav bê.

Serokatîya li ser xûy, kirin û gotinê re(*)

Di çerçoveya têtî û gotina serokatîyê de wê, gelek têtî weke ku ew bi wan dihê salixkirin wê werina pêşxistin. Wê, aliyek û yek ji wan jî wê xûy bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov di çerçoveya xûyan de wê hilde li dest wê, weke di çerçoveya hoyandina li tiştê, armancakê û hwd ku wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, ew wê xwe bide dîyarkirin ku wê, xûy wê, bi levkirina wê ya bi kirin û gotinê re jî wê, xwediyê reng û awayekê bê.

Di vê çerçoveyê de mirov ku wê li ser xûyê re pêde herê û wê bikê ku wê werênê li ser ziman wê heta şêway, rêbaz û awayên wê bi xoslet û teybetmendiyên wê re wê, werê hanîn li ser ziman. Rengê û şêwayê gotinê, xûnîşandinê, kirinê û hwd wê, xwe bi wê re wê, bidina nîşandin. Ev jî wê, weke aliyekê giring ku mirov wê, dikarê bi teybetî wê,

(*)Serokatîya li ser xûy, kirin û gotinê re wê, hinekî jî wê, weke renekê serokayîtiyê ku mirov li ser têtî xûyê û bi wê re bi derûniyê re jî wê, dikarê wê, werênê li ser ziman. Rênişana xûyan û berê mirov dayina li alî û deveran bi wê, wê weke renekê wê xwe bide dîyarkirin. Ji vê aliyê têtî û aqilê ku ew pêşketîya wê hinekî wê mirov dikarê weke aqilekê mirov dikarê ji vê aliyê ve wê hilde li dest bê. Bi kirinê re jî ku mirov ji xwe kirinna vaqiniqênê û hinekan bikê jî wê, weke renekê bijartinan kirinê û bi wê re weke bi awayekê bijartina bi aliyekê û renekê çûyin jî bê. Gotin wê, bi xwe re wê, hertimî wê renekê pêşengî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Lêkirin, danîşandkirin rengên wateyan, deng û hwd wê, di wê rengê û awayê de wê weke aliyekê ku mirov wê dikarê wê werênê li ser ziman bê. Gotinên bi kirpandina fermanî wê hinekî jî wê, di wê renekê de wê mirov dikarê werênê li ser ziman. Lê di aslê xwe de wê bi giştî wê, têtî xûy û zanînê wê bi kirinê û ankû ne kirinê re wê derkeve li pêş û xwe bide dîyarkirin bê.

(*)George, J. M. (2000). "Emotions and leadership: The role of emotional intelligence".

(*)Heifetz, Ronald (1994). Leadership without Easy Answers

werênê li ser ziman bê. Serokatîya li ser xûy, kirin û tevgerê re(*) wê, di rewşa danîşandinê de wê, xwe bide dîyarkirin. Minaq wê, weke kesekê li berçav(*) bê. Wê çi bikê û çawa bê û ber çi bikê wê, ew wê, li wê were hizirkirin. Di vê çerçoveyê de wê, ew di vê çerçoveyê de wê, kirinên xwe wê weke kirinên ku ew weke wan bikê wê, piştî jî wê karibê gotinê li ser wan re ew werênê li ser ziman. Yan jî wê, kesna li rex wî wê, gotinê wê bi wê rengê wê werênina li ser ziman. Wê li vir wê, aliyê kirinê wê weke aliyekê ku wê hertimî wê xîtabî çav û dîtî wê bikê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring bê.

Serokatî wê, bi kirinên xwe yên ku wî kirina re jî wê, were li berçav. Wê di vê çerçoveyê de wê nêzîkatî dana nîşandin û rewşên ku ew pêşdixê wê di aslê xwe de wî dîmenekê wî serokatîyê wê bi kirdeyî wê di kirinê de wê pêşbixê. Minaq wê, hebûna serokekî ku ew minaq di hundrê 10 salan de ew serokbûya ku mirov hilde li dest berçav wê, demê wê li wê werê hizirkirin ku wî di hundûrê wê deh salê de wê çi kirîya û çawa kirîya û çawa pêkhanîya û hwd wê, ew weke renekê ku wê li wê were hizirkirin bê. Wê pêşî wê, ew were kifşkirin. Wê ew keseyetîya wî wê, li ser wan kirina re wê, were kifşkirin. Wê were hanîn li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ew deh salên bûhûrandî wê, weke temenekê wê yê serokatî jî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ne tenê weke temenekê bi fêrûazmûnî a ji wî re bê. Wê ji aliyekê din ve jî wê, weke aliyekê ku ew bi wê dihê li berçav bê. Wê bi wê were naskirin bê. Kirin ku ew bi xirabî were dîtî wê bi wê rengê wê xîtabî mejiyê mirov bikê. Wê, di wê çerçoveyê de wê, ew kirin wê weke xosletên wî wê werina hanîn li ser ziman. Vajî wê, wê bi kirineka baş re wê, bi heman reng wê were hanîn li ser ziman. Li vir wê, şêwayekê serokatîyê ê şeklî û ankû teşeyî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Rengê serokatîya li ser xûy, kirin û gotinê re wê, bi zêdeyî wê şeklî û dîmenî bê. Wê bi awayê li berçav bê. Wê li ser awayê şeklî re wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, bi şêwayekê wê, ev jî wê, weke aliyekê wê yê giring ê li ser awatîyê re serokatî ku ew her kirin, gotin û xûy ku ew bi hevdu re ne di nava nakokîyê de û di rewşek ahengî de ku ew were dîtî û li berçav. Di vê çerçoveyê de wê, ev jî wê, weke aliyekê wê yên giring bê ku mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Minaq di nava me kurdan de wê were li ziman ku wê, filankes wê ne bi gotinê lê wê bi kirinê wê xwe werênê li ser ziman. ' Di vê çerçoveyê de wê xwe hanîna li ser ziman a bi kirinê wê di vê çerçoveyê de wê, li ser kirinên wî re bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê xûy, gotin û kirin wê çendî ku wê, li gorî xosletên kes wê xwediyê

rengêkê û awayekê bin wê, mirov dikarê di çerçoveya wê girseya ku ew xîtabî wê dikê de jî wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Ber ku wê, di wê çerçoveyê de wê, xwediyê wateyekê bê. Li ser rewşa gotinan û hanîna wan ya li ser ziman re jî mirov, dikarê wê werênê li ser ziman ku wê gotin wê di çerçoveyek şewayî, rêbazî û armancî de wê, werina gotin. Wê, bi wê re wê gotin wê nîşanaka armanca serok jî bin. Wê, di wê çerçoveyê de jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ev rengê serokatîyî mirov dikarê wê bi du awayan wê werênê li ser ziman. Aliyekê bi xûy, kirin û gotinên wî re wê, bi awayî werênê li ser ziman. Aliyê din jî wê, li gorî rewşan, bûyîn û bûyaran ku ew reng û awa û şekil dide xwe jî wê, werênê li ser ziman. Di çerçoveya xosletê dawî de wê, li vir wê rewşên ku ew rûdîdîna wê ew li dûv wan wê herê. Wê weke rengê serek ê li ser wan rewş û bûyîn û bûyaran re bê. Di vê çerçoveyê de wê, rewş û bûyar ku ew çendî dikarin di nava hevdu aheng û hevgirtin wê hebê, wê, bi wê re wê di nava gotin û kirinên wî de jî wê, ew hebê. Di vê çerçoveyê de wê, ew rengê serekîyê wê, li dûv aqilekê wê herê bê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, bi demê re wê, were dîtin ku wê, xwestek, rengê hizir, keseyet û xosletên wî û hwd wê, reng bidina sazîya ku ew wê bi rêve dibê. Di vê çerçoveyê de wê dema ku ew weke partiyekê bê wê, bi heman rengê wê bi rengkirina wê de jî wê, ew wê wusa bê. Di roja me de wê, li ser wê rewşê de wê, dema ku wê, sazî û ankû partîya wî were fahmkirin wê ew serekê wê bi xoslet û kirinên wî û felsefeya wî re wê, were hildan li dest û wê hewl bê dayîn ku ew were fahmkirin.

Serokatîya leşkerî û di dewama wê de wê giringîya rengê serokatîya awayî

Li vir divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, weke ku me li jor hanî li ser ziman wê, serokatî wê, bi xosletên xwe re wê, reng û awa wê bide rewşa ku ew rêvedibê. Di vê çerçoveyê de wê, rengê rêveberîya wî wê xwe bide pêşxistin û dîyarkirin. Di rewşa serokatîya leşkerî de wê, dema ku mirov wê bi xosletên wê re wê, hilde li dest wê, di rengê sazûmana wê ya serokatîyî de wê, têgînên weke yên ewlekariyê, xwe parastinê, hertimê di rewş û pozisyoneka bi wê re de xwe girtin û hwd wê, hebin. Wê weke van wê gelek xosletên ku mirov wan dikarê werênê li ser ziman wê hebin. Di vê çerçoveyê de wê, rewşa rêveberîya wê, çendî ku ew di bin reng û şeklekî leşkerî û ankû 'sivil' de jî bê wê, her wusa wê bi xosletên wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Ya ku ew dihê li berçav wê, hertimî wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, fahmbikê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, serokatîya leşkerî wê, bi xosletên xwe re wê, her wusa wê bi mantiq û têgîna leşkerî wê her tişt wê li wê were hizirkirin. Wê di vê çerçoveyê de wê, bi demê re wê awayê wê û ankû şeklê wê xwe bide dîyarkirin. Ew awa û şekl wê weke aliyekê giring bê ku wê, weke rengê rêveberîyê ê li ser ser girseyê wê xwe bide dîyarkirin. Li vir wê, destûr, rêveberî û hwd wê, kirin û rengên kirinê ên ji gotinên wan ku ew xwe didina dîyarkirin wê, di vê çerçoveyê de wê, hertimî wê, di rewş û pozisyonekê de bê. Wê têgîna 'paranoya' wê hertimî wê, li wê serdest bê. Wê girse ku ew ne leşker jî bê wê, ji wê were xwestin ku ew bi mantiqekê bi wê rengê di rewş, pozisyon û aligiriyê de bê. Di vê çerçoveyê de wê, nêzîkatî wê bê dayîn nîşandin.

Di aslê xwe de wê, serokatîya leşkerî wê, nîşanaka rêveberî û desthilatdarîyên dagirker û metinger bin. Ev rêveber û desthilatdar wê, hem li dervî xwe û hem jî wê di hundûrê xwe de wê, bi awayekê xwediyê wê rengê rêveberîyê ê bi reng û awayê dagirkerîyê û metingerîyê bê. Di vê çerçoveyê de wê, di wê mantiqê de bê ku ew bixwezê hertişt ji wê were pirsin. Ew serdestê hertiştê bê. Di mantiqê têgîna serdestîtîyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman wê, kesê ku ew serdest weke serek wê, di vê çerçoveyê de wê, xwe weke yê li ser hemûyan re wê bibînê. Di vê çerçoveyê de wê, ev întîba wê hertimî wê çêbibê bi wî re ku ew, çi bêjê û dibêjê wê ew rast bê. Ew çi bêjê û werênê li ser ziman ew divê ku ew li gorî were kirin. Di vê çerçoveyê de wê, di çerçoveya 'ast' de wê, xwe bi wê rengê wê weke yê li ser hemûyan re wê bibînê.

Bi têgînî xwe li ser hemûyan re dîtin û ankû xwe li wer girseyê re dîtin wê encamên wê bi xûy û kirinan re wê bidina nîşandin. Di aslê xwe de wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê, kesê serek ket wê rengê fahmkirinê ku ew 'ya rast dizanin' û ankû ew xwediyê aqilê wê na û dema ku wan tiştê got ew divê ku ew weke ku wî gotî û ankû weke ku wî hanî li ser ziman ew divê ku ew werê hanîn li cih. Di vê çerçoveyê de wê, weke encamên wê yê neyînî û ankû xirab wê, ev karibê bibê sedema ku ew kes li ti kesekê din ne hisênê û hizrên wan û tiştên ku ew werênina li ser ziman ew li berçav negirin. Di rewşa seroke partîyê û heta rêveberî û sazî û kesên li bin wî re jî wê, ev karibê xwe bi wan re wê, bide dîyarkirin. Minaq wê, rayadarên partîya ên 'yekîtî' li başûrê kurdistanê ku ew wê, mfê di xwe de dibînin û bêî ku ew tenezûl bikin ku ew gelê kurd ê ku ew di bin desthilatdarîya wan de dijî û herin peymanên ku ew wê çawa wê, maf û azadîya wan û bajarên wan rêveberîya wan radestî rêveberîya baxdadê bikin mirov dikarê bi nêzîkatîyeka

bi vî rengî a xirab û ne rast re wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ev têngî jî wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, kesek ji malbatekê derket û karî hinekî weke serek tevbigerihe wê, ew wê newê wê wateyê ku wê, ew endamên wê malbatê ên din jî wê karibin bi wê rengê xwedî zanebûn û xosletên rêveberinê bin. Ev jî wê, weke aliyekê din ê giring ku mirov wê, di vê çerçoveya wê mijarê de wê, hilde li dest bê.

Hisandin û ne hisandina serekan li girseyê

” **Kesê serdest** wê, bi gotina xwe re wê, bide hisandin.” Ev gotin min gelek caran di civatên kurdan de ji devê pîrûkalên kurdan bihistîya. Mirov wê, çawa wê dikarê wê, werênê li ser ziman? Li vir mirov wê, bi vê rengê wê, dikarê wê, werênê li ser ziman ku ew kesê ku ew serdest wê, ew wê bii gotina xwe wê bide nîşandin. Wî kirina xwe wê bide nîşandin. Wê, bi rabûn û rûniştina xwe wê bide nîşandin. Wê bi axiftina xwe re wê bi zanîna xwe re wê bide nîşandin. Wê, bi nêzîkatîya xwe ya li mirovên din wê, bide nîşandin. Di vê çerçoveyê de wê, gelek aliyên din ên ku mirov dikarê wan di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman wê hebin.

Li vir di aslê xwe de ev jî wê derkevina li holê. Wê demê wê xosletên keseyetîyê wê xwe bi wê re wê, bia waayekê wê, bidina dîyarkirin. Ev wê bi kirin, tevger, xûy û hwd re wê, bide nîşandin. Kesekê serdest wê, bi xûyên xwe ew wê bide nîşandin. Rengê dengê xwe û axiftina xwe re wê, ew wê bide nîşandin. Li vir wê hêza gotina wî û rengê dengên wî yên bi gotinê wê, ji kirinên wî yê pêkhatî, xûyên wî yên bi zanebûnê û têrzanîna wî wê ji aliyekê ve wê werê. Lê wê ji aliyê din ve jî wê, bi xosletên weke rêz, hûrmet û hwd ku ew di xwe de di ahengekê de bi kirinên xwe re ew dana nîşandin wê, li ser wan re wê, bi qadrgirtinê re wê, temenê wê bi xwe re wê biafirênê. Di xwe dana hisandinê de wê, zanîn wê weke fektorekê giring bê. Wê dema ku mirov wê, di axiftinê de wê, karibê hevdû bi şopênê, wê bi wê re ku ew zanibê wê çi bersivê wê bide, di dewama wê de ku ew xwediyê vîzyonekê bê di mejiyê xwe de û bi zanebûna xwe re û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê ew wê weyn bileyizê. Lê herî zêde wê, li vir wê, têngîna vîzyonê wê, weke aliyekê gring wê, xwe bide dîyarkirin. Dema ku wê, mîra bota wê, bahse xwe bi mazinahî bikê wê li şûn xwe wê binerê ku wî bavûkalkên wî çi kirina bi mîrîti û wî çi kirîya û dixwezê çi bikê û werênê li cih wê, li ser wê re wê xwe mazin bihasibênê û wê werênê li ser ziman.

Di serî de zanîna civakê û her wusa naskirina keseyetîyê wê, weke aliyekê giring bê

(*)Chemers, M. (1997). An integrative theory of leadership. p.9-51, 72-97

Howell, Jon P. (2012). Snapshots of Great Leadership. p.4-9

(*)George, J. M. (2000). "Emotions and leadership: The role of emotional intelligence".

(*)Greenleaf, Robert K. (1977). Servant Leadership: A Journey Into the Nature of Legitimate Power and Greatness, p.12-47

ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman. Wê, dema ku mirov wê minaq wê, siyasetmederekê wê hilde li dest ku ew ziman, çand û dîroka civake xwe nizanibê wê, nikaribê di derbarê wê û keseyetîya wê de wê, gotinê bibêjê. Çend gotinên ku wî bi gelemperî gotin jî wê, cihê xwe negirin. Di serî de wê, bandûra gotinê wê bi cihê xwe girtinê re wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Li vir bo serok û ankû siyasetmederekê, bûyîna xwedî vîzyon wê pêwîstîya derketina dervî têngî û hebûna malbatêhebê. Di dewama wê de wê, bi wê re wê, di têngîna xwe ya vîzyonî de wê zelal û safî bê. Ya ku wî di gotin, kirin û tevger û qarakter û xûyên wî de zaxm, qayim, safî û xort bikê jî wê ev bê.

Di aslê xwe de wê, weke pîrsgirêka herî mazin wê li hevdû hisandinê û hevdû hildana li cidiyetê û li hizrên hevdû gûharkirinê wê, weke aliyek giring mirov dikarê wê li vir wê, werênê li ser ziman. Ev jî wê bi kirinên me re wê xûyên me wê di wê de wê, weyn bileyizin. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din ê teybet wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku kesên serek ku ew bi partîyî bin û ankû weke kesekê bin ku wan girse weke ‘kerî’ dît û ankû xwe ji girseyê ‘çêtir’ û weke ‘yên bi zanetir’ dîtîn wê, êdî wê temenê li girseyê gûhdarkirinê û ankû li hizrên wê hisandinê wê ji holê rabê. Di vê çerçoveyê de weke aliyekê din jî mirov dikarê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, fahmbikê. Di dewama wê de wê, ne tenê pîrsgirêka li hevdû ne hisandinê wê rûbide. Wê di dewama wê de wê, pîrsgirêka hevdû fahmkirinê û her wusa di dewama wê de wê pîrsgirêka li serek ne hisandinê û wê di dewama wê de jî wê, pîrsgirêka serektiyê û ankû pîrsgirêka serokatiyê wê rûbide.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê giring ê vê mijarê bê. Di dewama wê de wê pîrsgirêka têtikiliyê wê xwe bide dîyarkirin. Ji wê ev rengê pîrsgirêkan wê bi zêdeyî wê di çerçoveya têtikiliyên bi ‘jêr û jor’ de wê, xwe

bi awayekê vekirî wê bide diyarkirin. Jor wê, weke ya devere herî bilind û bizane û ya ku ew 'her tiştê dizanê' ku ew xwe pêname dike di mejiyê xwe de wê, temenê hisandinê wê zêde bi wê re wê nebê. Wê tenê temenê 'xwe li jêr dana hisandinê' wê bi wê re wê wê hebê. Ev jî wê, bi rengên rest, pîvan û qistasên weke ferman, beryarname, destûrname û hwd re ku wê ji jor wê werê hanîn li ser ziman û wê jêr wê li gorî wê bijî.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, ev rengê têkiliyan ku wê, di roja me de wê bi zêdeyî wê xwe bi partîyan re wê, bide diyarkirin wê, dema ku ew di wê çerçoveya wê rengê têkiliyê de ku wê, li civakê û têkiliya nava civakê wê were nerîn wê, hingî wê di destpêkê de wê temenê têkiliyeka baş a bi civakê re wê, were ji holê rakirin. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman ku wê têkiliyên nava civakê û kesên rêveber û hwd de wê, li ser temenê hevdû fahmkirin û bi awayekê ku wê di temenê wê de wê rêz û hûmet wê li hemberî hevdû wê hebê ku ew li ser wê re li hevdû dihêşên bin. Wê di vê çerçoveyê de wê, xwediyê regekê bê. Wê hingî wê, demê wê, temenê wê bi berdewamî wê hebê. Têkiliyên civakî wê, weke rêyên bi wê re ên danûstandinê jî bin. Wê bi rêya wan têkiliyan û rêyên têkiliyê wê ragihandina li nava wê jî wê, were kirin. Wê ew ragihandina li nava wê hat kirin wê, bi xwe re wê, rengên têkiliyê wê, di nava wê de wê karibê biafirê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman.

Kesê serek ê li ser serê civakê wê, ne tenê wê weke kesekê ku ew li wir li ser taxt û ankû wê 'kursiyê' ku ew di rûnihe bê. Ji wê zêdetirî wê, wate bi wî re wê hebê. Li vir wê dema ku mirov wê ji vê aliyê ve hilde li dest ew, kesê ku ew li ser wê taxtê û ankû kursiyê rûniştîya ew di farq û zanîna wê de ya û ankû na wê, ev jî wê, weke aliyekê giring ê bi fektorî ku mirov wê, werênê li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê rewşa ne di farqê de bûyîne û ankû ne di zanîna wê de bûyîne wê encamên wê, bi wê re wê, ji gelek aliyên ve wê xwe bidina diyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, kesê serek wê, di vê çerçoveyê de wê, weke kesê ku ew di farq û zanîna wê de bê ku wê li wî were tefkirkirin. Wê bi wê zanîne wê girse lê bînerê. Dema ku ew di zanîna wê de bê wê, hingî wê ew ji aliyê ve wê karibê bersivê bi derûnî, zanînî û bertekê bide. Di vê çerçoveyê de wê, her bertekên ku wê girse wê, li gorî ku ew dihizirê û tefkîr dikê bi yê serek re ku ew li gorî wê û ankû nêzî wê bertekên herênî û ankû ên pozîtîv hilde ew, di dewama wê de wê, ev wê, weke ku ew i zanîna wan de ya û di dewama wê de di farqe wan de ya. Di dewama wê de wê, êdî wê li ser wê re wê bi berdewamî wê rewşa ji wî serekê hêvî û ketina bendewarîyê wê di dewama wê de wê xwe bide domandin. Rewş, têgîn û kirinên ku wê, temenê wê bendewarîya girseyê li serek wê bidina domandin jî wê ev bê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku ew xosletên wî zanibê wê, li ser wan xosletan re wê li wî bihizirê. Minaq wê, dema ku wê, pirranîya gelê kurd ew xosletên birêz ocalan dizanê. Ber vê yekê, tevî ku ew di zindanê de ya wê, bawerîya xwe li wî winda nekê. Wê ji zanebûna wî bi bawer bê. Ber vê yekê ya ku wê, dem bi dem wê hinek kirin wî kirin ew dema ku ew bi tememî ne dihatin zanîn wê, hinek kesan wê bigotan 'ku wî ev gotibê (û ankû kiribê) wê demê sedemeka wê ya rast heya." Wê, di vê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, di rewşa pêvajoya serektiyê de bi kirinên xwe re xwe dana nîşandin wê, ji aliyekê ve jî wê temenê bawerkirinê bê. Di dewama wê de wê, temenê bawerkirinê wê çi bê, wê bi gotina 'xwe dananîşandinê' re wê, were hanîn li ser ziman. Ev jî wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê, di dewama wê de wê, fahmbikê bê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, aqilê û felsefeya serokatîyê(*) wê, di nava girseyê de wê, bi hişmendîya xwe re wê bibê xwediyê temen û serwerîyekê bi têgihiştinî.

Di dewama wê de divê ku mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di şêwayekê serokatîyeka afrîner de wê, ew wê hebê. Wê rewşa têkiliyan weke ku me li jor hanî li ser ziman wê, bi wê re wê, bi pirralî û bi wateyîya wê re wê, zêdetirî wê derkeve li pêş. Di dewama wê de ew rengê têkiliyê wê, bi regekê dana kirinê bê û ankû wê tenê li ser temenê xîtabetê bê. Di dewama wê de wê xîtabeta ku ew dibê wê bi şêwayekê dana afirandinê bê? Weke van wê gelek aliyên ku mirov wan dikarê werênê li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman wê, di çerçoveya xîtabetê de wê, sê rengên xîtabetê wê bi giringî wê derkevina li pêş. Bi gotinkirî û ankû salixkirin, wate û rengê wê yê ku ew dihên li gotinan û her wusa şêwayê axiftinê ku ew di ahengekê de bê. Li vir wê, ev alî wê hem temenê xwe dana

hisandinê bê û hem jî wê,

*Vroom, Victor H.; Yetton, Phillip W. (1973). Leadership and Decision-Making. Pittsburgh. P.14-32

temenê dana kirinê bê. Di wateyekê de wê, dema ku mirov xwe dana hisandin wê li ser wê re wê, ku mirov di farqê de û ne di farqê de bê wê, rewş û rengê dana kirinê jî wê, bi wê re wê, xwe bide diyarkirin. Di dewama wê de wê, ji destpêkê û heta dawiyê di ahengekê de ku ne di çerçoveya ku ew dihê kirin de û ne jî axiftinên ku ew bi demê re di dewama hevdû de ku ew dihên kirin ku ew ne hevdû vala dernexin û hertimê hevdû temem bikin. Di çerçoveyeka ku ew di hevdû de kûr dibin wê, ev temenê renekekê têkiliê e bi serektîya afirîner re be. Li vir mirov wê dema ku wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman wê, di dewama wê de wê hinek awayên serektiyê wê, bi vê rengê wê xwe bidina diyarkirin. Rengê serektîya ku ew ne aktiv bê. **Rengê Serektîya** ku ew bi saûzmanî û komekê re ew rêveberîyê dikê. Rengê serektîya ku ew xwedî berpirsiyar bê. Rengê serektîya ku ew yê partîyê bê. Rengê serektîya ku ew yê komê bê. ..

Bi vê rengê wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rengê serektîya ku ew bi sazûmanî û komî bi rêve dibê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke renekekê ku mirov wê, di nava wê de bi gelek awayan wê werênê li ser ziman bê. Minaq wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, komek wê bi tangî wê were avakirin weke komîyetek piçûk û tang. Wê ji nava wê jî wê kesek wê derkeve li pêş weke serek. Di vê rewşê de wê ew kom wê bi hevdû re wê hertiştê wê bi axîfê û wê bide û bistênê. Lê wê her tiştê ku wê di çerçoveya serokatîyê de wê, were li ser ziman wê jî wê kesê serek re wê were ragihandin û ew jî wê bi wê çerçoveyê re wê, hizrên xwe wê werênê li ser ziman û ankû wê weke hizrên xwe wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ev rengê serokatîyê wê, di aslê xwe de wê, di çerçoveya wê koma tang de wê, weke şêwayekê hevbeş û ankû kollektîf jî bê.

Di vê çerçoveyê de wê, di dewama wê de wê rengê serokatîya bi berpirsiyar ku ew di çerçoveyekê de ew hatibê bi erkkirin. Minaq wê weke li welatekê wê bi donemekê wê serokwezîrek wê were bijartin. Ev wê, ji komcivînan hikimetê wê werina bijartin. Piştî wê, li meclîsan wê werina bijartin. Ev wê, di wê demê de wê, berpirsiyar rêvebirinê a welêt wê hilde li dest milê xwe. Di vê çerçoveyê de wê, weke serokê bi berpirsiyar û çalak bê. Wê weke serekê aktiv bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de serekên bêçalak û bêberpirsiyar jî wê, weke serekna ku ew ne hatina bi erk û berpirsiyarkirin bin. Lê ew weke serek wê, hizrên xwe wê, werinina li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, pêşengîyê bi rewşenbîrî û zanîna xwe re wê bikin.

Di dewama wê de wê, weke aliyê din jî wê, serektîya partîyekê wê, weke kesê ku ew li serê wê partîyê ya. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê, di derbarê wê û navaroka wê de wê xwedî gotin û erk û berpirsiyar bê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê serekek wê hem yê partîyê bê û hem jî wê yê welat û ankû rêveberîyê sazûmanakê bê wê demê wê ew wê, ji herduya berpirsiyar bê. Wê gotinên kifşkar ên rêvebirinê wê bo herduyan jî wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ev jî wê, weke aliyekê giring e ku mirov wê, dikarê wê, di vê çerçoveyê de wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman bê.

Minaq wê, di nava civakê de wê, kesên ku ew bi navserîya xwe û ankû bi temen û pîrbûna xwe re wê, weke ku em di nava civake kurd de dibînin ku wê derkevina li pêş wê hebin. Ev kes wê, di derbarê rewşan de wê hizrên xwe wê, werênina li ser ziman û wê li gorî hizrên wan ku wê ew hizrên wan wê weke rast wê wre herêkirin wê weke wê were kirin. Di vê çerçoveyê de wê, ev jî wê, weke aliyekê giring bê. Ew weke serek û ankû kesna ku ew bi gotina wan qinyat were kirin bê. Wê qanaat ku ew bi wan were hanîn bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ev rewşa serokên qanaatî ên nava civake kurd wê, ew wê were dîtîn ku wê fêrûazmûna bi jîyane wan û zanebûna wan a ku ew bi wan re afirîya ku ew giraniyeka wan di nava civakê de çê dikê wê wan weke kesne pêşeng wê bi zanîna wan re wê derxê li pêş. Wê weke kesna ku ew li gotina wan were hisandin wê wan derxê li pêş. Ev rewş wê di destpêkê de wê çî bide nîşandin? Wê ev rewş wê bide nîşandin ku wê zanîn wê di temenê rewşek serekî a bi pêşengî de bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê ev jî wê, weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin ku wê zanîn wê di rewşa serektiyê de wê, weyneya wê ya bingihînî wê hebê. Weke serek wê bi wê re wê were dîtîn ku wê di aslê xwe de wê weke kirdeyekê wê serek û pêşeng wê aqil û zanîn bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê ew rewş wê bi wê re wê, were dîtîn ku wê, bi demê re wê, kesên bi aqil wê derkevina li pêş. Kesên ku wan dîtîya wê, ew bi w dîtîna xwe re wê,

weke kesna ku ew bizane na wê derkevina li pêş. Ber çî wê di demên berê wê de oldar wê weke kesna zane wê derkevina li pêş? Ber ku ew weke kesna ku wan xwe dabû zanînê û fahmkirinê. Di dewama wê de ew jî dê wê bina navende şewîrîyê. Kesên ku ew ku ew bi wan dihê şewîrîn wê weke kesna zane bin. Wê ew kesên ku ew bi wan dihê şewîrîn wê li ser wê zanîna xwe ya di mejîyê xwe de wê şîretan wê bikin. Wê bi wê rengê wê şîret wê, weke gotina ku wê, tiştêkê wê kirina wê bide nîşandin û ya jî wê ne kirina wê bide nîşandin bê. Di vê çerçoveyê de wê, şîret wê, weke têgîneka ku mirov wê dikarê wê di rengeê fermandayînê a ne zêde hişk de jî wê, werênê li ser ziman. Lê şîret wê, weke têgînna rênîşan bin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman. Gotinên pêşîyan wê weke şîretna bin. Di vê çerçoveyê de wê ew şîret wê, bo ku mirov di şewayekê rast de ku mirov karibê bi meşê bê. Di vê çerçoveyê de wê, wateyeka wan wê hebê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa serektîya li civakê wê, ev rewş wê hemû di çerçoveyekê de wê xwe bidina dîyarkirin. Di vê rewşê de mirov dikarê wê jî wê li ser têkiliyan û rewşa têkiliyan re bi rewşa serektîyê re wê werênê li ser ziman ku wê, di têkilîdanînê de wê armanc wê çî bê wê, ew wê weke aliyekê giring ku wê, pêşî wê di temenê gotin bi lêvkirinê de wê li wê hatibê hizirkirin bê. Wê gotin wê li ser wê re wê, were kirin. Lê di vê çerçoveyê de wê, pêşî wê bi gotinî wê temenê kirinê wê were çekirin û ankû wê bi gotinî wê li ser temenekê ku ew heyî wê bê dayîn kirin wê, ew wê li wê were hizirkirin. Wê li gorî wê, şert û mercên demî û rewşî û hwd wê li berçav wê werina girtin. Di dewama wê de wê rewşa kesên ku ew kirinê bikin û wê çawa biikin wê ew jî wê li berçav wê, were girtin.

• **Serokatî û pêşdîtin(*)**

Têgîna pêşdîtinê wê, weke têgîneka ku wê di çerçoveya teybetmendî û ankû weke xosletekê wê bi gotina serokatîyê(*) re wê, were hanîn li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê

(*)Donald Markwell (2013). 'Instincts to lead': on leadership, peace, and education. 11-45

*Greenleaf, Robert K. (1977). Servant Leadership: A Journey Into the Nature of Legitimate Power and Greatness. 8.29

de wê, di aslê xwe de wê, weke cewherê jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ya ku wê serokatîyê wê bike serokatî jî wê, di aslê xwe de wê, weke ku wê ew bê. Di serî de wê, weke ku bi gotinên hesan ku wê, di nava xalkê de wê, werina li ser ziman em pênasebikin. Wê were hanîn li ser ziman ku wê, dema ku wê tiştêk bibê ew jî pêşve were dîtin. Ankû dema ku wê tiştêkê xirab bi qawimê ew kesê serek wê jî pêşve bibînê û wê bo wê bergirên xwe bigirê ku ew wî û rêveberîya wî jî rêya wê dernexê. Di vê çerçoveyê de wê, aliyekê wê werê hanîn li ser ziman.

Aliyê din wê ew bê ku wê, dema ku wê, pêşketinek wê di serdemê de wê bibê ew jî pêşve ku ew temenê wê were amedekirin. Di vê çerçoveyê de wê, jî pêşve wê çawa wê were kifşkirin ku wê ew were û bi wê renngê wê bi qawimê? Li vir di serî de wê, rengê xate pêşketnê a di wê re çûyinê, rengê rûdayînê û hwd wê, weke aliyê ku wê, bi wan wê were hizirkirin bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser xûy, wate, gotin, kirin, tevger û hwd re ku ew wê rastarastîya wê di destpêkê de wê, karibê kifşbikê û nehêlê ku ew jî rastarastîya wê derkeve. Di vê rengê de wê, ew wê, weke aliyekê ku ew pêşî dibînê wê, li serokatîyê wê, were hizirkirin. Wê bi xosletên wê re wê, bi vê rengê wê, were hanîn li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê zanistên xûyan, derûnîyê û hwd wê, weke rengna zanînê ên ku ew giranîyê didina li ser xwendina qarakter û şewayê jîyan mirov. Wê di vê çerçoveyê de wê, li ser wê re wê, were hizirkirin. Wê, hewl bê dayîn ku ew were fahmkirin. Li vir derûnî û xûyzanî wê, weke hinek têgînên zanîti wê, di vê çerçoveyê de wê, di vê rewşê de wê giranîyê wê bidina xwandina mirov bixwe.

Mînaq me gelek caran wê, di jîyane xwe de wê bihîstîya ku ew hatîya hanîn li ser ziman û hatîya gotin ku 'wê, ew di bin nerînên xwe de kir rewşek xirab de.' Yan jî wê, were gotin ku «wî, bi nerîna çavên xwe re çawa re ew, çelmişend.' An jî wê, di dewama wê de wê, were gotin ku «wê, ew di bin bandûra nerîna xwe de hiş.' Ev rewş wê, weke rewşna bi gotinî ku mirov wê, karibê ji wan hinek têgînna derxê û fahmbikê. Li vir kesekê ku ew nerîna wî bandûrker bê wê, ew wê weke kesekê serwer wê, xwedîyê wateyê bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Yan jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman û bibêjê ku wê, kesê ku ew ew bi nerîna xwe re ne serdest û serwer wê, jî bandûrê re wê vekirî bê. Di vê çerçoveyê de ew xûy û qarakterê ku ew dikarê wê bandûrê wê bikê wê, bi awayekê wê weke yê serdest bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Wateya nerîna serdest wê, xwe li vir wê bi awayekê wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê

wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman. Dema ku mirov wê bahse têtîna serokatîyê wê bikê wê, weke mijareka giring ku wê, bi wê re wê, were li ser ziman wê, têtîna pêşdîtîne bê. Wê, ji kesê serok wê hevîya pêşdîtînekê wê were kirin. Di vê çerçoveyê de wê li lê were hizirkirin. Di dewama wê de divê ku mirov wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê rewşê de wê, têtîna pêşdîtîne wê di çerçoveya teorîya serokatîyê de wê li kûderê wê were rûnandin. Her wusa wê, di vê çerçoveyê de wê, di nava rengê sîyeseta ku ew bikê de jî wê, weke ku wê, pêşketinan wê ji pêş ve wê hîs bikê û wê li gorî wê, bergirên xwe wê, bi sîyesî, rêveberî û her wusa hemû aliyên ku ew hebin wê, bi wan bigirê. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bide dîyarkirin.

Li vir wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê bi wê re ku wê xwe bide dîyarkirin wê, xwendina xûy, tevger û kirinan bê. Ji wê xwe gihandina têtîneka ku wê, pêşbînê bê. Di vê rewşê de wê, di nava têtîna bawerîyan û ankû olan de wê, bahse her tişt weke baxt ji pêşde hatîya kifşkirin. Mirov wê karibê wê kifşbikê û ankû na wê, li ser wê, hizrên ji hev cûda wê, werina hanîn li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, têtîna bawerîyan wê, di vê çerçoveyê de wê, bi şêwayekê di kirasê wê de wê li ser teorîyên xûyê, tevgerê û kirinê re wê, hizirkirineka bi hîskirinê re wê, ew wê were hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê têtînen weke derûnîyê û hwd wê bi gelek aliyên wan wê hetina pêşxistin bin. Di rewşek hesan û klasîk de wê kesek wê bi hizirê ku wê 'derûnî wê, bo başkirina keseyetê bê.' Lê di aslê xwe de wê, weke teorîyeka ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser têtîna wê re wê, li wê bihizirê bê. Di roja me de wê, rewşa weke têtîna fahmkirina qarakterê mirov wê, weke aliyekê ku mirov wê, ji wê bikê ku ew rengê mirov û tevgerîşandinên mirov û hwd bixwênê. Di vê çerçoveyê de wê, ev alî wê, weke aliyekê giring bê ku mirv wê li ser wê bisekinê. Têtînen teorîkî ên tevgerxwandin û ankû tevgerîşandinê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyna ku mirov dikarê wê, bi teybetî wê li ser wê bisekinê bê.

Minaq wê, di çerçoveya têtînen kevn de wê, dema ku mirov wê bihizirê wê, berê wê bi zorê tişt dana kirin a bi mirov hebû. Wê, weke mirov wê girêdayî kes û ankû serdestekê bû. Wî jî wê, ew daba xabitandin. Wê kiriba bindest. Wê bi vê rengê wê, bi zorê bixabita. Ji vê têtîna ku wê biheta derxistin ew bû ku "mîrovê bindest ew dibê ku zor lê were kirin bo baş xabitandinê." Wê ev wê, were kirin jî. Ev wê, weke şêwayekê bê. Lê di roja me de wê, temenê wê nebê. Wê li şûna wê rewşên kontrolî û hwd wê, rêyên kontrol ên weke di dîmen de weke bêzor wê werina pêşxistin. Ev wê, bi rengê weke "mîrov, di bin rêşandinakê de wê baştirin wê kar û xabatê bikê" wê, bi reng û awayekê wê, werê hanîn li ser ziman. Di nava têtîna berê a 'mîrov, divê ku ew zor lê were kirin ku ew were xabitandin û ya dema nû a weke "mîrov di bin sehê çavdêriyê de wê baştir karibê bixabitê wê, weke têtîna ku wê, di vê çerçoveyê de wê, bi rengên xûyî wê hatibina kifşkirin bin. Di vê çerçoveyê de wê, bi xwandina xûyan re wê, were hanîn li ser ziman. Minaq wê dema ku ez bêjin " ew mirov hêj karkirinê nabê." Ji wê, mirov dikarê bi şêwayekê de weke derxistîneka têtînî wê çawa wê bikê? Mîrov dikarê bêjê ku 'ew, hihêj karê ku ew dikê nakê,' 'Ew, hêj rengê karkirinê nakê,' Ew, li rehetîya xwe pirr zêde dihizirê.' Bi vê rengê mirov dikarê gelek gotin û rengên wê derxê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke derhanîna ku mirov wê, dikarê werênê li ser ziman bê.

Li vir, di aslê xwe de mirov rewşa xûyan nikarê piştguh bikê. Minaq em li rewşa dibistanê bihizirin. Zaroyek ku ew bi dest dibistanê dikê wê, di destpêkê de wê, xwe hertimî bi şûn ve wê bikişênê. Wê li dûv yê ku ew baş nasdikê wê, bi wan ve girêdayî wê, bimeşê. Lê piştê ew bi demê re wê, dema ku ew fêrî navendê bû wê, ew wê bidest gotinê bi lêkera fermanî bikê. Wê bêjê "ka wê bide min!", "Ezê çima mal!", "ez nagirim!", "ez dixwênim!", "ez bi gog dileyizim!", "ezê piştê werima!" û hwd. Wê, bi vê rengê wê gelek hevok û gotinan wê biafirênê. Ev gotinên ku wî ji ber xwe afirandin wê, weke gotinna wî yê xwemalî wê weyn bilyezin. Lê li vir tiştêkê din heya ku wê zêde fektor bileyizê. Ew jî wê, rewşa qarakterî. Zaroyekê ku ew bi tirs wê, hertimî wê bi tirs gave xwe biavêjê. Heta ku ew wê, tirsê ji ser xwe neavêjê. Yan jî wê, kesekê ku ew qarakterê wî hişk wê, bi wê rengê bê. Yan jî wê, kesekê ku ew 'weke xwe dixwênê bi qarakterî wê, li gorî wê, bikê. Ev rewş wê, weke rewşa ku mirov dikarê wê bikê.

Zarok wê, zû fêr bibin. Wê li ser hevdû re wê, xwe bi hevdû re wê, werênina li ser ziman. Her wusa wê, di nava zarokan de wê, yan yekî hinekî ji wan maztir û yan jî yekê ku ew wan dikişênê li xwe wê, ew li dora wî bigihijina li hevdû. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di rewşa kirinê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, kesekê ku ew tirs windakirinê pêre hebê wê, hertimî wê di rewşek binî de wê xwe di sînorekê de wê bijî. Wê dernekeve dervî wê. Ankû wê di nava wê çemberê derûnî de wê xwe bixwe bijî. Serok wê, di rewşa xwe de wê, dema ku mirov li ser qarakter re wê, werênê li

ser ziman wê, weke kesê xwedî qarakter û qarakterê wî pêşketî û bi temen wê, ew hebê. Di vê çerçoveyê de wê, li ser wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê rewşê de wê, bi xwe bawer bê. Wê, bi wê bi xwe bawerbûna wî wê, temenê bi wî bawerbûnê jî bê. Kesên ku ew bi wî bawer bikin wê, li rewş, tevger, xûy û kîrînên wî binerin. Wê li rengên hanînen wî yên li ser ziman wê binerin. Têrzanîni û hanîna li ser ziman wê, weke aliyekê ku mirov wê dikarê bi teybetî wê binxat bikê bê.

Di rewşa keseyetîya serokatîyî de wê, rewşên fizîkî, zêhnî xosletên keseyetê wê, di rewşê de wê, hevdû wê, bi temen bikin. Mînaq wê tîpolojîya keseyetên ku ew li ser tîgînî rewşî û ankû weke serokên demên rewşî ya wê, ew di dema ku ew hêz di destê wan de hebê û ew li ser rêveberîyê bin wê, hin bi hin wê bawerîya wan bi wan wê werê. Ew jî wê, piştî wê, weke kesna despot jî wê, xwe hin bi hin wê bidina dîyarkirin. Piştî ku wan xwe bi rewşê re naskir wê êdî wê weke ku wê ti kesek pêşîya wan nikaribê bigirê wê dîmenekê wê bi xwe re wê bidina dîyarkirin. Ev rengên serokatî wê, weke şewayna serokî ku ew ser aheng(denge)ê re dileyizin bin. Yanî li gorî rewşê reng û awa distênin bin. Li vir wê armanca ku ew were hanîn li ser cih, kesên ku ew di nava li dora wî na xoslet û kêrhatîyên wan, girseyên ku ew xîtabî wan dikê hêvî û bendewarîyên wê û her wusa pêvajoyên fêrûazmûnî ên ku ew hatina derbaskirin wê, bi wê re wê mirov dikarê ji aliyekê ve werênê li ser ziman. Lê li vir wê, di vê rewşê de wê, çawa wê pozîsyon wê bigirê wê li gorî rewşan bê û ankû wê li ser temenekê li gorî armanca ku ew dixwezê were hanîn li cih bê? Wê weke van wê aliyên ku mirov li ser wan bihizirê wê gelek aliyên ku ew divê ku werina fahmkirin wê hebin.

Di rewşa serokatîyên aktiv de wê, rewşa hêza gotinê, tevger û xûynîşandinê wê hinekî wê bi wê re wê derkeve li pêş. Di vê çerçoveyê de wê, di rewşa biryardayînê de wê, bi fektor, ergûman û fahmkirineka rast re wê, bikê ku ew berê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, berê xwe dana dîyarkirin wê, ahenge xate pêşketinê û rastarastîya wê di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, li ser wê bisekinê û wê werênê li ser ziman. Fahmkirin, levkirina bi komî û her wusa serdestîya bi tîgînî ku ew bi biryardarî dihê dayîn nîşandin wê, weke aliyna ku em di dewama wê de wê, li ser wê bisekin in bin. Di vê çerçoveyê serokatîya aktiv wê, ji rewşan wê bi şopandin, çavdêrî û hwd re wê, karibê cih de gotinan werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, fahmbikê û bide fahmkirin. Dana fahmkirinê wê, di çerçoveya rênişandinê de wê, weke aliyê herî zêde ku wê ji wî di nava bendewarîyê de bê.

Li ser rewşa çerçoveya mejîyê serokayîya civake kurd û dîroka wê

Dema ku wê li ser serokayîyê wê lêkolîn wê werina kîrîn wê pêşî wê, li ser wê, were lêkolîn kîrîn ku ew kes xwediyê çi xosletan a, temenê ku ew li ser mazin bûya çi ya û çawa ya, bi çi rengê pêvajoyên pêşketin jîyankirina bûhûrandin, çawa tevdigerihin û hwd wê, bi van aliyan ve wê, li ser wan wê werê hizirkirin. Di serî de wê, di roja me de wê, weke aliyekê jîrî jî wê, bi jîrîya hêstîyarî wê, bi vê rengê wê were hizirkirin û hewl bê dayîn ku ew were fahmkirin. Bi serokan hêst, hîs û reng û rewşa gîyanî çawa ya wê, bi wê ew wê, hewl were dayîn ku ew were fahmkirin.

Li ser pîrsgirêka serokatîyê ku mirov bisekinê wê, di serî de wê, di vê demê de wê li kurdistanê wê, zêdetirî ew wê were hizirkirin. Di serî de di çerçoveya dema me de wê, dema ku mirov bi tîgîn û ast û pîvana pêşketina wê ya bi aqil re wê hilde li dest wê, di çerçoveya bi aqilî de wê, zêdetirî wê, bi rengekê pêşketinê wê xwe bide dîyarkirin. Serokatî wê, di aslê xwe de wê, çendî ku wê, bi kesekî re wê weke serok wê xwe bide dîyarkirin jî lê di aslê xwe de wê, bi rewşa wê ya çerçoveyî, rêveberî, desthilatdarî, civakê, aliyên ku ew bide pêşxistin û hwd re wê, bi çerçoveyek sazîyî û sazûmanî re wê xwe bide dîyarkirin.

Di çerçoveya mejîya civake kurd de wê, dîroka wê ya serokatîyê wê, di aslê xwe de ku mirov wê, hilde li dest wê, heta serdemên sîmerî-gûtîyan wê herê. Dema ku mirov li kurdistanê bi civakê re wê, werênê li ser ziman jî wê, di serî de wê, ji sê aliyan ve mirov divê ku wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Aliyê pêşî wê li ser xate ol û bawerîyê re bê. Aliyê din ê duyem wê li ser xate civakî û hwd re wê, weke ku mirov wê di rewşên berê de wê bi keygeh mîrgehan re wê, bibînê. Ev herdû alî wê, bi demê re wê, xwe bidina dîyarkirin. Lê em bi teybetî ku em di çerçoveyek hemdem de wê, hildina li dest wê, bi teybetî ji serdema hûrî û mîtanîyan û heta dema medîya de wê, bi wê awayê wê, were dîtîn û ser ziman.

Emê bi minaqekê rewşa serokatîyê wê li kurdistanê wê bidest hanîna wê bikin. Ew jî wê di dema medîya de bê. Di dema medîya de wê, piştî gelek rûxandinên îskîtîyan, asûr û hwd re wê, li herêmê wê rûxandinek mazin wê çêbibê. Lê li herêmê bo ku kurd wê xwe di bin banekê de wê bidina hevdû ew di nava xwe de wê, bixwezin ku ew werina cem hevdû. Ber vê yekê jî wê, di serî de wê, kesên weke Dîyaqos ku ew di rewş û halê xwe de dijîn wê bi civatî ku ew mazinên civakê di wê de rûniştîna wê biryarê bidin ku ew serî li wî bixin û ew wî bînin civakê û ji wî bipirsîn ku ew bibê serok ji wan re û ew wê herê bikê. Di vê

çerçoveyê de wê, dema ku ew diçina Dîyaqos û serî li wî dixin wê, di vê çerçoveyê de wê, bi awayekê wê bikin. Wê dîrok wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê serî li Dîyaqos hat xistin û pêşniyarîya ku ew bibê serek û key ji wan re ku ew ji wî re dibînin ew jî wê herê dikê û ew dibê serek ji wan re û ew wê demeka nû a desthilatdarî wê bi dema medyaya re wê, bide dayîn dest pêkirin

Li vir wê, qistas, rest û pîvan çî bin ku ew bi wê wê serî li wî bixin(*)? Di serî de wê, mazinbûn û pîrûkalbûna wî ya. Piştî bi wê temenê xwe yê dirêj re wê, bi aqilbûyîna wî bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, di vê çerçoveyê de wê, kes wê bi zanîn û temenê xwe yê dirêj re ku ew bi zane dibin wê derkevina li pêş. Di aslê xwe de ku em, herina demên destpêkê ên hûrîyan wê, di demên wan de ku wê, di mîtolojiya wan de wê, weke nav yazdanekê wan jî bê wê, ew wê 'kumarwê' (*) wê hebê û ew wê weke serokek wan ê civakî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ew wê, pêşî wê weke ku wê xwediyê rewşekê bê. Piştî wê, ew bi wê aqil û

(*)Kumarwê wê bi navê kumarbi jî were nasn wê yazdanekê hûrîyan bê.

pêşengîya xwe re wê derkeve li pêş. Wê bi kirinên xwe re wê derkeve li pêş. Di van deman de wê dema ku mirov di hizirê wê mirov dibîne ku wê di dewama hevdû de wê, weke 'kesna bijartî' wê ev kes wê derkevina li pêş. Di dewama wê de wê, ji bav li kûr wê ew pêvajoya pêşengbûyîne û ankû bûyîna serek ji civate xwe re wê bê dayîn domandin. Ev wê piştî wê, dema ku mirov wê, demên keyên wê ên weke key Îdmînî(*) û heta key Tuşrata(*) û hwd wê, ev wê xwe bide domandin. Ev key wê weke keyna dema mîtannîyan ên ku ew bi kirin û navê xwe re ew navê wan bûhûrîya li dîrokê.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di demên gûti û qasîtiyan de jî wê, wusa bê. Keyên serek weke key û hwd ên demên wan wê demên dirêj wê, ji destpêka balixbûyîna xwe wê ji piştî demên bavên xwe wê, li taxt wê rûnihin û heta ku ew bijîn wê ew li ser wê taxtê wê rûniştî bin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Di çerçoveya serokatîya demên berê de em di serî de divê ku wê, li ser wê bisekinin. Ev wê, gelek tîgîn û fahmkirinên giring wê bidna me. Heta roja me wê, mejûya civake kurd wê bi serokatîyên wê re wê, newê hatibê li ser ziman. Yên ku ew hatina li ser ziman jî wê, weke bi îtînayekê ku ew navê kurd û civake wê di wê de ne bûhûrê wê bi wê re wê, were hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, ev rewş wê, weke rewşeka ku mirov wê, hilde li dest bê. Mijara serokatîyê wê, dema ku mirov wê hilde li dest wê, weke ku me li jor bi aliyê olî û bawerî û mîrî û hwd re wê, bi du aliyan re wê, hanî li ser ziman wê aliyê din ê sêyem jî wê, rewşa kesên weke pîrûkal ên pêşeng ku ew derdikevina li pêş bin. Ev wê, weke kesna ku wê bi wan û gotina wan qîynat û qanaat were hanîn bê. Ber vê yekê wê, weke serokên qînyatî û ankû serokên qanaatî wê, ew di nava civake kurd de wê, werina hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ew weke navendna şewîrîyê ên civakî bin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Li vir divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, di nava civakê de wê kî karibê bide serokên qanaatî wê, kesên ku wê navserî xwe na, pîr zêde jîyane û dîtina û ew kesên ku ew di mejiyê xwe de xwedî zanebûn in û dikarin bi aqilê xwe û fêrûazmûnên xwe re ku ew rê şanî mirov û jîyane mirov bidin bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ew wê, werina hanîn li ser ziman bin. Ev kes wê, weke kesna ku wê, bi aqilê xwe wê derkevina li pêş bin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman bê.

Li vir di aslê xwe de wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê reşa kesên bi aqil wê, weke rewşeka ku wê hertimî wê derkeve li pêş bê. Wê ji wan wê bahs wê were kirin. Ev kesên bi aqil wê, di nava civakê de wê, weke 'kesên zane' wê derkevina li pêş. Wê mirovên ji civakê wê bi wan bişêwirin. Di nava civakê kurd de wê, rewşa civatîtiyê a weke li hevdû civînê wê hebê. Wê di wê de wê ev kes ku ew çî zanibin wê werênina li ser ziman. Di dewama wê de wê, ew wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, werênê li ser ziman bê.

Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa van

(*)Kumarwê wê bi navê kumarbi jî were nasn wê yazdanekê hûrîyan bê.

(*)Key idrimî wê keyekê hûrîyan bê û wê li dora sedsale 16' min wê bijî.

(*)Key Tuşrata wê keyekê dema mîtannîyan bê. Li dora sedsaale 14' min jîya.

*Spencer, Herbert (1841). The Study of Sociology. P.8-38

kesan wê di nava civakê de wê dîyarker bê. Wê, ber çi wê, ew dîyarker bê? Ber ku wê weke serokna xweza bin. Bi wê re jî wê, weke kesna ku mirov dikarê wan weke rewşna teybet ên di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman bê. Wê, di nava civakê de ê, ev kes wê, weke kesna ku wê hertimî wê li dora wan wê mabat zaroyên xwe bo ku ew fêrî tişteke bibin wê, bidina civandin. Wê, ew jî wê, weke aliyekê bê. Lê di nava civakê de wê, kesên ku ew serdest ên weke key, mîr, oldar û hwd wê, weke kesna ku ew bi gotina xwe re ew dikarîn biryarên giring bidan. Lê dîsa wê ev kes wê bêî ku ew ji nava civake xwe ew hizrên zaneyên li dora bigirtan wê ti biryar wê ne daban. Di vê çerçoveyê de wê, navê rêmildarên medî(*) wê pirr zêde wê derkeve li pêş. Bêî ku wan wê key wê neketiba şerekê de jî. Wê wilqasî wê giring ban. Ev rewş wê di demên berî wê de jî wê, wusa ba. Lê bi wê re mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din ê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, ew jî wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, di rewşa keytiyê de wê, bi serokatîya wî re wê, têngîneka hîyararşîkî wê, hertimî wê xwe bide dîyarkirin. Weke kirdeyek têngîni wê nav û têngîna yazdanî wê, zêdetirî wê, li pêş ba. Wê di wê xatê de wê navê yazdana wê hebê û wê derkeve li pêş. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, divê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, ew jî wê, weke aliyekê ku mirov wê bi teybetî wê, hilde li dest bê.

Di dewama wê de mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê hilde li dest ku wê, rewşa van kesan wê, weke rewşek teybet wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê ku mirov wê, hilde li dest bê. Wê li rex key wê şêwirmend û aqilmend wê hebûban. Ew jî wê, şîroveyan wan wê hertimî wê gûhdarîya deverêkê wê bikiran. Ew jî wê, ew bûba ku wê, yazdanên wan berê çawa jîyane û xwediyê çi rengê jîyanê û fahhmîkirinê ban wê hewl bidan ku wê fahmbikin û wê ji xwe re wê bikina refarans. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, ew jî wê, weke aliyekê ku wê derkeve li pêş ba. Di vê çerçoveyê de wê, ahenge serkêşîyê wê, di nava key, şêwirmend û yazdanan de ku ew dihê dîtin wê, di jîyanê de wê, temenê ahengekê ku ew xwe bi awayekê wê, bide dîyarkirin.

Di nivîsa li ser aqil û felsefeya serokatîyê me, bi dîroka civake kurd û serokatîyeka têngîhiştinî û aqilî a ku wê di nava wê de wê pêşkeve me, li ser wê re kir ku wê werênina li ser ziman. Di rewşa civake kurd de weke civakekê wê, bêgûman wê pêwîstî bi wê hebê ku wê, ji gelek aliyan ve wê, şîrove û têngîhiştinên li ser rêzanî û ankû serokatîyê û aqil û felsefeya wê werina pêşxistin wê pêwîst bin. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê, civakê bi aqilê xwe ji vê xwe ku wê xwe dît û fahmkirin wê tenê wê kêrî wê were ku ew rêveberinaka baş û serokatîyeka baş bi sazûmana wê re temenê wê ji xwe re wê biafirênê wê, bi heman rengê wê kêrî wê jî wê, were ku wê çawa wê pêşîya kirinên xirab ku wê, bi rêveberîyan wê pêşkevin wê, ew wê jî wê, kifşbikê. Di serî de wê, dema ku wê, kesek û ankû sazîyek wê bi îdîaya serokatîyê û ankû rêveberîyê wê derkeve ber wê, ew wê, di vê çerçoveyê de wê, ew wê karibê wê êdî bikê berlêpîrsîneka bi aqilî de. Wê demê wê, li vir wê, bi aqilê xwe re wê xwe bixwe wê serwer bikê. Wê, xwe bi aqilê xwe re wê pêşbixê. Wê li ser çi esas, qistas û restan wê xwe nêzî serokan bikê û ankû kesên ku ew xwe ji wê re weke serok didina nîşandin wê bikê wê, bi felsefeyeka rast wê çawa wê lêpîrsînê wê li ser wan re wê pêşbixê, tevî ku wê xwe bi

(*)Rêmildarên medî wê weke kesna stêrzan jî bin. Wê li sêtran binerîn û wê pêşaroja wan bixwênin. Wê bi wê navê wan derkeve. Şîroveya xewnan jî dikin. Weki din weke oldarna wê xwedî bandûraka bêsînor bin.

serokatîya wan re wê nêzî wan bikê wê çawa ew bixwe wê xwe li ser lingên xwe bigirê û hwd wê, ji van aliyan ve wê, temenê wê çêbikê çêbikê.

Di rewşa civake kurd de ku mirov mejû û ankû dîroka wê ji serdemên sûmer-gûtî, hûrî û mîtannîyan û piştre demmên medîya û heta demên piştre ên roja me ku em wan lédikolîn em di vê çerçoveyê de wê, rastî çerçoveyek berfirej a bi dirêjayîya dîrokê re wê, bi wê re wê rastî wê werin. Di vê çerçoveyê de me mijar hinekî hilda li dest.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov mejû û dîroka serokatîya kurd a civakî wê binivîsênê mirov wê, ji demên gûtî, qasît, hûrî, mîtannî, medîya û bi vir ve wê her demên wê bi key û rengên rêveberîyên wê û keyzanîyên wê re wan, bi teybetî di xoslet û teybetmendîyan de wê hildina li dest. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Dîroka kurdan a serokatîyê ne hatîya nivîsandin. Ber vê yekê jî ew di demên xwe yên roja me de wê, weke ji wê fahma wan dîrokê a ji vê aliyê ve wê bêpar bin. Wê bi wê re wê gelek kêmesîyên dîrokî wê, bi rêveberî û serokatî wê bijîn.

Minaq kesên weke oldarên wê civakê xwe didina dîyarkirin wê, weke kesna ku ew li şûna ku ew civake

ku ew ji wê na li wê bi hizirin û bi wê re di rêya rastiye de bi meşênin wê di gotin û rengê dagirkerên xwe de wê, di awayekê de wê, derkevina li hemberî civake xwe. Ev wê, bi serê xwe wê weke aliyekê ku mirov di temenê hemû trejedîyên demî ên civake kurd de ku wê bi teybetî wê hilde li dest bê. Di roja me de wê, ev rewş wê, zêdetirî wê encamên wê bi xirabî wê li hemberî civake kurd wê xwe bidina dîyarkirin. Heta ku wê, weke maskeyekê bikarhanîna olê ji kirin û kiryarên xwe re û ankû di bin navê olê de pêşxistina kirin û kiryarên xwe wê, ji wan re wê temenê wê ev rewşa kurdan wê biafirênê.

Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê di roja me de wê, li rewşa civakê wê binerê wê, di vê çerçoveyê de bi teybetî wê, wê, bi wê re wê were dîtin ku ew ber çî dihê pêşxistin. Wê bo ku wê, di bn nav û pêşengîya ol û bawerîya xwe de ew ne gihijina li hevdû û ne bina yek û yekîtîyekê û tifaqekê bi xwe re çênekin wê bi wê armancê wê ew wê were çêkirin. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de ku mirov li ser olê re wê, hilde li dest wê bi vê rengê û di dewama wê de wê karibê bi awayekê hûrûkûr wê hilde li dest.

Di vê çerçoveyê de minaq rewşa qadaxaya xwe bi olî hanîna li ser ziman a bi zimanê civakê wê, sereka wê bi vir ve girêdayî bê. Di serî de mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke wê, di roja me de wê gelek rewşên ku mirov wan dikarê kifşbikê û wan werênê li ser ziman wê hebin. Di sedsala 20'an de wê, kesek wê vê rewşa xirab a bi awayekê bêserokatî ku wê, li ser civake kurd wê were farzkirin wê xirabikê. Ew jî wê, birêz Ocalan bê. Ber vê yekê ya ku ew nûha di giravekê bi tenê di zindanê de dihê hiştin û nayê hiştin ku ew ti kesek bi wî re hevdîtînek bikê. Wê mijare sereka di temenê wê tecrîda li ser wî re wê, serokatîya wî bê. Wê têgîna serokatîyê ku wî ji civake kurd re wîbi sazûmanekê pêşxistîya bê.

Di dewama wê de wê, di vê çerçoveyê de wê, rewşên ku mirov wan hilde li dest ên serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê gelek bin. Li vir ezê di çerçoveya wê mijarê de hinekî din li ser wê bisekin im û piştî hinekî din vegerihima li şûn û bi mejûya civakê a kevn re wê mejû û dîroka serokatîyê wê werênima li ser ziman.

Di serî de ez vvê pirsê bikim? Ber çî dihê xwestin ku ew civake bê serok bê? Ber ku ew di hizirin û hebûna civakê di mejîyê xwe de ew di şibihênina li kerîyek sawal û di hizirin û li gorî tefkîr dikin ku ew şivanê wê kerîya sawal nebê wê ew jî wê ji hevdû belav bibê. Mantîqê di temenê wê de jî wê, ev bê. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Her civak wê ji mirovan pêktê û mirov jî xwedî aqil a. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke ku wê, mudahaleyana wê li aqil û rengê aqil wê bikin wê, plan û bernemeyên cûr bi cûr wê pêşbixin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku me hinekî di dewama mijarê de bahse têgîna derûnîyê kir wê, di vê çerçoveyê de wê, were bikarhanîn bê. Serokek wê, dema ku ew hat û bû û wî hizrên xwe hanîna li ser ziman wê, êdî wê li ser wê re wê, pêvajoyên xwe afirandinê ên civakê û sazûmana rêveberîyê wê bixwe bidina dîyarkirin. Rewşa serokatîya rewşenbîrî a Zerdeşt ku wî ji civakê re kir wê, mirov dikarê wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman. Rengê ku wî hanî li ser ziman wê, piştî wê re wê, desthilatdariya mediya bide avakirin û wê di dewama wê de wê "civakên avestayî" wê pêşbixê. Di vê çerçoveyê de wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser demeka dirêj a weke hezar sal ku em dikarin weke mîlanyuma Zerdeşt jî wê ji aliyê xwe ve binavibikin wê were jîyankirin.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê, bahse serokatîyê wê bikê wê, di du rengan de wê ji temenî ve wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Yek aqil û rengê aqil û bi hişmendî xwe gihandina wê rengê aqil re bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Bi pêşengî, serkêşî û pêşkêşîya serokatîya Zerdeştî re wê, temenê afrînerîya civakê wê were vejandin. Serokatîya rewşenbîrî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê temenî ê serokatîyê ê di dema aqil de bê.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê, rewşa rewşenbîrî û serokatîya rewşenbîrî wê di vê çerçoveyê de bi rêxistinkirin û kirina pêvajoyeka afrîner û pêşxistîner de wê, hingî wê weke temenekê civakî wê karibê xwe bide dîyarkirin. Li vir ku em di dema aqil de bin wê, di aslê xwe de wê, rengê serokatîya aktiv a rêveberîyê wê di temenê xwe de wê dîmenê serokatîya rewşenbîrî wê bihawênê. Wê di serî de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê bi teybetî wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşenbîrî ku ew bi zimanê civakê bê wê, hingî wê ji wê re wê bê temenekê serokatîyî ê bi pêşengî, serkêşî û pêşkêşî. Wekî din wê, rewşenbîrî wê, weke têgîneka bêarmanc wê karibê temenê civake xwe ya ku ew heyî jî wê karibê ji holêrabikê. Em vê di roja me de wê, dema ku wê, gelek kes wê weke 'rewşenbîrên kurd' wê bi navbikin û wê bi zimanê tirkî wê, nivîsênin û wê zimanê tirkî bi wê li ser civakê wê farz bikin û wê, di dewama wê de wê temenê xwe bixwe domandina wê tûnabikin. Yan jî wê,

bina lingekê wê tûnakirinê. Li vir mirov çî wê rewşê bi têgihîştinî û hişmendî dikarê wê fahmbikê? Mirov dikarê wê fahmbikê ku wê, rewşenbîrî wê ew bixwe jî wê, di derbarê xwe de wê pêwîstîya wê hişmendîyekê wê hebê. Ku ew nebê wê, mirov nikaribê wê bêjê ku mirov li wê serdest a û wê di xizmeta civakê de wê pêşdixê. Li vir di serî de mirov divê ku wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Di roja me de wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dibînê ku wê, rengê xwe hanîna li ser ziman wê, bi awayekê, bi gotinî, rengê xwe hanîna li ser ziman, nîsandinê û hwd re wê, zêde pêşkevê. Rengê xwe hanîna li ser ziman wê rengê serokatîya civakî a bi sazîyî û sazûman bê. Di vê çerçoveyê de mirov di vê çerçoveyê de rengê xwe hanîna li ser ziman wê, weke rewşek jîyanî bo pêşketin û xwe bixwe rêvebirina civakê wê, werênina li ser ziman. Rengê xwe hanîna li ser ziman wê alî û rengekê wê rengê rêvebirinê bê. Wê di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa serokayî wê, weke rewşeka ku mirov wê nikarê tenê bi kesekê û rewşa wî re wê, werênê li ser ziman. Weke ku me li jor wê hanî li ser ziman wê, weke rewşeka bi sazûmanî a ku mirov wê ji gelek aliyan ve wê bi aqil û hişmendî wê, cûr bi cûr wê hilde li dest bê.

Di nava civakê de wê, rengên cûda ên serokatîyê wê pêşkevin. Wê serokatîya xwezayî a civakî ku wê, ew bi pêşketina civakê re wê wateya wê mazin bê wê, ew wê hebê. Ev jî wê, dema ku mirov wê pêşketina civakê wê hilde li dest wê, bi wê re wê, karibê wê hilde li dest û wê werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, dikarim wê werênima li ser ziman ku wê, ev rewş wê, weke aliyekê ku mirov wê, bi teybetî wê dikarê wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman bê.

Li vir di aslê xwe de wê, rewşa serokatîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, di nava civakê de wê, weke ku em, di roja me de wê kifş dikin wê bi awayekê pirralî wê, xwe bide dîyarkirin. Minaq wê, serokatîya rewşenbîrî, ya xwezayî a civakî, ya rêveberîya desthilatdarî, ya pêşxistiner û hwd wê, mirov dikarê wê bi hevdû re wê hilde li dest. Lê ev hemû awayên wê, ew wê di awayekê de wê bigihijina laşekê. Ew jî wê, di rewşa hebûna civakê de. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di rewşa civake de wê civat û ankû 'platforma' ku wê di wê de wê bigihijina li hevdû li ser serê civakê wê sazî û sazûmana sîyesetê bê. Di vê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, weke aliyekê din wê rewşa destûrî û sazûmana wê bê. Bi wê re wê, weke aliyekê ku wê li gorî wê, li ser aliyê rewşenbîrî re ku mirov wê, werênê li ser ziman wê, rewşa perwerdeyê bê. Wê rewşa perwerdeyê wê, weke aliyekê xwe afirandinê bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring û teybet wê, werênê li ser ziman.

Li vir di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, mejîya meşandina sîyesetê wê, heta serdemmen deestpêkê ên şariştanîyê wê hebin. Di vê çerçoveyê de wê, di rewşa kirina sîyesetê û ankû weke bi kurdî ramyarîyê wê, pêşî wê di dordorek tang de wê, di nava şewirmend û aqilmendên key de wê were kirin bê. Piştî wê, ev wê, derkeve ji qasrê û wê li nava civakê wê wê belav bibê. Lê li vir wê kirina sîyesetê wê, weke rewş û têgîneka serokayî bê. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Her wusa li vir divê ku mirov wê werênê li ser ziman ku wê, dema ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê teybet wê, xwe bide dîyarkirin wê ev bê. Em li vir wê, weke aliyekê giring û teybet wê, dikarin wê, werênina li ser ziman.

Di rewşa rêveberîya ramyarî de wê, rewşa ku mirov wê li wê bihizirê wê, bi wê re wê, ev wê weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, jî wê, weke aliyekê giring wê, mirov divê ku wê werênê li ser ziman.

Serokayîya civakî wê, di vê çerçoveyê de wê, bi rewşên wê yên jîyanî re wê, xwe bide dîyarkirin. Her wusa wê, çerçoveya wê civakê wê, çerçoveya têgînî, zimanî û hwd wê biafirênê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê wê yê giring wê werênê li ser ziman ku wê civak wê, di nava xwe de wê, kesên wê yên ku ew dihizirin û ew hizirkirina wê bihevdû re wê parve dikin wê temenekê xwezayî ê pêşxistina wê bi wê re wê biafirênê. Li vir wê, temenê têkilîdanînê ê civakê wê di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman.

Her wusa wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa rêveberîyê wê, bi wê rengê wê weke aliyekê wê yê giring bê. Wê rêveberîyî wê temenê wê di nava civakê de wê li ser têkiliyan û pêxistina û şewayê fahmkirinê ê bi wan têkiliyan re bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê têkilî wê weke rewşeka bingeh a jîyane civakê xwe bi hevdû re girtinê wê biafirênê. Rengê têkiliyê ê bi zimanî û têgihîştinî û ankû bi aqilî wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, herdû alî

wê di çerçoveya hebûna wê de wê hevdû wê temem bikin.

Li vir wê dema ku mirov wê rewşa serokatîyê wê hilde li dest wê, weke aliyekê giring wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Serokatîyê wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, weke ku me hanî li ser ziman wê, bi çerçoveya wê re wê hebê. Wê, rengê wê hebê. Serokayî wê temenê wê li ser gotin hanîna li ser ziman û dana hanîna li cih bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ev şêwayê wê yê klasîk wê, di roja me de wê bi gelek awa û rengan wê xwe bide dîyarkirin û domandin.

Em dema ku weke ku em li ser civake kurd dihizirin em dikarin wê, bi çar rengan rengên serokayî ên di nava wê de wê, werênina li ser ziman. Rengê pêşî wê, li ser olê re wê bi kesên weke 'şêx' re re bê. Rengê duyem wê bi serokên aşîrî re bê ew jî wê ji wan re wê serokaşîr wê ji wan re wê were gotin bê. Rengê sêyem wê, mîrîtî bê wê ew jî wê ji aliyekê ve wê temenê wê li ser aşîrîtîyê bê lê wê ji aliyekê ve jî wê temenê wê, li ser temenekê giştî ê civakê ku wê taqabûlî rewşa netewî bikê bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, mîrîtî wê weke têgîneka çerçoveyî a netewî wê bi wê re wê hebê. Di vê çerçoveyê de em bi teybetî li kurdistanê ji demên piştî zayîna îsa û pêde heta roja me ku em dibînin em, bi wê re wê kifş dikin. Minaq wê, wê mîrek wê gelek aşîran wê di bin gotina xwe de wê bide li hev. Di dewama wê de wê, wê şahîtî û siltantî wê pêşkeve. Ev jî wê, weke têgîna ku wê, li herêmên mesopotamîya wê derkevin bin.

Lê li vir wê minaq wê serokên kekokîyî û eyerîdîyan wê di çerçoveyek giştî a ardnîgarî de wê bihizirin û wê di dewama wê de wê, aşîrên kurd ên ku ew li wê dijîn wê bi wan re wê, xwe werênina li ser ziman. Heman rewş wê, bi rewşa şadadî û merwanîyan de jî wê were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wan werênê li ser ziman. Rengê seroktîya şadadî û merwanîyan wê di rewşa şahîtîyê de bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, xwediyê rewş û navekê bê. Ev nav wê, jî wan wê weke mîrete wê li pişt wan wê bimênin.

Di vê çerçoveyê de wê, rewşa rengê desthilatdarîya eyûbyan wê di dewama wan de wê were. Wê ew wê, weke şah û ankû mîr wê werina hanîn li ser ziman. Ew wê, bi têgînan xwe re wê, weke rêveberîya kurdistanî ku wê derketibîna dervî ya aşîrîyê. Rêveberîya aşîrîyê wê tenê wê di çerçoveya aşîrîyê de wê xwediyê hebûnekê bê. Yê ne aşîrî wê, çendî ku wê karibê gelek aşîran wê di bin destê xwe de wê bigihêne li hevdû wê, bi wê re wê bijî. Di vê çerçoveyê de wê, xwediyê reng û awayekê bê.

Di dema medîya de wê key wê hebin. Ew ê, weke keyna ku ew hemû rêveberîyê wê di bin destê xwe de wê girê bidin bin. Keyîti wê, weke ku mirov wê di dema medîya de wê kifşbikê wê, li ser mîrîtîyê re wê mazintir bê. Minaq wê herêm bi herêm wê mîrgehên kurdistanî wê hebin. Lê ew jî wê, bi vîna xwe wê tabîi ya qasra key bin. Wê di bin gotina wî de bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, bi şêwayekê ku ew weke ku wan peyman di nava xwe de çêkirî wê bi hevdû re wê tevbigêrin. Ev reng û rewşê wê, mirov wê di dema hûrî û mîtannîyan de jî wê kifş dikê. Di vê demê de jî wê wê rêveberîya hûrî û ya dema mîtannîya a mîtannî wê mazin wê hebê. Lê herêm bi herêm wê mîrgehên kurdistanî û herêmî wê hebûban. Wê ew jî wê tabîi qasrê ban. Wê, di vê çerçoveyê de wê, hevdû temem bîkiran. Wê, di yekîtiyekê de ban.

Di dema hûrîyan û mîtannîyan de wê, li hemberî hêrîşên hîtîtîyan wê rêveberîya giştî a navendî wê bi tabîi bûyîna wê a hemû mîrgehên herêmî re wê, li hemberî wan wê xwe bide dîyarkirin û nîşandin. Di vê çerçoveyê de wê, di demên berî wan ên gûtî û qasîtîyan de jî wê ew wusa wê hebûba. Lê ji aliyekê din ve wê temenekê wan ê hevdû girtî ê pêşketî wê li ser têgînên wan ên bawerîyên wan re wê hebûba. Di vê çerçoveyê de wê, çendî ku wê bi awayekê pîrr-yazdanî wê bijîyan jî lê wê, di renge olekê de wê bijîyan. Di vê çerçoveyê de wê, gihiştina li hevdû a bi awayê yek olî wê, bi wan re wê were dîtin.

Di dewama wê de wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser wê re wê, weke ku mirov wê di dema gûtî, qasît, hûrî û mîtannîyan de jî wê bibîne wê, bi keyan re wê girêdanîya wan a bi yazdanê wan û kevneşopîya wan ve wê li pêş bûba. Wê bo wê cûban mirinê jî. Wê ji wê bi şûn ve wê gav neavêtiban. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê rewşê de wê, rewşa wan wê xwe bide dîyarkirin.

Ev rewşa bi kevneşopîyan re girêdan em bi mînaqek hemdem re wê werênina li ser ziman. Wê minaqe rewşa jîyane mîrê bota mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê li ser temenê xwe wê girêdanîya wî ya bi civake wî û şûnpêya wî ve wê, nav û deng wê bide. Wê li ser wê re wê, herkesek wê ew wê bizanibê. Di vê dewama wê de wê, ew wê, were hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, hinek restên civakî û rastîya wê hebûn ku wê ti carî wê ji wan bi şûn ve wê hav neavêtiba. Wê girêdana bi civakê re wê xwe bi wê re wê pêasebikira û wê bihanîya li ser ziman. Wê bi bi wê re wê, jî wê bi şûn ve wê gav neavêtiba.

Li herêmê wê, di vê çerçoveyê de wê bi keseyetî û serokên aşîrî ku ew hena mirov dikarê gelek minaqan

werênê li ser ziman. Serokên aşîrî wê, li vir wê, weke ku wê were li ser ziman wê mejîyê wan û hizirkirin wan wê, di çerçoveya aşîrî de bê. Wê dernekeve dervî wê. Lê ku ew derket dervî wê jî wê bi mîrîtî wê were li ser ziman.

Di dewama wê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di rewşa wê, de wê, rewşa serokatîya li kurdistanê wê, di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê, bi temenê wê re wê hilde li dest wê, bi dîroka civakê, hebûna civakê û rastî, reng û awayê jîyane civakê û parastina wê bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênina li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa civakê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, dikarê wê werênê li ser ziman bê. Di rewşa fahmkirinê de wê, têgihîştina civakê, rest û dîroka wê, ew wê bi wê re wê derkeve li pêş. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa civakê wê weke aliyekê giring bê. Lê li vir wê, biqasî wê, serokê civakê ku ew mîr bê û ankû key bê ku ew wê, civakê weke kirdeyekê wê, di mejîyê xwe de wê bicih bikê wê, bihevan rengê wê civak jî wê, weke nûqteyeka navendî wê, xwe di wê serokayîyê de wê bigihênê li hevdû. Wê ew wê, ji xwe re wê, bikê weke navendek hizirkirinê. Di vê çerçoveyê de wê, rastîya wê xwe bide dîyarkirin.

Di roja me de wê, ne li ser hebûnên civakan re wê, li ser têgînên bîrdozîkî û hwd re wê, çerçoveyên hizirkî ên ku wê bi wan wê serok hebin wê, werina pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê giring wê, xwe bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa civakî wê, bi wê re wê, weke 'şopdarê' wî bê. Di vê çerçoveyê de wê, di roja me de wê, têgînên weke yên 'kapitalîst', 'sosyalîst' û hwd wê, bi gelek awayên wan ên din re wê hebin. Wê, li ser wan re wê li civakê wê werê nerîn. Serdema me wê, weke serdemeka bîrdozîyan bê. Wê, li şûna ji wan li wan têgînên bîrdozîkî û felsefîkî wê werê nerîn wê, ji wan têgînan wê li civakê wê were nerîn. Car bi car hewldana hinekî ji aliyekê kêmkirin û li aliyê zêdekirin ku ew bûbê jî lê wê, ev wê rastîyê nede gûharandin.

Li vir wê giringîya wan têgînan wê çi bê? Wê di serî de wê, weke têgîna ku wê civak wê li dora wan wê were gihandin li hevdû. Wê, minaq wê, bi wê re wê, ew têgîn wê bi rêyên rewşenbîrî û hwd re wê, were li ser ziman wê bê xistin li malê civakê. Di vê çerçoveyê de wê, li ser wê fahmkirinê re wê, ew li dora wê bên dayîn li hevdû.

Li vir di aslê xwe de wê, rewşa têgînî ku mirov wê hilde li dest wê, minaq ku em bi awayekê şenber di zimanê civakê de wê, mejîya wê bi hemû aliyên wê re wê binvîsênin û wê werênina li ser ziman wê temenekê li ser wê re wê bi têgînî meşîn jî wê weke ku wê were pêşxistin bê. Di roja me de wê, di vê çerçoveyê de wê, gelek çaran wê bahse 'rêveberîyên ku ew netewên xwe diafirînin' wê were kirin. Wê, hinekî jî wê, di vê çerçoveyê de wê, ew temen wê were çêkirin û wê li ser wê re wê, ew wê were hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê ev wê xwe bide dîyarkirin. Em li vir wê têgîna hizirkirinê wê hinekî din li vir wê li ser wê bisekin in Di aslê xwe de wê, ev rewş wê di çerçoveya serdema aqil de wê, têgîna rewşenbîrîyê wê bi sazûmanî wê giringîya wê bide dîyarkirin. Em dema ku bahse rewşenbîrîyê dikin em bahse kesekê û ankû bi kesekî re bahse wê nakin. Em bi giştî bi pergala û sazûmanî di çerçoveya giştîya fahmkirin, hizirkirin, têgihîştin û felsefeya wê de wê, bi rastîya civakê re wê, bahse wê dikin. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê ev bê ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman bê.

Li vir ev jî wê, weke aliyekê giring wê derkeve li pêş. Wê serokayî wê reng û kirasê rewşenbîrîyê û ankû pêşengî, serkêşî û pêşkêşîya wê de wê, werê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, rewşa aqil wê, dema ku ew bi wê re derdikeve li pêş wê, demê mirov dikarê serokayîyê wê, weke rengekê serokayîya bi aqil û ankû serokayîya aqil jî wê, werênina li ser ziman. Wê bergir, sererastkirin, pêşxistin û hwd wê hemû wê bi aqil re wê b plan, bernema û stretejiyan re wê were pêşxistin. Ev wê, di vê çerçoveyê de wê, xwe bide dîyarkirin.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşenbîrî wê, di roja me de wê, weke temen û ardnîgarîya ku mirov wê li ser wê re wê bimeşê bê. Di vê çerçoveyê de wê, çi reng wê were dayîn li civakê û wê çi pêşxistin wê were çêkirin û çi rengê têgihîştin û fahmkirinê wê were çêkirin û hwd wê, rêyên ragihandinê ên weke tv, rojnema, kovar û hwd wê, bi gelek cûreyên wê yên din ên ragihandinê re wê, werê pêşxistin û wê di temenê wê de wê were bikarhanîn. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Li vir em vê yekê wê, werênina li ser ziman ku wê di çerçoveya giştîya mijara me weke rewşa aqil û felsefeya serokatîyê de wê aqil wê, weke temenekê giring û dîrokî wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê

de mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin bê.

Di rewşa fahmkirina wê de wê, rewş û rengê fahmkirinê wê weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê aqilê felsefeyê wê bikeve jîyane mirov de wê, hin bi hin wê bi kifşkiirna wê re wê, were pêşxistin. Em di serdemên berî zayîna îsa de wê, ji dema mîtannî û heta dema medîya wê gelek berhemên weke deverên dîrokî, deverên weke yên 'şano', deverên weke 'anfi' û hwd wê werina dîtin. Ev wê, regekê aqilî ê bi wan re wê were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, bi şewayekê hem nivîskî û hem jî wê, bi devkî wê xwe bide domandin li pêşarojê. Lê em dizanin ku di dema hûrî û mîtannîyan de wê di qasrên wan de wê, pirtûkxaneyên mazin wê hebin. Ev wê, weyna aqil û bi aqil rêvebirin û hwd wê, di derbarê wê de wê têgihekê giring wê di mejiyê de wê bi têgihiştinî wê bide pêşxistin.

Di pêvajoyên pêşketina serokatîya kurd a li kurdistanê de wê, mejûyeka wê ya demdirêj a pirr kevn wê hebê. Her demên wê, wê li gorî rengên xwe wê xosletan wê bi pêşketina xwe û aqilê xwe re wê bidina dîyarkirin. Lê çendî ku ew dema ku em di wê de dijîn weke demeka aqil û ragihandinê jî wê were li ser ziman jî wê, bi awayekê wê kesên pêşengên kurd wê, ji ziman, çand, mejû û felsefeya civakê wê dûr bin. Wê, di derbarê wê de wê, yan kêma bizane bin û yan jî wê hîç wê di wê warê de wê ne xwediyê ti zanînê bin. Di vê çerçoveyê de wê, di rewşa civakên weke civake kurd ku ew pêvajoyên bindestiyê dijî wê, bayê popûlêrîteyê, li berçavbûyîne. Tişt û têgîna ku ew herî zêde ji wê dihê bahskirin û hwd wê, xwe li dora wan wê bigirê. Minaq wê, dema ku wê gotineka xirab wê ji devê metinger û dagirkerên xwe wê di derbarê civakê xwe û zimanê xwe de wê, bihîzê wê, ew ne tenê wê tirsê wê bi wî re wê çêbikê wê bi wê re wê, rewşeka ku ew xwe ji wê dûrbikê wê ew wê gotinê wê ji wê re jî wê bikê temen. Di vê çerçoveyê de wê, di rewşek de wê hertimî wê ravîna ji rastîya xwe û dîrketina ji xwe rastîya xwe ya civakî û malbatî jî wê bijî. Di vê çerçoveyê de wê, pirsgirêka malbatî wê zêdetirî wê, di vê çerçoveyê de wê, li herêmên kurdan wê ji ber vê sedemê wê bijîn.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa civakê têgîna wê, li şûna bi dîtin û xwendina civake xwe re wê, bi mînaq, gotin û rewşên derve re wê bixwênê û wê li wê binerê. Ev jî wê, weke şewayekê dîrketin û ravîna ji wê a bi derûnî bê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê civake kurd wê, di vê çerçoveyê de wê, bi li dora mejiyê xwe gihiştina wê ya li hevdû bê.

Li vir ez divê ku wê jî wê, werênîma li ser ziman ku wê, tevî ku wê dîroka wê ji ya hemû xalk û rejimên herêmê wê kevntir bê wê ji wê biravê û wê li ya wan xwe bigirê. Li vir wê, di alê we de wê, ew ji nazarîna rastîya xwe dihê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê, di vê çerçoveyê de wê, werênê li ser ziman.

Di rewşa civake kurd de wê, li vir wê, mejiyê wê yê giştî wê, pirsgirêka wê ya hanîna li ser ziman û bi rengê wê û bi zimanê wê hanîna li ser ziman wê hebê. Hemû pirsgirêkên bi ravîna ji rastî û civake xwe wê, hinekî jî wê, di temenê wê de wê ew alî wê hebin. Dema ku ew bi ziman û rengê xwe wê nabîne wê, demê wê bi kîjan ziman û rengê wê werê li ser ziman wê ew jî wê xwe li wê rengê wê bigirê. Ev bi derûnî jî wê, bi vegotinî wê temenê wê hebê ku mirov wê dikarê wê werênê li ser ziman.

Di rastîya civakê de wê, ew wê, weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa civakê wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Mejiya civakê wê serokayîya wê herî zêde baş a ji wê re bê. Wê ne tenê wê ji wê re wê serokayî bê. Wê bi wê re wê rewşeka ku ew xwe bi wê re bibîn û di wê re bibîne jî bê. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê, ji aliyekê ve wê, temenê xwe li ser temenê xwe afirandinê jî bê. Bi gotineka derûnî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman wê temenê xwe tarapîkirina civakê jî bê.

Di serdemeka aqil de wê ew wê weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin ku weke ku me li jor hanî li ser ziman wê serokatî wê, ne rewşeka kesekê ku ew derkeve li pêş bê. Wê rewşa çerçoveyek bi pergal bi sazîyî û sazûmanî bê. Di vê awayê de ew çerçoveya wê bi hebûna civakê re wê, bi ziman, dîrok, nîrx, çand, rengê fahmkirinê xwe pêşxistinê û hwd re bê. Di vê çerçoveyê de wê mirov dikarê wê bi temenî wê werênê li ser ziman. Ku mirov rrewşa civakê wê hilde li dest wê, bi çerçoveya wê ya giştî re wê, temenê wê biafirênê. Li ser wê re û li ser rêveberîya wê re ew li ser têgîna serokayîyê dihizirin. Wê demê wê, ew çerçova wê, bi wê re wê, di vê çerçoveyê de wê, bi ziman felsefe, dîrok çand û mejûya wê re wê bi temenê wê û wê were li ser ziman. Kesek ku ew weke serok ew derdikeve li pêş wê, weke ku wê di roja me de wê bê wê, ji aliyê teknîkî û têgihiştinî û felsefîkî ve wê xwe li ser wê rew wê bi rêxistin bikê û wê pêşbixê. Wê dema ku mirov wê, bahse wê bikê wê, di vê çerçoveyê de wê mejiyê wê bi giringî wê xwe bide dîyarkirin. Wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Her wusa li vir rewşa fahmkirinê wê temenê wê rastîya civakê û pêvajoyên wê yên jîyankirinê bin. Di vê çerçoveyê de wê, rengê wê pêşketina bi wan pêvajoyan re wê, bi awayekê wê rengê mejiyê wê rêveberîya wê jî wê bide dîyarkirin. Ber vê yekê wê, dema ku mirov wê, bahse rêveberîya civakê wê bikê wê, di serî de wê, mejiyê wê bi mejû û çand û hebûna wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Li vir wê, dema ku mirov di çerçoveya civakê de bihizirê wê, çerçoveya netewî wê bi têgînê wê xwe di wê çerçoveyê de wê, bide dîyarkirin.

Li vir di aslê xwe de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Her wusa di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê weke aliyekê giring wê werênê li ser ziman ku wê kes wê bi rest, qistas û pîvanên giştî ên civakî wê bihizirê. Ev jî wê, çi bide nîşandin? Wê ew wê bide nîşandin ku wê şêwayekê serokayîyê li ser ya aşîrî malbatî û herêmî û hwd re wê, pêwîstîya wê bi rastîya civakê re wê xwe bide dîyarkirin. Ji xwe ku mirov bahse rastîya civakê bikê wê, ev alî yek jî ji wan wê newê hildan bi serê xwe li berçav. Wê di nava sînorekê ji wan de wê newê hizirkirin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman.

Bi mantiq û mejiyê serokatîya malbatî û aşîrî û herêmkî wê çerçoveyek civakî a netewî wê newê bi rêvebirin. Hertimî wê, weke xosletê rengê hizirkirina serokayîya netewî bê ku wê, di her demê de wê sînorê xwe yê herî wê derkeve li wê û wê bi wê re wê xwe jinûve û jinûve wê biafirênê. Ev wê, weke rengekê pêşketina wê bê. Dema ku wê bahse beşeka civakê, ku ew aşîr bê û ankû herêmek wê bê wê, ew bi aqilê xwe wê, nikaribê çerçoveya giştî di xwe de wê, pêşwazî bikê bê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê bahse wê rewşa wê ya civakî a giştî û netewî wê were kirin wê, di çerçoveya giştîya wê gotin wê were kirin, wê felsefeya wê serokayîyê wê were pêşxistin û wê bi wê re wê were hizirkirin. Wê aşîr û herêm wê tenê piçûk û ankû qatek ji wê hizirkirinê bê. Wê ne tememê wê bê. Di vê çerçoveyê de wê, di vê çerçoveyê de ku mijar wê bê serokayîya netewî wê, kesek wê nikaribê wê, bi serê xwe wê bigotin bikê. Wê li wir wê sazûmana wê ya sazîyî wê pêşketina wê, hebê. Wê li ser wê re wê ew wê bibê. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên weke parlamen, kongira netewî, 'sanato', û hwd wê, ew wê hebin. Ev wê, di şêwayekê de wê, weke rengê serokayîya hevbeş jî bê. Wê, di vê çerçoveyê de jî wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Ji xwe wê jî aliyekê ve wê, serokayîya hevbeş wê, weke rengekê wê rewşa rêveberîya netewî bê. Lê wê li vir wê, di çerçoveyekê de wê xwe bi rêxistin bikê, bi gotin bikê û wê werênê li ser ziman. Wê esas û temenê xwe hanîna li ser ziman jî wê, çerçova û rastîya wê civakê bê.

. **Di çerçoveya** dîroka civake kurd ku ez li ser keseyetan re dîroka serokayîya kurd ji destêpêka wê werênima li ser ziman wê, bêgûman wê gelek dîrok ê wê gelek kes û navên wan wê bi wê re wê, werê li ser ziman. Lê li vir jî wê zêdetir û giringtir wê, ew bê ku mirov wê, di çerçoveya têgînê de wê fahmbikê bê. Di dewama wê de wê hilde li est. Bêgûman di çerçoveya hûrgilkirina rewş û dîroka kesên serok ên civake kurd ji dema gûti, qasî, hûrî, mîtanî, medîya û hwd mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, dikarê wê, bi demên kekoyîdî, eyerîdî, şadadî, merwanî û eyûbîyan re wê, werênê li ser ziman. Di van deman herî hindik wê, kesekê ku wê, di wan wê wê di van deman wê derketî li pêş wê hebê. Mînaq wê, ji listeya keyên sûmerî wê bi dehan wê navê keyên gûti wê were li ser ziman. Ev kes wê, weke kesna ku wan di dema xwe de keyîti kirina. Bi heman rengê, di dema hûrî û mîtanîyan de jî wê, were dîtin. Wê, di dema mîtanîyan de wê, rengê keyên ku ew bi civakî dihizirin wê xwe bide dîyarkirin. Mînaq wê, wê key tûsrata, bav û kûrê wî jî wê, wusa bê. Di dema medîya de wê navê Dîyaqos û qîyakser wê derkeve li pêş. Di dema eyerîdîyan de wê jina kurd a serok ku navê 'dayika anazê' ya wê derkeve li pêş. Di dema şadadîyan de wê, di destêpêka wan de wê, navê mihemedê kurê şadadî û aliyê askerî wê, derkeve li pêş. Di dema Merwanîyan de wê navê badê kûrê dostik, û birazîyê wê aliyê merwan wê derkeve li pêş. Di dema eyûbîyan de wê, navê salahadînê Eyûbî wê derkeve li pêş. Bi vê rengê wê navê wan wê bidomê.

Bêgûman di çerçoveya dîrok û mejûya serokatîya civake kurd de wê, dema van kesan qanc xirab wê were lêkolîn û hanîn li ser ziman û heta ku wê, bi dana berhevdû û şibandina hevdu re jî wê were hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, wan di demên xwe de çi pêşketin dana çêkirin wê ew jî wê, were li ser ziman. Wê, di çerçoveya serokatîya civakî de wê, heta sedsale 20an jî wê li kurdistanê wê dergeh û mîrgeh wê weke sazîna serokî ku wan civak bi rêve dibir wê derkevina li pêş. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring û dîrokî jî wê, werênê li ser ziman. Dema ku wê, mînaq wê bahse dîroka serokayîya salahadînê eyûbî wê, were kirin wê bi xosletên wî yên wekehevî, bi haqaniyet û ne di asta aşîrekê herêmekê de ku ew dihizirî wê were hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke serokek herêmî wê, werê hanîn li ser ziman. Di dem Mîtanîyan de wê key Tûsrata jî wê, bi wê rengê wê pêşkevê û wê derkeve li pêş. Berî wan di dema Hûrîyan de wê, navê key îdmînî wê zêdeyî wê were bihîstin. Wê di dema gûtiyan de wê, navê key Înkûşûş wê bi çend dem û bavikan wê derkeve li pêş. Her wusa di dema gûtiyan

de wê, navên keyên wê ên weke Zarlagab, Yarlångab, Kûrûm, Îrarûm, Îbranûm. Hablûm û Tirîngan û hwd wê navê çend key û serokên wan demên wan bin. Di vê çerçoveyê de wê, navê wan wê derkeve li pêş. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di van deman de wê, her wusa wê, çerçoveya desthilatdarî a giştî wê were dîtin. Minaq wê, mîtannî wê navenda wan 'weşokanî(*)' wê, weke navend û paytaxtek dîrokî bê. Wê derkeve li pêş. Wê ev herêma wan wê anatolîya û mesopotamîya wê bi hevdu ve wê bide girêdan. Wê, di navika wê de bê. Di vê çerçoveyê de wê, keyê wan weke serok ku ew dihê li serê civakê wê, bi wê re wê, ew ji wir wê hemû herêman wê rêvebibê. Di vê çerçoveyê de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di çerçoveya dîroka kevn a civake kurd de çerçoveya felsefe û aqilê serokatîyê bikin wê werênina li ser ziman. Berê wê, di nava civake kurd wê, heta ku wê, ji ya roja me jî wê pêşketîtir û bi ast û felsefîkî wê, regekê serokatîyê wê hebê. **Bi teybetî ev demên ku em bahse wê dikin wê, di demên gûtî, hûrî û mîtannîyan û heta digihîjê dema medîya de wê, ev wê were dîtin. Minaq wê, jineka kurd a bi navê "dayika anazê(*)" wê, di sedsale 8'min de wê, piştî zayînê wê dewleta kurd a eyerîdî wê ava bikê.** Wê di bin serokatîya mihemedê kûrê şadadî de wê, dewleta kurd a şadadî wê di nivê sedsala 9'min de wê were avakirin. Wê, di bin serokatîya badê kûr dostik û birazîyê aliyê kûrê merwan de wê, dewleta kurd a merwanî wê, were avakirin. Wê di bin serokatîya salahadînê eyûbî de wê, dewleta kurd a eyûbîyan wê were avakirin. Ev rengên serokatîyî wê di nava kurdan de wê bi pşketina wan re wê, hebin. Minaq salahadînê eyûbî wê, sê mamosteyên ku wî ji wan perwerde girtîya wê, weke şewîrmedên wî ew wê li cem wî bin. Wekî din wê gelek kesên din jî ên ku ew weke şewîrmed li cem xwe digirê wê hebin. Ev reng û awayê serokatîyê wê, weke kevneşopîyekê wê di nava kurdan de wê, heta wê demê wê were û wê pêşkeve. Ti kesekê bi serê xwe tevgerîyayî wê, weke yên roja me emê, rastî wan newin. Yan jî ku ew gûhnadin civakê û ankû rengê civakê û ankû wê li hemberî beşên din ên civakê û herêmên din ên civakê wê, xwe di rewşeka bêalaqar tevgerînê de wê negirin. Xwe berpîrsîyar dîtin wê, weke kar û erkek wijdanî, ahlaqî û mirovî wê were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, bi ti reng û awayê wê li hemberî civaka xwe û kiryarên li dijî wê, bêdeng nedina hiştin. Minaq wê, di roja me de wê, rêveberîya başûrê kurdistanê û rayadarên wê, ew wê li hemberî komkujiyên ku ew rejima tirk ew li bakşrê kurdistanê dihênê li serê civake kurd wê bêdeng wê bimênin. Wê li hemberî yên li rojava û ankû herêmên din ên dervî başûr wê bêdeng wê bimênin. Di mantiqê têngîna serokatîya civake kurdîstanî a demên kevn de wê, ev wê, weke bêrêzî, bêqadrî, bêşereffî, bêhûrmetîyekê wê ji wê rêveberîya kurd re wê, were hasibandin. Cihê bi vê rengê, ku tu rêveberîya kurd bê wê, ti carî wê bi te re û wê bi felsefeya te ya civakî re wê nebê ku tu xwe di rewşek wusa de bihêlê û bêdeng bide hiştin. Destûra kevneşopîya rûmetê a civake kurd wê fermanê bide wê rêveberîya kurd ku wê, li kûdera kurdistanê wê, tahde û zilmek wê hebê ku ew, bê şert û merc û bêgotin li dijî wê, bisekinê bê. Li gorî mantiq û felsefeya vê destûra kevneşopîya rûmetê a kurd ku wê, minaq rejimek weke ya tirk û ankû ya îranê û hwd ku ew pêvajoyên jenosîdê û ankû tûnakirinê li hemberî civakê bimeşênin û li ser wê re ku kurdek bi rejimekê ji wan rejiman re di têkiliyê de bê wê, ew bo wî kurdî wê bêrûmetî û bêşereffîyeka herî mazin bê. Wekî din wê, ti carî wê nikaribê bahse rûmet

(*)Paytaxta mîtannîyan a di dema wan de ya.

(*)Dayika anezê wê dayik û serokek kurd bê li kurdên kekoyid û eyeridî bûya serok û temenê dewleta kurd a şadadî jî wê bixwe bi mihemedê kûrê şadadî re avêtîya.

û felsefeya wê civakê û navê wê bi xwe re bikê. ..

Di vê çerçoveyê de em divê ku rastîya felsefeya serokayîya civake kurd a demên kevn wê bi temen û felsefe wê ya esasî re wê kifşbikin û wê, werênina li ser ziman. Di dewama wê de wê, li ser temenê wê yê dîrokî, civakî û felsefîkî wê, werênina li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dibînê ku wê, Ev herêmên wan wê piştî jî wê, weke herêma navend bin. Wê bi wan re wê, werîna rêvebirin. Têgîna serokatîyê wê, di van deman de wê, zêdetirî wê, bi civakî wê derkeve li pêş. Minaq wê mihemedê kûrê şadadî wê dema ku wê temenê dewleta şadadî wê li herêma wê biavêjê wê, wê di çerçoveyek kurdistanî de wê, çawa wê herkesekê wê li dora xwe wê bide li hevdu wê, bi wê re wê, derkeve li pêş. Piştî wê, di dema salahadînê eyûbî de wê, ew wê were dîtin ku ew di dema xwe de wê, bi wê re wê, zêdetirî wê, li ser olê û refaransên olî re wê derkeve li pêş. Di vê çerçoveyê de wê, ev dem wê bi wê re wê re wê were dîtin ku wê demeka têngînê bi vî rengê e gelemperî ku wê bi têngînê weke gerdûnî, ûmetî û hwd ku wê derkevina li pêş. Piştî wê, têngînê weke yên kapitalîst û sosyalist jî wê ji wan rengên wan wê hilm û hîm bigirin û wê bi regekê wê xwe bi pêşketina xwe re wê bidina dîyarkirin.

Li vir wê, em wê werênina li ser ziman ku wê, dema ku serok ew çî bi gotinî û bi çî rengê werênê li ser ziman wê, ew bi xwe re wê sazûman civakî jî wê, bi awayekê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di vê

çerçoveyê de wê, tevger û aktivîteyên ku ew bi tevgerî dide pêşxistin wê temenê wê civaketîyê wê bi xwe re wê bi reng û awa jî jî bikin. Tevera serokayîya ocalan wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, di nava civake kurd û li herêmê giştî de wê, bi dîrokî wê dikarin wê, werênina li ser ziman. Di aslê xwe de wê, weke têgîneka serokayî wê dîrokî bê. Divê ku mirov wê di serî de wê kifşbikê. Wê werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa serokayîya ocalan wê bi mejiyekê giştî a li ser re wê çawa wê bide kifşkirin wê, xwediyê hevgirtinîyeka wê ya civakî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ji gelek aliyan ve wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê, rewşa serokayîya kurdistanî wê dema ku mirov wê hilde li dest wê, ji demên ronansê û bi vir ve wê, weke serokekê giştî û netewî ê yekane bê ku ew li kurdistanê derket li holê bû. Di vê çerçoveyê de wê berî wî wê salahadinê eyûbî wê, were li ser ziman. Weke li ser têgîhiştineka gerdûnî a bîrdozîkî re ku ew xwe dihênê li ser ziman û wê di çerçoveya giştîya kurdistan û herêmê de wê, werênê li ser ziman wê, pêşî wê salahadinê eyûbî û piştî ocalan bê. Di vê çerçoveyê de wê, xosletê van herdû serekan wê di serî de wê ev bê. Wê ne li ser komek etnîkî û ankû aşîrekê re wê, xwe wê werênina li ser ziman. Salahadin wê, xwe li ser rengê bawerîya xwe re wê, bide bi çerçova kirin û rûnandin. Wê, Ocalan wê li ser têgînek sosyalistî û ankû piştî wê, werênê li ser ziman 'sosyalismeka demokratîkî' wê, werênê li ser ziman. Lê di aslê xwe de wê, çendî ku wê, weke ku wê dem bi dem wê li ser salahadin re wê şîrove wê werina kirin û wê aliyê wê yê civakî wê di bin reng û perdeya aliyê wî yê olî re wê were hiştin wê, ew bi herdûyan re wê weke aliyekê giring bê. Di vê çerçoveyê de wê, ev rewş wê, weke çerçoveyek giştî a ku mirov wê, bi teybetî wê, werênê li ser ziman. Li ser demên serokatîyî ên giring re mirov dikarê wê, dîroka kurd wê çar beşan wê beş bikê. Wê aliyê pêşî wê li ser temenê civaketîya wê wê, di dema gûftîyan de wê Înkûşûş re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê di dema hûrîyan de wê bi kes û serekên weke **key Îdmînî** re wê, bide dîyarkirin. Wê di dema Mîtanîyan de wê, bi kesên weke **key Tûsrata** rewê bide dîyarkirin. Wê di dema Medîya de wê bi keyên kurd ên weke Dîyaqos re wê bide dîyarkirin. Wê di dema eyerîdîyan de wê, bi kesên serek ên weke **dayika anazê** re wê bide dîyarkirin. Wê di dema Şadadîyan de wê, kesên weke mihmedê kurê şadadî re wê bide dîyarkirin. Di dema şadadîyan de wê kesên weke şahên kurd ên weke bi navê aliyê eskerî(*)fadil(*), `mezrûban(*) wê, di dewama mihmedê kurê şadadî(*) de wê, derkevina li pêş. Bavê merwan ku wê wî jî wan bê û wê destpêka desthilatdarîya merwanîyan wê bi zûrîyeta wî pêşkeve wê, navê wî hem weke yê kesekê rêvebir û hem jî wê weke yê kesekê serokê bîrdozîkî û ankû aqilî wê derkevî li pêş. Wê di dema Merwanîyan(*) de wê kesên weke aliyê kûrê merwan re wê bide dîyarkirin. Tevî ku wê weke 'avakerê merwanî' wê badê kûr dostik wê werê jî lê wê li şûna wî ku ew dihê li ser taxt wê, kesên birazîyê wê aliyê merwan wê mohra xwe li dîrokê bide. Piştî wî re wê di dema Eyûbîyan(*) de wê salahadinê eyûbî wê biherman rengê wê werê û wê mohra xwe wê li dîrokê bixê. Di vê çerçoveyê de wê, weke kesna serdest ku em piştî wî re wê, werênina li ser ziman wê, dîroka rast û dûrûst ku wê temenê wê ne li ser esasê metingerîyê bê wê, piştî Salahadin wê li herêmê wê dawî li wî werê. Çendî ku wê îdrîsê bedlîsî wê weke kesekê mazin û bi bandûr wê werê jî ew wê, weke kesekê di çerçoveya têgîna metingerîya li ser serê civakê de ku ew jî rê derketî wê were dîtin.

Di vê çerçoveyê de ji aliyê serokatîya rewşenbîrî û ankû bîrdozîkî/olî jî wê, mirov dikarê li kurdistanê bi dîroka wê re wê, bi wê rengê wê, werênê li ser ziman. Wê di dema destpêkê a gûftîyan de wê, Enlîl wê weke têgîneka yazdanî wê, xwe bide dîyarkirin û wê pirranîya keyên demê ên gûftî û qasîti wê li şûna navê xwe wê hertimî wê navê enlîl jî wê bicih bikin. Ev pêvajoya pêşî a olî wê, li ser esasê têgînên serdest ku ew pêşdikevin bin. Wê hin bi hiin wê, di dewama wê de wê kesên weke hamûrabî wê, derkevin û wê, destûrên xwe bi navê yazdanên demê ên mazin û serdest ên weke enlîl wê binivîsênin. Piştî wî re wê, pêvajoya duyem a ku wê, têgînên olî wê bi wê re wê, bi reng bibin wê hê di dema gûftîyan de bê wê dema derketina melekê tawis bê. Ev dem wê temenê ol û bawerîyê wê di çerçoveya kirina yekîtiyekê de wê, pêşbixê. Di vê çerçoveyê de wê, ev pêvajoya duyem a serokatîya rewşenbîrî/olî bê. Wê di dewama wê de wê weke pêvajoyên piçûk ên li dûv wê, gelek pêvajoyên piçûk ên navê wê werin. Lê piştî melekê tawis ku wê serdemeka ola dema aqil a yek-xwûdayî wê bide destpêkirin û ku wê weke bawermendê yazdanê mazin bê wê Mîtra wê, di dewama wê de wê pêxember-filosof wê werê. Di dema gûftîyan û melekê tawis de wê têgîna yazdanî a bi yek-xwûdayî wê were bi temenkirin û hin bi hin wê were serdest û serwer kirin. Mîtra wê demeka nû wê bi aqil wê bide destpêkirin. Di aslê xwe de wê Mîtra wê dawîyê li rengê şîroveyî ê dema Mîtolojiyê wê bi hewldana xwe ya ku ew bi wê dikê aqilê

(*)Aliyê eskerî wê şah û serokekî kurd ê dewleta kurd a şadadî bê.

(*)Fadil wê şah û serokekî kurd ê dewleta kurd a şadadî bê. Wê di dema xwe dewê bi başûr û rojhilatê kurdistanê re wê, bakûr û

rojaya jî wê bikê bin desthilatdariya xwe de. Wê dema fadil û dema eliyê eskeri wê weke demna ku ew di dewama hevdû tîn û weke demna zêr di dîroka wê dewleta kurd de dihên hasibandin bin.

(*)Mazrûban wê şahekê kurd ê demên dawî ên dewleta kurd a şadadî bê.

(*)Mihemedê kurê şadadî wê avakar, şah û serokê pêşî ê dewleta kurd şadadî bê.

(*)Merwanî wê dewletek kurd bê û wê piştî ya şadadî re wê were. Navend û peytaxta wê mayafarqîn bê. Wê, ji aliyê badê kurê dostik ve wê avakirina wê were kirin û Biraziyê badê kurê dostik aliyê kurê merwan wê, weke serokek avakir û çekirina temenê wê dewleta kurd jî bê. Wê navê aliyê kurê merwan wê pirr zêde wê di rewşa destpêk û avakirina wê de wê derkeve li pêş.

felsefîkî pêşxê û serdest bikê re wê dawîyê li wê werênê. Mîtra wê yazdan li azmana wê bicih bikê û wê xwe jî wele pêyamnêr û ankû pêxemberê demê ê di şopa wî de wê, werê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, weke demeka giring bê. Dema Mîtra wê, ji vê aliyê ve wê, weke demeka giring a serokayî a demê a bi civakî ku ew pêşdikevê bê. Piştî jî wê, di dewama wî de wê, piştî wê, Zerdest wê were û wê bi şîroveyên xwe yên ku ew di *avêsta* xwe de dikê re wê temenê demeka din a nû wê bide destpêkirin. Zerdest wê, ew wê, pêvajoya serwer û serdestkirina têgîna yazdanî wê, kûrtir bikê û bi felsefîkî bişoyê û wê werênê li ser ziman. Herdû pêvajoyên mîtra û piştî ya Zerdest wê, di vê çerçoveyê de wê, biqasî wê weke pêvajoyîna di dewama hevdû de ên xwenûkirinê bin wê bi wilqasî jî wê, weke pêvajoyîna ku wê, di vê çerçoveyê de wê, pêvajoyîna têgîna yazdanî ên ku ew bi dema xwe re pêşdikevin jî bin. Di vê çerçoveyê de wê dema Zerdest wê weke demeka ku wê, êdî wê di wê de wê bi tememî û sadîsad ku wê aqil wê serdest bibê bê. Wê şîroveyên Zerdest(*) wê di çerçoveya ola dema aqil de bin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, şîroveyên wî bi bi dahûrî, nirxî, darazî, şîroveyî û hwd bin. Wê, di van çerçoveyan de wê xwediyê awayê bin. Piştî wî re wê, Manî wê weke pêvajoyeka di dewama ya Zerdest de bê. Manî wê, li ser rengê felsefîkî ê Zerdestîyê re wê kûrbûnekê wê bi wê re wê bijî. Di aslê xwe de wê, temenê têgînên metafîzîkî ên hemdem ku wê weke ku wê Spînoza(*) û piştî Descartes(*) û hwd dihênina li ser ziman jî wê, ew bi kûrehî wê, werênê li ser ziman. Di wê temenê de wê, Manî wê, temenê rengên weke yên bi hizirkirina Xîrîstîyanîyetê û piştî îslamê ê weke cûdakirina ol û felsefeyê wê, hin bi hin wê biavêjê. Lê Manî, di wê de wê, di şewayekê lêpîrsîner ên felsefîkî de bê. Wê hin bi hin wê, Manî bihizirê ku wê hinek tişt ku wê bi aqil newina fahmkirin û ankû ew ne hatina fahmkirin û ew di çerçoveya têgîna yazdaniyê de ew hena wê, tefkîrbikê. Ev wê, ji aliyekê ve wê temenê metafîzîka Manî û nepenî û hwd jî wê, bi xwe re wê, bi awayekê zelal wê bide dîyarkirin. Manî(*) wê, heta roja me jî wê, weke rastîyeka ku ew hê li gorî rastîya xwe ne hatîya fahmkirin ku ew dimênê li holê bê. Wê Pêvajoya Zerdest a serokayîyê a rewşenbîrî û olî wê bi xwe re wê kûrtir bikê. Wê di vê çerçoveyê de wê, bikê. Her çendî ku wê her yek ji van wê di demên xwe de xwediyê demên dîrokî û kevneşopîyên xwe yên weke ji hev cûda jî bin wê, di temenê hevdû afirandinê de bin û wê di dewama hevdû de jî bin.

Di vê çerçoveyê de wê, jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, pêvajoya piştî Zerdest re wê, weke pêvajoyeka ku wê salahadîn wê li ser ola îslamê re wê pêşbixê bê. Ev pêvajo wê, çendî ku wê, li gorî gelek rewşan wê ne gihîjê armanca xwe jî lê li vir serokatîya salahadîn wê, ti gûman ji wê nebê ku wê, xort, bizanebûn û pêşketî û li gorî restên serdema hemdem bê. Di vê çerçoveyê de wê, di çerçoveyek giring de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di wê astê de wê, piştî wê, di dewama wê de wê, di serdema sedsale 20an de wê, ocalan wê di vê şopê de wê werê. Ew wê bi felsefeya xwe re wê, temenekê li gorî demê wê bi civakê re wê biafirênê. Li vir, çi rasthatina ku wê, heman rengên şîroveyê ku wê li hemberî salahadîn dihatina kirin û wê rengê wî yê civakî wê di bin perdeya olî de wê dihat vêşartin wê yê Ocalan jî wê di bin têgîna wî ya sosyalist û ankû 'marksîst' de wê werê dayîn vêşartin û ankû bê xwestin ku ew ji berçav were dûrkirin. Lê di aslê xwe de wê, serdem bi asta

(*)Dema eyyûbîyan wê bi destpêka rêveberî û desthilatdariya kurd a eyyûbîyan re wê bibê. Ew jî wê piştî Merwaniyan wê ava bibê. Û wê weke avakarê wê serokê kurd salahadînê eyûbî bê.

(*)Zerdest, pirtuka Avesta

pêşketina wê re wê dem û derfetê ji wê re nehêlê.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, serdemên nû wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bidina dîyarkirin. Li vir wê, ji gelek aliyên ve wê, temenê ku wê li ser wê pêşkeve wê ji ber kêmbûna perwerdeyê wê zêde pêşnekevê. Wê bandûra pêşketin û rewşenbîrîya Zerdest wê piştî wî wê xwe bide dîyarkirin û wê mohra xwe li hemû sedsalên piştî ên heta roja me wê bixê. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de kurd û kurdistanê wê, têra xwe xwediyê temenekê xort ê serokatîya rewşenbîrî bê. Lê ev bi zêdeyî ê li gorî xwe ne hatiya kifşkirin û ne hatîya hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, divê ku mirov wê, weke aliyekê giring wê,

werênê li ser ziman. Wê jî bi demên piştî wî û her wusa rewşên civakî û hwd re em divê ku wê hinekî din jî li ser wê bisekin in. Ber ku wê ev wê giring bê ku mirov wê, di serî de wê, fahmbikê û wê werênê li ser ziman. Serdemên piştî zayîna îsa wê ber çî wê xira bibin û wê têkçûnên civakî wê di wan de wê bibê? Hinekî wê ber ku ev dem wê di temenê şerên olî ên bi hevdû re de wê, weke şêwayekê ji holêrakirina rengê yê din û serdestkirina rengê xwe re wê bê derbaskirin. Qadaxayên li ser Zerdestîyê ku wê bîn pêşxistin û her wusa pêvajoyên qadaxayê û hêrîşê wê li ser felsefeya yazdanîyê û ne hiştina bi tememî ku wê mîtrawanî wê mafê jiyanê ji xwe re bibîne wê, di vê çerçoveyê de wê weke aliyna ku mirov wan bi teybetî hilde li dest bê.

Serdemên piştî zayîna îsa û rewşa serokayîya serokên kurd a li ser serê civakê û rengê fahmkirinê.

Di aslê xwe de wê, di van demên piştî zayîna îsa de wê, temenê têkçûnê wê bi giştî wê li ser rewşên civakî ku ew dihên ji holê rakirin dibê. Lê wekî din ew çendî ku ew hatina ji holê rakirin wê ew têgînên wan jî wê werina tûnakirin. Wê bi wê re wê, pêvajoyeka tûnekirinê wê li kurdistanê wê bijî. Pêvajoyên ku wê, weke pêvajoya bûhûrîna kurdan li îslamê wê di vê çerçoveyê de wê, temenê gelek tengezerîyên ku ew bijîn bin. Çendî ku wê, kesna weke salahadin wê derkevin jî lê wê, têrê nekê ku ew bi tememî werê fahmkirin. Di vê çerçoveyê de wê, bi demê re wê pêvajoyên nû wê bîn jîyandin.

Di dewama wê de wê, pêvajoyên piştî wê, weke pêvajoyên ku mirov wan bi teybetî di vê çerçoveyê de hilde li dest bê. Di vê pêvajoyê de wê, ev jî wê, werê dîtin ku wê, kurd wê, dîsa wê hin bi hin wê serdestîya ku wan windakir wê beşeka wê ya mazin wê bidest bixin. Wê bi sazîyên şêxîtiyê ên serdest û mîrgihên xwe re wê, ew wê bikin. Lê piştî wê, ew sazîyên şêxîtiyê ku wê di temenekê de wê bi kêmanî bin di derbarê hebûn û jîyan û mejûya civake xwe de wê, ev wê, weke ku wê çawa wê bina temenê bidest xistina serokatîya xwe civakî a demî wê, piştî wê bi demê re wê bina temenê wê serdestîya ku ew hati bidestxistin ku ew ji dest herê jî. Wê, di vê çerçoveyê de wê, li gorî demê xwe ne digihandina li rengekê fahmkirinê wê bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Dergeh wê, ber ku wê di vê çerçoveyê de wê, têkiliya civake xwe û bawerîya

(*)Spinoza wê filosofekê bi aslê xwe cihû bê û wê li hollanda wê bijî bê. Wê li dora 1630 bijî.

(*)Descartes wê filosofekê firansîzî bê û di sedsale 16' min wê bijî.

(*)Manî wê oldar, filosof û pêxemberekê kurd bê. Wê ola xwe wê avabikê. Wê di xate zerdestîyê de wê were. Wê ola wî piştî wî nêzî 400 salî wê serdest bimênê û wê pêvajoyên jîyankirinê bi serdestî wê li kurdistanê û herêmê wê bijî.

wê bi awayekê û şêwayekê rast wê nikaribin bi hevdû re dênin wê hem bi demê re wê bandûra wan wê bişikihê û wê ji holê winda bibin û hem jî wê temenê windahiyên mazin bin. Di vê çerçoveyê de wê, ev alî wê bi serê xwe wê pêwîstî fahmkirineka rast bê.

Li vir divê ku mirov wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, sazîyên serdest ên civakî ku ew serokayîyê ji civakê re dîkin ew, dema ku ew bi kêmanî bûn di derbarê civakê de wê, ew di serî de wê, ne karibin xwe biparêzên û ne jî wê karibin civakê wê biparêzên. Vajî wê, wê weke ku em di demê de dibînin wê bikevina dijberî civakê de û wê temenê hêrîşên mazin wê li civakê wê, bi gelek awayan wê çêbikin. Ev wê, bi dîrokê re wê, werê dîtin. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de mirov, dema ku wê dîroka herêmê wê hilde li dest wê, bi wê re wê, mirov wê karibê wê, ji gelek aliyan ve wê, bi başî wê fahmbikê û wê, werênê li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê sazîyên ku ew di pozîsyona serokayîyê de na ku ew ne gihijina têrzanîyê diderbar civakê de wê, bi wê re wê ji civakê wê biqatihin. Wê bi demê re wê, civak wê, weke ku wê bîserokayî wê bimênê. Valahiya ku wê di vê çerçoveyê de wê, bi demê re wê biafirê wê hin bi hin wê ji aliyê hêzên derve û hêzên herêmî ên bi armanca dagirkerî û metingerîyê ku ew dihên kurdistanê wê bo xwe wê dagirin. Wê di dewama wê de jî wê pêvajoyên şerên mazin wê li ser serê civakê wê pêşbixin. Em î ro dikarin vê dûbare wê werênina li ser ziman. Ber çî Ocalan di giravekê de di zindanê de digirtîya? Ber ku ew dihê xwestin ku ew valahiya bi serokayîyê ku ew afirîya ew newê dagirtin û ew li ser wê re ew karibin rejimên xwe yê metingerî û dagirkerî wê bidina domandin. Di vê çerçoveyê de wê, ev armancên stretejîkî wê di temenê wê girtina Ocalan de wê hebin.

• **Di rewşa têgîna serokayîyê û têgîna ciivakî de mirov, dikarê bi wan re û bi hevdû re wê, werênê li ser ziman ku wê, li vir wê, kîjan wê li ser kîjanê re wê kifşkar bê? Di aslê xwe de wê, ev pirs wê hertimî wê, weke pîrseka ku wê, pîrî zêde wê were pîrsîn bê. Di dewama wê de wê, dema ku wê, bersiva wê, were dayîn wê, hin caran wê bahse kifşkarîya serokayîyê wê were kirin û wê hin caran jî wê, bahse kifşkarîya**

civakê wê, were kirin. Dema ku bahse kifşkarîya civakê hatîya kirin jî wê, bi têngîneka welatparêzî wê were gotin ku wê, dema ku ew serokayîya wê nebê wê, çawa wê, kifşbikê. Wê çawa wê xwe bide kifşkirin.

Dema ku mirov ji aliyê serdestîya rêveberîyê û hwdanên wê ve hilde li dest wê, rêveberî wê xwe weke tiştê ku ew bi tiştê nayê pîvandin û ti tişt ji wî giringtir nîn a wê, xwe bibînê û wê, werênê li ser ziman. Wê weke tiştê ku wê, dest ji wê nebê û ankû tiştê ku ew dest jê nebê wê xwe wê werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê, her tişt wê, di nava têngîneka rêveberîyê û welatî de wê were hizirkirin wê, bêgûman wê encamê û gihiştina wê, mirov wê, baş wê fahmbikê. Li vir wê, ev rengê hizirkirinê wê dema ku mirov wê bi awayekê bi mînaqî bi wê hizirin wê, weke rengê destûreka 'pozîtîvî' de ku ew dihê hizirkirin bê. Lê dema ku mirov di çerçoveya xwezayê civakê de bihizirê wê, demê mirov divê ku wê bitêgîna destûrî a xwezayî bihizirê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa civakê wê, weke aliyekê wê yê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bide dîyarkirin. Bêgûman ku mirov ji aliyê têngîna civakî ve binerê û bihizirê wê, zêde giring nebê ku wê ji kû wê were destpêkirin û ankû wê çawa wê, were destpêkirin. Lê dema ku wê, ji aliyê têngîneka rêveberî, desthilatdarî û bîrdozîkî ve wê bê nerîn wê hingî wê, ev aliyên wê ne giring bin wê giringîyê bi xwe re wê bistênin. Ev wê, çi dide nîşandin wê, ev wê bide nîşandin ku wê reng û awayê zihniyetê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Li vir serokayîya civakî wê hinekî jî wê, rengê pêşketina civakê wê, weke renekê ku wê, mirov dikarê wê esas hilde bê. Lê li vir wê weke kirdeyek hebûnî a şenber dîroka civakê û demên wê yên ku wê bûhûrandina wê li vir dikarê wê bibîr bixê. Serok wê, di serî de wê di zanîna wê de bê. Wê li gorî wê, gavên xwe wê biavêjê. Dema ku ew gotinekê bibêjê ew bi wê zanînê re bêjê. Ber ku wê, her gotin wê, di nava civakê de wê, hem bandûra wê hebê û hem jî wê, weke gotineka ku wê rengê û awayê wê bi xwe re wê karibê bide dîyarkirin. Ber ku wê gotin wê pîretîze bibê. Wê di kirinê de wê, xwe bi awayekê wê bide dîyarkirin û ew rengê kirinê wê weke 'renekê civakî' wê xwe bide dîyarkirin û nîşandin.

Di rewşa serokayîyê de wê, weke têngîneka kirdeyî a pêşeng wê xwe di çerçoveya civakê de wê, bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, weke renekê fahmkirinê, têngîhiştinê, têngî û zanînê wê xwe bide dîyarkirin. Fahmkirina endamên civakê wê di vê çerçoveyê de wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Wê li ser wê re wê, ew wê were naskirin. Piştî ku ew têngîna serokayîyê ew afirî û pê de ku ew kes bi laşî bi jî û neji wê, ew hebûna wî wê, weke kirdeyekê wê di rengê 'mejiyê civakî' de wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, ji binî ve wê weke mejiyekê civakî ê ku ew were fahmkirin bê. Ji ser ve jî wê, weke renekê fahmkirinê bê. Lê wê di renekê mejiyê ku ew dide kifşkirin de bê.

Dîroka serokayîyê wê li kurdistanê wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser aqil û zanînê re wê, xwe bide dîyarkirin. Bi zanîn û fahmkirinê re pêde çûyin wê renekê serokayîyê jî wê bi wê re wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Dîroka kurdan wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, tiştî mînaqên bi keseyetî ên rewşenbîrî û kesên pêşeng bê. Lê bi awayekê rast û pak û dahûrîner hildana wan bi başî, kêmesî, têrî û netêrîyên wan re ew, hê neçûya. Di zane min de ber ku ew nebûya êdî di nava civakê de pêşîya kirinê 'şaş' ên bi navê kesên 'serek' ku ew dihê kirin jî ew pêşîya nayê girtin. Rewşa başûrê kurdistanê a **16 cotmeha 2017an** wê, tenê mînaqek ji wan mînaqên ku mirov dikarê bi rengê trejedîya kurd re wê, werênê li ser ziman. Mirov wê, dikarê gelek sedem û hêncetan ji wê re çêbikê û wê werênê li ser ziman. Lê wê ti hêncet û sedem wê nikaribê nebûyîna wê bûyarê ku ew piştî ku ew bû wê, bide çêkirin û ne jî wê karibê rewşeka ku ew hê nebûyî wê weke ku ew bûyî wê, bide dîyarkirin. Li vir wê, hêncet wê, tenê weke temenê ve gotinê bê. Bo têngîna serokayîyê wê wateya hêncet û sedemê wê çi û çawa bê. Di aslê xwe de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di rewşên xirab de ku ew hêncet û sedem ji wan re hatina dîtin wê, ew hêncet û sedem wê weke rewşa xwe li pişt wan girtinê û 'parastinê' wê bo wî biafirênin. Di vê çerçoveyê de wê, ji wê pêde wê, zêdetirî wê ti wateyên wê nebin. Rewşên fizîkî(*) û yên nefizîkî(*) di dema fahmkirina wan de wê, demê wê çawa wê werina hildan li dest? Wê, dema ku mirov wê hebûna serokayîyê(*) wê salix dikin û em wê dihênina li ser wê weke rewşeka ku ew wê pêşî û

(*)Aliyê fizîkî weke tiştê ku bi hebûnê û mirov karibê destlêbide û rajiyê de bê.

(*)Aliyê nefizîkî wê hebûneka ku ew mirov nikaribê wê rajiyê de û bidest bigirê û wê bi reng ûa wa bibînê bê. Mînaq weke dengekê ku ew mirov derdixê û ankû ji tiştê ku ew keta ardê ku ew tê.

*Vroom, Victor H.; Jago, Arthur G. (1988). The New Leadership: Managing Participation in Organizations.

*Vroom, Victor H.; Yetton, Phillip W. (1973). Leadership and Decision-Making. Pittsburgh

paşîya gotin û kirina xwe bibînê û wê bêjê û bikê wê dihênina li ser ziman. Dema ku rewş ev bê wê demê

wê pêşxistina rewşan ku ew bi plan, streteji û taqîkan re ku ew dihên pêşxistin bê wê demê wê, li gorî rewşê wê bergirên xwe yên ku ew encamaka ku ew tefkîr dikê ku wê bibê wê pêşîya wê bigirê. Di vê çerçoveyê de wê, temenê hizirkirina serokatîyî wê, du alî bê. Aliyek wê li ser bi bernema û plankirin û plangerîya wî ya di mejiyê wî de bê(*). Aliyê din jî wê, rewşa kirinê û herîkîna wê ya di jîyanê de bê. Wê ev li vir wê di nava wan de wê çî aheng û wekhevî wê hebê wê, ew bikê ku wê kifşbikê. Herî hindik wê di nava ya hizirkirina xwe û ya di jîyanê de pêktê ku ew sadîsad ne wek hevdû jî bê ku ew, ne di rewşek vajî hevdû de bê wê, li wê, bînerê. Ber ku wê ti tişt wê sadîsad wê ne weke hevdû bê.

Di xate kirinê de jî ya hizirkirinê de jî wê, sadîsadî wekehevdû derxistina li holê encam wê nebê. Wê levkirin, lêhatinî û hwd wê, bi rewşê re wê di nava wan de wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Li vir em divê ku wê, werênina li ser ziman ku wê, temenê hizirkirinê wê çerçoveya giştî a civakî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku ew ji beşek û ankû tenê herêmekê jî ku ew li wê bînerê û bihizirê li giştîyê wê hingî wê, kêmasî û şaşî wê hem di fahmkirinê de wê derkevin û hem jî wê di kirinê de wê xwe bidina diyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, di ser de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Li vir wê, dema ku mirov wê, lêkolînekê bi nivîskî wê bikê wê ji gelek deveran wê di çerçoveya wê mijara ku mirov wê dinivîsênê de wê berhem, çavkanî û hwd wê werina lêgerîn, kişkirin û derxistin li holê. Di aslê xwe de wê, ev rewş wê, di rewşa rengê hizirkirina serokayîyê de wê, weke minaqeke baş bê ku mirov wê karibê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa serokayîyê wê, di vê çerçoveyê de wê, bi reng û mejiyekê wê bihizirê ku ew karibê giştîya civakê fahmbikê û pêşwazî bikê. Ev jî wê, xosletên wî û yê rengê hizirkirina wî bê. Di rewşa serokên aşîran de wê, çerçoveya wan wê sînorê wê bi hizirkirinê re wê tenê wê aşîra wan bê. Di çerçoveya hizirkirina serokên malan de wê tenê wê çerçoveya wan wê mal bê. Di çerçoveya serokên koman de wê çerçoveya wan wê bi sînorê koma wan re bê. Di çerçoveya serokên netewî re jî wê çerçoveya wan giştîya civakê, çerçoveya wê hebûnî û hemû beşên wê civakê ên navaroka wê bin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Li vir rengê hizirkirina serokên netewî wê, ne li gorî partîya wan bê, ne li gorî mallbata wan bê û ne jî wê li gorî aşîra wan bê. Di vê çerçoveyê de wê, xwe li ser hemûyan re wê bide diyarkirin. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê serokek netewî hat bijartin ew piştre bi partîyekê, malbatekê û aşîrekê re hanî li ser ziman û wî jî ew herêkir û bi wê rengê hizirkir wê, hingî wê ji wan xosletên xwe yên bi serokayîya netewî wê ji wan bikevê. Weke ku çawa ku wê kurd wê bawer bikin ku wê, dema ku wê serokek ku wî biryara kuştinê da û li dijî hebûna civakekê bertek da nîşandin ku ew wê jî wê seroktiyê wê bikeve û mirov wî êdî nikarê wî bi wê rengê werênê li ser ziman.

Di rewşa têngîna serokayîyê(*) de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di nava kurdan de wê, ev wê weke bawerîyeka xort bê. Ku yekî ji xosletên baş xwe dîrker wê ew ji xosletên serokeyîyê wê dîrkeve. Wê dema ku wî, xirabî bi kesekê, komekê, malekê û ankû xalkekê hizirkir ew ji serokatî dikeve. Wî weke serok dîtîn wê hingî wê ne çalîz bê.. Wê ne rast bê. Di vê çerçoveyê de wê, berê têngîna serokayîyê wê bi ber ya rast û başîyê ve bê. Kengî ku ew berê wî ji wan dîrket û qûlûbî wê ew jî wê ji wê rewşa xwe ya serokayî wê bikeve û wê dîrkeve. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Weke xosletên wî yên din jî ku ew ti farqê nekê navê û li hemû endamên civake xwe ku ew weke yekî ji wan bibînê û li wan bihisênê û wan hertimî weke xwe hêja bibînê. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê weke temenekê wî yê ku ew karibê li ser wê ew wan bi rêvebibê bê. Wê ew endamên civakê jî wê li ser wê re wê ew wî kesî û serokatîya wî herêbikin. Wê di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê din jî ku ew karibê di her demê û rewşê de çareserîyê bi giştî û teybetî ji rewş û pirsgirêkên civakê re bibîbînê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku serok ji rast, têngî û mejiyê civakê dîrket wê, ew wê ne weke serokê wê bê. Wê dema ku wî carekê jî li wan endamên civakê ne hisand wê weke ew ne serokê wan bê. Bi hizir, têgihiştin, bawerî û her aliyê xwe yên din ve ku ew pêşwazî nekir wê ew ji rewşa serokatîyê wê bikevê. Wê nikaribê xwe weke serok bibînê û werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên ku wê serok wê ji serokatîyê bixin û yên ku wê wî weke serokatî wê bidina nîşandin wê di çerçoveya tkiliya wî ya bi civakê re wê di vê çerçoveyê de wê mirov dikarê weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Pirsgirêka serokatîya netewî û ankû pirsgirêka serokan a fahmkirina rastîya netewî li kurdistanê

Ku em bahse serdema me dikin em wê, weke serdemeka netewan wê dihênina li ser ziman. Di destpêka sdsale 20an de wê, tekoşîna netewan wê derkeve asta herî bilind. Şoreşên netewan wê bi zêdeyî wê wê,

bibin û wê derkevina pêş. Bi wê re wê, çerçoveyek netewî wê bi giştî wê xwe bide diyarkirin. Ji destpêka sedsale 20an û heta dawîya wê, mirov dikarê bêtê ku wê, şer û tekoşîna netewan wê were dayîn. Di vê çerçoveyê de mirov çî ji hebûna tîgîna netewê wê fahm dikê wê ew wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide diyarkirin. Di roja me de wê, dema ku wê, bahse netewê wê were kirin wê, bi wê re gotina 'serokê netewî', 'hebûna netewê', 'nirxên netewê', 'pêşketina netewê' û hwd wê, bi vê rengê wê bi gelek aliyan re wê, were hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê, rewşa netewê wê were pênasekirin. Bi wê re wê, sînorê wê, bi sîyesî, adnîgarî, çandî, zimanî, rewşenbîrî û hwd wê, were pênasekirin û ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, pêşketina netewî wê, bêtîman wê li ser temenekê civakê wê xwe bide diyarkirin. Lê li vir di nava hebûna civakî û tîgîna netewî de mirov dikarê wê çawa wê, werênê li ser ziman? Mirov dikarê her netewê wê bi civakî şîrove bikê? Yan jî vajî wê, mirov dikarê her civakê bi netewî wê werênê li ser ziman? Tîgîna netewîyê, di çerçoveya pêvajoyek pêşketinê a demî de wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, gotina 'pêvajoyên xwe yên netewî bi pêşketina wê re temem kirin' jî wê, li ser wê, temenê wê, were rûnandin. Li vir mirov dikarê wê bêtê ku mirov dikarê wê, her civakê bi netewî wê, werênê li ser ziman. Rewşa netewî wê, weke rewşeka demkî û bi rengê pêşketina wê re a ku wê, bi wê demê re xwe daya diyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, di serî de wê, werênê li ser ziman. Me jî kûderê dest bi hanîna li ser ziman kir? Mijare me tîgîna serokatîya netewî bû. Di çerçoveya tîgîna serokayîyê de mirov çawa dikarê tîgîna wê werênê li ser ziman. Di roja me de wê, dema ku em di çerçoveya hebûna civake kurd de bihizirin wê, civake kurd wê, di wê xatê de wê,

*Vroom, Victor H.; Jago, Arthur G. (1988). The New Leadership: Managing Participation in Organizations.

xwediye hemû xosletên netewî ên bi xwe re bê. Lê ne rêveberîyên wê û ne jî kesên ji wê re serok wê karibin bi wê îdîayê derkevina li pêş ku ew xwediye tîgîhiştin û felsefeyeka netewî na û ankû wê karibin bêtî ku ew di asta serokek netewî de na. Herî zêde wê, di dîroka civake kurd a hemdem de wê birêz ocalan wê, bi xoslet, rengê pêşketina xwe û felsefeya xwe re wê, xwe bêtê wê astê û bi wê rengê bide nîşandin. Wekî din mirov dikarê zêde bahse ti minaqên din bê. Di gelek şewayan de wê, li başûrê kurdistanê wê bahse 'berzanî' wê werê kirin. Wê di vê çerçoveyê de wê, di hinek rengên şîrovekirinê de wê, Ocalan wê weke serokek sosyalist û marksist wê werê hanîn li ser ziman û Berzanî wê, weke 'serokek netewî' wê werênina li ser ziman. Di dema birêz ocalan çû îtalya de jî wê, rayadarên tirk wê bêtî «ew kesekê komînîst a, dixwezê rejimek komînîst ava bikê.» Ev gotin wê, weke renekê ku wê, çawa wê aliyê wî yê netewî wê dibin aliyê wî yê sosyalist de wê, bidina vîşartin wê, bo wê bi îsrarî wê were hanîn li ser ziman. Piştî rûxîna yekîtiya sovyet ew rewşa sosyalist wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê ku wê, çawa wê li ser tîgîna 'sosyalîzmê' re wê 'mahkûmkirinekê' wê bidina çekirin wê, rewş wê pêşkevin. Li hemberî Ocalan jî wê, ev wê, weke aliyê giring wê were pêşxistin. Gotinên ku wê, di çapameniya Welatên ewropî de wê weke bi rengê «sosyalîstê dawî» wê, di vê çerçoveyê de wê, aliyekê wê jî wê, hebê. Lê li vir em wê yekê wê, werênina li ser ziman ku wê, çawa wê bi aliyê felsefîkî aliyê netewî û ankû bi aliyê **netewî** aliyê felsefîkî wê bidina dîrkin ji berçav wê, bi vir ve wê girêdayî bê. Ev herdu aliyên ku mirov wan nikarê weke vajî hevdû û jî hevdû re artarnatîf werênê li ser ziman wê, bi vê rengê wê, bi mejiyekê wê bê xwestin ku ew were hanîn li ser ziman. Ev wê weke aliyekê ku wê çawa wê li ser wê re wê, qatbûnekê di nava civake kurd de wê pêşbixin wê, bikin wê bo wê bikarbênin. Weke ku çawa wê bêtîna kurdên zaza win ne kûrmanc in. Wê bêtîna kurdên bakûr, ti alaqaya wek bi yê rojava re nîn a. Wê bêtîna yê başûr bi kurdên bakûr, rojava û rojhlat re ne di tîkiliyê de bin. Di vê çerçoveyê de rejimên herêmê çî bêtê serê van beşên civake kurd ên li van beşan bêtîng bin. Wê di vê rengê de jî wê, li ser rewşa rêveberîyên kurd ên ku ew piştî salên 1990î pêşketin wê qatbûnekê wê li ser helwestê re wê bidina pêşxistin. Wê tîgîna qatîtiya kurdistanê û ankû 'perçetîya kurdistanê' wê, bi vê rengê wê, weke sînorê kirina sîyeseta rêxistinên kurd wê, were pêşxistin û hanîn li ser ziman. Bi awayekê jî, wê rêxistin û partîyên kurdên başûr wê, ew wê qabûl jî bikin. Piştî wê, tîkîkînen weke di 16ê cotmeha 2017an de ku ew dijîn wê, hinekî jî wê jivê aliyê ve jî wê temenê wê li ser sîyeseta qatîtiya kurdistanê û ankû sîyeseta perçetîtiya kurdistanê re wê **hebê**. Di vê rengê de wê, bi gelek rangan wê qatîti wê, di nava kurdistanê û civake kurd de wê, were pêşxistin. Rejima tirk û îranê esas hildana partîyan û bi wan re tîkilîdanîn û hwd jî wê, di vê çerçoveyê de bê. Minaq wê, li ser dijberîya li hemberî serokên kurd û pêşxistina wan re wê, bixwezin ku ew wê pêşbixin. Di vê çerçoveyê de bi rengê hewdanaa dana nîşandin a vîzyonên wan û hewldana di nava wê sînorê de hiştina wan wê, di wê çerçoveyê de wê, di renekê tîkiliyê a bi kurdan re de bin. Rengên tîkiliyên wan bi PDKê(*) re bi yekîti re û her wusa bi rêxiistinên din ên kurd re wê, di vê çerçoveyê de bin. Gotinên weke «ew serokên aşîrî na» wê, li serê vê

re wê ji wan re wê bîn bikarhanîn. Lê di aslê xwe de wê, ev rengên şîrove yî wê, hinekî jî wê, ji nefahmkirinê wê xwe bidina dîyarkirin. Ya ku ew serokekê netewî ku wê, hebûna wî bide nîşandin wê, ne ew bê ku ew bi çî felsefeyê bê. Wê ew bê ku ew xwediyê wê qistasê bê. Lê dîrokê û rengên pêşketinên ku ew, heta vê demê bûyîna wê vajî wê, bide dîyarkirin ku wê, rast bê. Vajê wê, wê birêz ocalan weke serokek netewî û berzanî weke sosyalistekê wê, wusa bê? Na, ew wê ne wusa bê. Wê ew xosletên tîgîna sosyalistîfîyê wê bi berzanî re wê nebin. Ev tîgînen weke sosyalîzmê û hwd wê, weke tîgîna hişmendî bin. Wê weke rengna hişmendî bin. Di vê çerçoveyê de ku netewîti ku ew dem û pêvajoyeka demkî a pêşketinê bê wê demê wê felsefe ji wê re wê weke temen bi aqil û zanîna û pêşketina wê re wê pêwîst bê. Ji aliyekê din ve jî wê, li ser wê re wê, ew rêxistin wê were pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, rengê netewî wê hebûna civakê ku ew bi wê re ew dihê pêşxistin wê were dîyarkirin. Hebûna civakê wê bi reng û navê xwe yê nîjadî re wê, were li ser ziman. Navê navê kurdî û hwd. Lê tîgîna netewî wê, di temenê wê de wê, pêvajoyên jîyanê civakî ên bûhûrandî û derxistina wan a li tîgîhiştinê û bi felsefekirin û bi rengê wê re hanîna li ser ziman bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, nirov dikar wê, weke aliyekê wê yê giring wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, temenê pêşketinê wê demê ku ew aqil û zanîn bê wê demê wê, li ser aqil re wê xwe birêxistinkirin û bi felsefekirin wê weke xosletekî netewî ê nebê nabê bê. Li vir hat dîtî ku piştrastkirin ku mirov heta ku di dema me de xwe bi tîgîneka bi vê rengê bi zanîna wê re ne xamilênê û pêşnexê û bi wê pêşketinê re tîrzanînekê wê, ew rewşa netewî û pêşketina wê jî wê bi ast û pîvana demê re wê nikaribê were pêşxistin û çêkirin. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ber vê yekê wê, di nava qistasên serokek netewî(*) de wê, ev tîgînen weke sosyalîzmê û ankû tîgînek din minaq weke 'demokrasiyê' û hwd wê pêwîstîyeka tîgîhiştinî û hişmendî a ku ew divê ku ew hebê bê. Li ser wê re wê, netewa xwe wê, bi reng û awa bikê. Li vir di rewşa fahmkirinê de wê, di rewşa tîgîna netewî de wê xwe gihandina felsefeyê û bi felsefeyê re pêşxistin wê weke temenekê ku ew pêwîstî û nebê nabê ya bê. Di vê rewşê de wê, ev wê were dîtî ku wê, rewşa tîgîna netewî û ya felsefeyê ku ew bi rengê ji van rengên tîgînî û zanîna wê bê wê xwe bi pêşketina xwe re wê bide dîyarkirin. Di rewşa pêşxistina pergala û sazûmana netewî de wê, ew rengê tîgîna felsefîkî û hwd wê weke pêwîstîyekê wê xwe bide dîyarkirin. Di roja me de wê, ber çî wê li ser tîgîna netewîyê re wê, tekoşîn di nava tîgînen weke kapitalîzmê û sosyalîzmê de wê bibê? Ber ku ew her yekê ji wan dixwezê ku ew xwe bikê rengê pergala û sazûmana pêşketina wê civakê. Ev wê çî bidê nîşandin? Ev wê, bide nîşandin ku wê, ev wê, weke pêwîstîyekê de bê. Ev wê, di destpêka sedsale 20an de wê, li ser tîgînen 'karkerîyê' û 'bûrziwazîyê' û hwd re wê xwe bide domandin. Di vê çerçoveyê de wê, demekê wê sosyalîstên demê jî wê qabûl bikin ku wê, heta ku wê bi netewî şoreşek bûrziwayî newê kirin wê, bûhûrîna wê ya li ya sosyalîzmê wê nebê.

Ev wê çî bi xwe re wê bide nîşandin. Wê demê wê qistasên serokayîyê wê, di vê rengê de wê, felsefeyekê û rengê wê jî bê bi rewşa serokatîyê netewî re. Ya ku wê temenê li dora xwe dayîna hevdû a mirovên endamên wê civakê li dora wê serokatîyê wê, ew tîgîn bê. Di serdemên berê zayînê de wê Zerdest wê, tîgîna felsefîkî ku ew di rengê olî de jî bê wê, bi vê rengê wê pêşbixê û wê li ser wê re wê temenê civakîyê wê pêşbixê. Ev wê li herêmê wê piştre wê, bê temenê gelek pêşketinên weke yên îslamê ku wê ew wê înkâr jî bin. Di aslê xwe de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, felsefe û netew û ankû aqil û civak wê di vê çerçoveyê de

 (*)PDkê rêxistinek kurd a li başûrê kurdistanê bê. Destpêka wê bi tekoşîna mele mistefe berzenî a piştî rûxandina koma mihabadê ku ew dide destpêkirin re dibê.

*Blake, R.; Mouton, J. (1964). The Managerial Grid: The Key to Leadership Excellence

wê, xwe bi awayekê wê bi hevdû re wê di çerçoveya pêşketina xwe wê, bide dîyarkirin. Li vir wê, dema ku wê di roja me de wê bahse serokekê netewî wê were kirin wê bahse rengê hizirkirina wî ku ew bi kîjan aliyê ve ya wê were kirin. Wê, ew wê were pirsîn. Wê li ser wê were sekin in. Wê bi wê re wê, xate pêşketina netewî wê di çerçoveya pêşaroja wê de wê, were pêşxistin û hanîn li ser ziman. Hizirkirina wê serokayîyê wê bi vê rengê wê, rengê wê, temenê pêşketina pêşaroja wê jî bê. Wê, dîrok wê şanî me bide ku wê, serokek wê ne xwediyê felsefeyekê bê wê, dev jê berdê ku ew şerekê bê ew wê, nikaribê rewşa xwe û malbata xwe jî xilasbikê ji xirabî û tûnekirinan. Ev weke rastîyeka dîrokî ku mirov wê bi teybetî wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Di vê çerçoveyê de ez vê yekê jî wê, werênîma li ser ziman ku wê felsefe û civak, aqil û mirov, bîrdozî û netewîti û hwd wê, weke aliyê ku mirov wan divê ku wan, li rex hevdû dênê û wan hilde li dest û wan fahmbikê. Di serdema me ya ku ew bahse wê bi aqil û pêşketina wê ya bi aqil dihê kirin de wê, ev wê, weke tiştê ew nebê nabê bê. Li vir di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê

netewî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke xosletekê bi çerçoveya civakî ku wê, di serdema aqil de wê were û pêşkeve bê. Di vê çerçoveyê de wê, her demên wê, ew divê ku xwe ji xwe derbas bikin. Wekî din wê, di xwe de wê, kevnibê û wê temenê xwe xirakirinê wê di xwe de wê bide çêkirin.

Li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide diyarkirin ku wê, têgîna netewî wê, dema ku mirov wê bihizirê li wê, ew wê weke rengekê hizirkirinê jî bê. Minaq wê, rewşa şoreşa amerika ku wê temenê wê li ser hemwelatîtiyê ya, şoreşa îngilistanê ku wê temenê wê endûstriyalîzmê û pêşasazîyê ya, şoreşa fîransa ku wê temenê wê li ser felsefeya bûrziya bê, şoreşa yekîtiya sovyet ku wê temenê wê li ser sosyalîzmê bê wê, di vê rengê û awayê de wê mirov dikarê werênê li ser ziman. Wê her têgîna netewî wê rengê wê bi vê rengê wê bi pêşketina rengê aqilê wê û rengê pêşketina wê ya bîaqil wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê hîtlar jî wê bixwezê ku ew rengê xwe di wê çerçoveyê de bi metingerî û faşîzmê pêşbixê. Ev reng hemû wê, rengna ku wê pêşketî bin di dîrokê de.

Li vir di vê çerçoveyê de wê, çerçoveya netewî ku mirov wê, werênê li ser ziman wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bide diyarkirin. **Şoreşa kurdistanê(*)** wê, temenê xwe li ser têgîna demokrasîyê û nîrxên demkî ên weke parastina maf û azadîyê di çerçoveya civakî û têgînên zayendî de dide li der. Bêgûman î ro li kurdistanê, şoreşek zêhnî, hişmendî û civakê bûya. Gelek şerokên kurdan û avêtina li zindanan giravan û ankû weke li başûr û hwd bê bandûrkirina wan di rewşa pêdeçûyîna pêşketina civake kurd û kurdistanê de wê, tenê bi armancekê wê bibê. Ew jî wê, ew bê ku wê, çawa wê li ser wê şoreşê û temenê û destkevtiyên wê yên bi aqilî, çandî, wijdanî, mirovatîyî û hed re ku ew li gorî xwe ji wan sûdbigirin û li gorî xwe reng bidina wan bê. Di vê rengê de mirov dikarê wê, rewşa bêserok hiştina civakî û hewldanên piştî wê ku ew dihên pêşxistin li ser ser civake kurd wê fahmbikê. Ku mirov rewşa girtinên serokên kurd û hewldanên weke bêbandûrkirin kirijna wan tenê bi hinek armancên siyêsî û hegomonîkî bi tenê re werênê li ser ziman wê, kêmbimênê û wê

(*)Pêvajoya şoreşa kurdistanê mirov nikarê ji pêvajoyek dirêj a tekoşînê dûr werênê li ser ziman. Pêvajoyên tekoşînê ên piştî komare kurd a mîhabadê, tekoşîna melemîfte berzenî, rêveberîya kurd a başûrê kurdistanê ku ew piştî salên 1990î pêşdikeve, rêveberîya kurd a rojava û rewşa pêşketina kurdistanê a li bakûr bi meclîs û şadariyan û hwd re wê, weke hinek pêvajoyên wê yên ku em divê ku wan bi giringî hildina li dest bin.

nikaribê bi tememî rewşê werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, çawa wê şoreşa ku ew kurdan kirîya wê, ew wê were bi rêvebirin û wê bikin ku ew rengên xwe li wê bixin wê, bi wê armancê jî bê. Ku mirov wê şoreşa zêhnî û civakî û çandî ku ew bûya ku mirov wê jî nebînê û şîroveyê bikê li ser girtin û bêbandûrkirina serokên kurd jî wê, ew jî wê, bi serê xwe wê weke şîroveyna ku wê, kêmbimênin û wê ji devereke û pê de wê, nikaribin rastiye jî werênina li ser ziman bin. Li herêmê wê, biqasî tirk, farîs û hwd wê, hêzên hegomonîkî wê, şerê dizîn û bîdestxistina wê şoreşê û destkevtiyên wê, ew wê bi kurdan re wê bidin. Wê karibin vê bikin? Bêgûman ew î ro şerê wê didin. Lê ev di nava şert û mercên me de wê, ne bi derfetê bê. Ber ku kurd hemû şîyarbûna. Komkujiyên ku kurdan ji destê rejîma tirk, îraqê û sûrî û ya îranê xwarin wê, têgihiştineka hebûnê wê bi wan re wê çêbikê. Kurd î ro bi wê li ser lingan in. Bi têgîneka serokayeti li ser lingan in. Serokên wan rast a ku ew hat girtin û bêbandûrkirin. Lê wan karî ku ew xwe bikina rengê wê kirdeya serokayîya xwe de. Ev jî wê, bê weke rewşeka ku wê, wê dilgirtin, zindankirin û hewldana bêbandûrkirina serokayîya wan a şerê jî wê, vala derxê bê. Wan bi vê rengê çendî ku wê, ne bi awayekê têr jî bê wê, valahîya serokatîya xwe wê bi xwe re wê weke xwe kirina weke kirdeyek serokayî re wê tişî bikin. Ev jî wê, weke rengekê temînata wê şoreşa ku wan kirî bê. Lê bêgûman wê li vir wê, zêdetirî wê tahb, ked, xîretkirin û destdana berxwe wê, pêwîstê bê ji kurdan. Di vê çerçoveyê de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, kurd wê, di vê çerçoveyê de wê, êdî wê karibin xwe bi serbîkevin û hemû hêrîşan wê pûçbikin. Kurdan tevî gelek komkuji û pêvajoyên komkujiyan ev vala derxistin.

Lê hê aliyekê kurdan kêmbimênê maya ku ew bi xwe re wê pêşbixin. Ew jî wê, ew bê ku ew xwe weke civakekê û netewek demokratîk û pêşketî a herêmê bi çerçoveya xwe re ku ew xwe bi rêxistin bikin û sazîyên xwe yên sarîştanî û civakî ên bilind wan avabikin. Di vê çerçoveyê de wê ew wê di vê demê de wê, weke gaveka dîrokî a li pêşîya wan bê ku ew pêwîsta ku wê biavêjin di nava xwe de. Kurdan li herêmê şoreşek çandî, zêhnî, hişmendî, wijdanî û ahlaqî kirin. Bi heman rengê şoreşa kurd wê, dî reng, awa û qarakterê şoreşek herêmî de bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, bi giştîya herêmê re wê, hilde li dest. Di vê çerçoveyê de wê, weke şoreşeka civakî bê. Di dewama wê de wê, bi dîrok, têgihiştin û xosletên wê yên weke demokrasîyê, civaknasîyê û hwd wê, weke şoreşeka herêmî a dînyayî bê. Ku mirov dîroka civake kurd ji demên sûmergûtî-qasît, hûrî, mîtannî, med û hwd, heta roja me wê, hilde li dest wê, bi wê re wê, were dîtin ku wê,

temenekê wê gelemperîya şoreşa kurd a dînyayî a roja me de wê, pirr kûr ku ew afirî hebê bê. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de û wê bi van nîrxên mirovatîyî û ahlaqî wê rengê serokayîya wan wê hebê. Ew wê, di vê çerçoveyê de wê, xwe bi rêxistin bikin, bi zanebûn bikin, têrzanî bikin û derxina li pêş. Li vir wê, ev wê bi awayekê giring wê, were dîtin ku wê, pêşî wê pêwîst bê ku mirov navê pêşketina kurdan û şoreşa wan lê bikê. Wê pêşî wê fahmbikê. Wê pêşî derxê li têgihîştinê. Di vê çerçoveyê de wê wekehevî, maf û azadî û pêşxistina di asta hevdu de û hwd wê, weke xosletên wê şoreşa wan a ku wan kirî bin. Kurdan di şewayekê klasîkî de ew şoreş nekirin. Ber vê yekê wê, dema ku mirov di çerçoveya şewayên klasîkî de ku wê desthilatdarîyek wê were rûxandin û li şûna wê wê, ew wê yeke din wê were avakirin jî wê, bi wê rengê wê rengê wê pêşketina wan ya şoreşî jî wê, nede diyarkirin. Di serdemeka aqil de wê, ev wê weke xosletên ku ew nebin nabin bin. Wê bi xosletên aqil û zîravî (Ing: niceness) û tenikîyên wê re wê, ew wê **bikin**. Li gorî wê serokek ku ew were serê civake kurd wê, herî hindik wê, van têgînan wê di xwe de wê, di çerçoveya dîrok û rastîya civake xwe û giştîya wê de wê, di xwe de wê bigihêne asta felsefeyê û wê li ser wê re wê felsefeya xwe wê pêşbixê û wê rengê felsefeya xwe wê, di wê çerçoveyê de wê, di astek giştî de wê dênê li holê. Ev wê, weke aliyekê giring ku mirov wê, bi teybetî wê, werênê li ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, rewşa netewî wê, di vê çerçoveyê de wê, heta roja me wê, weke astengîyeka herî mazin a li pêşîya pêşketina wê, wê, rengên malbatî û aşîrî ku wan xwe di kirasê partîtîyê de li serê wê kirina bala wê, nehêlin ku ew pêşkeve. Wê di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê faodalîsma aşîrî ku ew di kirasê partîyan de ew xwe dide diyarkirin û her wusa weke li ser serokaşîran re ku wê, bi xosletên demê wê weke bi şîrketan wê ji xwe re wê avabikin û wê her yekê wê di warê xwe de wê, di vê çerçoveyê de wê, di tûnakirina wê de wê weyn û rol bileyîzê. Minaqê malbata talabanî, ya berzanî û her wusa li bakûrê kurdistanê gele serok aşîrên ku ew bo berjewendîyên xwe yên malbatî ku ew li rex rejîma tirk in wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman. Serokek netewî wê xwe di beşekê de wê negirê. Wê di çerçoveya civakê de wê, xwediyê esasgirtinekê bê. Li kîjan beş û devera wê civakê, pêşketinek baş bibê wê şîrovebikê û wê bi başî pêşbixê. Li kûdera civakê tiştek xirab bibê wê, xwe mihatabê wê bibênê û wê li dijî wê bertekê wê bide nîşandin, ku ew başûrê kurdistanê bê, rojhilatê kurdistanê bê, rojavayê kurdistanê bê û bakûrê kurdistanê bê. Wê ti carî xwe di sînore partîyekê, rêxistinekê beşekê û komekê de wê nehêlê. Di vê çerçoveyê de wê, xwe li ser wan re jî wê newênê li ser ziman. Wê xwe di çerçoveya giştîya civakê de wê, werênê li ser ziman. Wê, hemû rewşên ku ew hebûna pêşketina civakê bi başî û nebaşî alaqaqar dikin wê, xwe mihatabê wan bibînê. Wê li hemberî wan wê li gorî rengê rewşan wê bertekê wê şanî bê. Minaq ku wê, li bakûrê kurdistanê bajarên kurda wê werina rûxandin ji aliyê rejîma tirk ve wê li dijî wê bi helwest û bertek bê. Li rojavayê kurdistanê hêrîş li hebûna civake kurd dibin wê li dijî wê bi helwest û bertek bê. Ku li rojhilatê kurdistanê hêrîş dibin wê li dijî wan xwedî helwest û bertekê bê. Ku li başûrê kurdistanê hêrîş bibin wê, li dijî wê xwedî helwest û bertek bê. Ku pîrsgirêka statû kîjan van beşên kurdistanê hebê wê ji xwe re wê bikê mijar û wê li ser wê re wê xwe werênê li ser ziman û wê, weke pîrsgirêka xwe ya mirovatîyî, ahlaqî û wîjdanî wê bibînê û wê ti carî li hemberî wê bêhelwest û bêbertek wê nemênê. Di vê çerçoveyê de wê, ne beşan û deverên wê civakê wê ti carî wê farqe wê nekê nav de. Wê bi heman rengê wê, di çerçoveya civakê de wê, bi ziman û çanda wê û dîroka wê werênê li ser ziman û wê di wê çerçoveyê plansazîyan wê pêşbixê û wê li ser wê re wê, weyna xwe bo civake xwe wê bileyîzê. Ev hemû wê weke rewşa ku wê di çerçoveya netewîya kurd de wê werina fahmkirin û derbaskirin bin. Heta ku ew newîna fahmkirin û rastîya wan newê dîtin jî wê mirov nikaribê wan mahkûm jî bikê. Di vê çerçoveyê de wê, rastîya wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Li başûrê kurdistanê, di serdemeka netewan, aqil û pêşketina aqil de wê, di demeka weke 25' salan de wê, rêveberîyeka kurd wê avakirî wê hebê. Lê wê, ew wê ji sînorê aşîrî û malbatî wê derbas nebê. Wê di temenê hemû têkçûn û xirakirin û feleket û trejedyên ku wê bi civake kurd wê bidina jîyankirin jî wê ev rastîya wan wê hebê.

Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, minaq wê rewşên weke yên 16ê cotmehê ku wê bijîn û kurd wê, bi gotinên weke 'xîyanet' û 'aşîrî', 'têkçûnê' û hwd re wê werênina li ser ziman wê, di temenê wê de wê, ev rewş û zihniyet wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, di temenê wê rewşê de wê, nebûna têgihîştina netewî wê hebê. Di serî de wê, divê ku mirov wê, werênê li ser ziman. Ku têgihîştineka netewî hebûba wê, di serî de wê, di çerçoveya felsefeya wê ya li serdest de wê, xwe bigihêne hemû beşên civakê û wê pêvajoya xwe ya serdestîya xwe ya netewî wê bê serî û wê pêvajoyên pêşketina wê bijî. Em li vir dûbare werênina li ser ziman wê ber çî wê Ocalan wê, di giravekê de wê di zindanê de wê dilgirtî bê? Ber ku ew xwediyê wan xosletên serokayîya netewî û felsefeya wê ya bingihîn bû. Ber vê yekê wê, di serî de wê ew were kirin armanc. Ber ku wê tenê wê bi felsefeyekê wê li

rojhilat wê mirov karîba şoreşek zihniyetî bikira û rengê çareserîya pîrsgirêkên wê bide dîyarkirin. Ev hebû. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di serî de divê ku mirov wê, werênê li ser ziman. Serokek netewî wê, dema ku ew bi zimanê wê civakê axift, û cilbergên wê li xwe kirin wê, ew ne têr bê ku ew serokek netewî ya. Wê bi wê re wê pêwîst bê ku ew xwediyê felsefeya wê û têgihîştina dîroka wê û çand û rewşenbîrîya wê bê. Di vê çerçoveyê de wê, ew wê giring bê. Ku ev nebin mirov wê, nikaribê wê werênê li ser ziman.

Li vi di serî de mirov dikarê wê werênê li ser ziman ku wê, serokê netewî wê, ti carî nikaribê xwe bi partîyekê, aşîrekê û malbatekê re werênê ser ziman û pênase bikê. Di vê çerçoveyê de kirin û dem li demê ku ew xwe bikê rêveber wê, ew ne netewî bê. Wê ew xanadanîyeka faodalî bê. Ew jî wê, ne li gorî rengê pêşketina dema aqil û pêşketinê a bi felsefeyê bê. Di serî de mirov divê ku wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Serokê netewî, wê bii nerîna xwe ya li dînyê, têgihîştin û qabilîyeta xwe ya teorîkî, bûyîna xwediyê felsefeyekê û rengê wê şêwa û nêzîkatîya wê bê. Di vê çerçoveyê de wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bi felsefîkî wê bikê weke hevgirtin(sentez)eka wê civakê. Wê bi wê rengê wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Rewşa kurdan a roja me wê, pêwîstî bi wê bide dîyarkirin em şîroveyna kûr û dirêj li ser rewşa serokayîyê wê pêşbixin. Ev di wê demê de wê pêwîst bê. Serok wê, dema ku ew bahse serokayîya xwe bikê wê, di serî de wê li gorî ast û pîvane demê û bi aqilê demê wê çawa wê xwe û civake xwe wê bi giştîya wê re wê bide pêşxistin û hevaskirin wê di serî de wê, temenê wê bê. Ji vê aliyê ve wê, di serî de wê, weke felsefeyekê, têgihîştinê û kirdeyeka civakî a bi zanîna wê, ku em wê werênina li ser ziman bê.

Çavkaniyên vê beşê

- *Chemers, M. (1997). An integrative theory of leadership.
- Howell, Jon P. (2012). Snapshots of Great Leadership. p.4-9
- *George, J. M. (2000). "Emotions and leadership: The role of emotional intelligence".
- *Greenleaf, Robert K. (1977). Servant Leadership: A Journey Into the Nature of Legitimate Power and Greatness
- *Donald Markwell (2013). 'Instincts to lead': on leadership, peace, and education
- *Spencer, Herbert (1841). The Study of Sociology.
- *Vroom, Victor H.; Yetton, Phillip W. (1973). Leadership and Decision-Making. Pittsburgh
- *Vroom, Victor H.; Yetton, Phillip W. (1973). Leadership and Decision-Making. Pittsburgh
- *Vroom, Victor H.; Jago, Arthur G. (1988). The New Leadership: Managing Participation in Organizations.
- *Blake, R.; Mouton, J. (1964). The Managerial Grid: The Key to Leadership Excellence
- *Heifetz, Ronald (1994). Leadership without Easy Answers
- *Chemers, M. (1997). An integrative theory of leadership.
- *Griffin, Ronald J. Ebert, Ricky W. (2010). Business essentials, p13-145
- *Howell, Jon P. (2012). Snapshots of Great Leadership, p.5-6
- *Burns, James MacGregor, (1979). "Two Excepts from Leadership", Educational Leadership, p370-387
- *Choi, Jaepil, (2006). "A Motivational Theory of Charismatic Leadership: Envisioning, Empathy, and Empowerment", Journal of Leadership and Organizational Studies, p20-45
- *Dilts, Robert B, (1996). Visionary Leadership Skills, p.12-48. 225-243

